

**Τ.Ε.Ι. ΠΑΤΡΩΝ
ΣΧΟΛΗ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ**

**ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ
ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ, ΕΝΑ
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ
ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ**

**ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ:
ΠΑΠΠΑ ΧΡΥΣΟΥΛΑ
ΣΤΕΦΑΝΟΠΟΥΛΟΥ ΓΕΩΡΓΙΑ**

**ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ:
ΓΕΩΡΓΟΠΟΥΛΟΥ ΛΙΛΙΑΝ**

Πτυχιακή εργασία για τη λήψη του πτυχίου στην Κοινωνική Εργασία από το τμήμα Κοινωνικής Εργασίας της Σχολής Επαγγελματιών Υγείας και Πρόνοιας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος (Τ.Ε.Ι.) Πάτρας.

**ΣΕΠΤΕΜΡΙΟΣ 2009
ΠΑΤΡΑ**

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ

Οι άνθρωποι που συντέλλεσαν στο να ολοκληρωθεί αυτή η εργασία ήταν ιδιαίτερα σημαντικοί και καθοδηγητικοί καθ' όλη την διάρκεια εκπόνησης της.

Συγκεκριμένα αποδίδουμε ευχαριστίες:

Στην επόπτρια μας κ. Γεωργοπούλου Λίλιαν η οποία μέσα από την συνεργασία που είχαμε, βοήθησε με τις συμβουλές και τις ειδικές γνώσεις της να ολοκληρωθεί η πτυχιακή μας εργασία.

Το Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας καθώς και την βιβλιοθήκη του Α.Τ.Ε.Ι. Πατρών τα οποία υπήρξαν σημαντικά στην αναζήτηση και εύρεση της κατάλληλης βιβλιογραφίας. Τις Επίσημες Εφημερίδες και το υλικό της Ελληνικής Κυβέρνησης, της Αστυνομίας και της Νομικής Βιβλιοθήκης Αθηνών που μας εφοδίασαν με έγκυρη παροχή πληροφοριών κατά την διάρκεια συγγραφής της εργασίας.

Τις Επίσημες Φιλανθρωπικές, μη κερδοσκοπικές Οργανώσεις που μέσα από την προσπάθεια καταπολέμησης περιστατικών παιδικής εκμετάλλευσης μας βοήθησαν στην διεξαγωγή της εργασίας.

Όλους τους επιστημονικούς συγγραφείς των οποίων η πλούσια βιβλιογραφία και το επιστημονικό συγγραφικό τους έργο σε θέματα παιδικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης, υπήρξαν πολύτιμα.

Παππά Χρυσούλα
Στεφανοπούλου Γεωργία

ΠΙΝΑΚΑΣ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΗ	Σελ.
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ</u>	
	7
1.1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ	9
1.2. ΕΙΣΑΓΩΓΗ	10
1.3. ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ	12
1.4. ΣΚΟΠΟΣ	13
1.5. ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ	13
<u>ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ</u>	
ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ	
2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ	16
2.2. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ	19
2.3. ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	22
2.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ	26
2.5. ΕΡΕΥΝΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ	28

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΕΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ

3.1. ΠΑΙΔΟΦΙΛΙΑ	29
3.2 ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ	32
3.2.α) ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ	33
3.2.β) ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	34
3.3. ΠΡΟΦΙΛ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΔΡΑΣΤΗ	36
3.4. ΠΡΟΦΙΛ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	44

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ

4.1. ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ	47
4.2. ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ	49
4.3. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΤΑ ΑΤΟΜΑ ΚΑΙ ΣΤΟΥΣ ΧΡΗΣΤΕΣ	51
4.4. ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ	55
4.4.α) ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	56
4.4.β) ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ	60

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΕ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

5.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ	64
5.2. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΜΕ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ	66
5.3. ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	68
5.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΔΡΑΣΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ	74
5.5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	76
5.6. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΕ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	78
5.7. ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗ ΟΜΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ	78
5.8. Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΥΜΑΤΟΣ ΕΝΟΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	82
5.9. ΦΟΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	101

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ-ΣΥΖΗΤΗΣΗ	104
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	107
ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ	110

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΡΩΤΟ

1.1. ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Τα τελευταία χρόνια το φαινόμενο της παιδικής πορνογραφίας αυξάνεται με ταχύτατους ρυθμούς στην ελληνική κοινωνία . Παρόλο που με την ανάπτυξη της τεχνολογίας, το διαδίκτυο έγινε ευρύτατα γνωστό, η ενημέρωση των ανθρώπων για τους κινδύνους που επιφυλάσσει η αλόγιστη χρήση του είναι ανεπαρκής.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με θέμα « Η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο, ένα ηλεκτρονικό έγκλημα. Ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού», αποτελείται από τέσσερα μέρη.

Στο πρώτο μέρος, γίνεται αρχικά μία εκτενής αναφορά στον ορισμό του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Έπειτα, ακολουθεί ανάλυση των βασικών μορφών και χαρακτηριστικών του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Στο τέλος του πρώτου κεφαλαίου παραθέτουμε κάποιες έρευνες ηλεκτρονικής εγκληματικότητας.

Το δεύτερο μέρος περιλαμβάνει όλα τα είδη σεξουαλικών παρεκκλίσεων συγκεκριμένα την παιδοφιλία, την παρενόχληση, την σεξουαλική παρενόχληση και την παρενόχληση στο διαδίκτυο. Τέλος, αναλύεται το προφίλ του σεξουαλικού δράστη και του σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού.

Στο τρίτο μέρος της εργασίας μας, αναλύεται το φαινόμενο της παιδικής πορνογραφίας καθώς και η επίδρασή της στα παιδιά και τους χρήστες. Επίσης, σε αυτό το μέρος εμπεριέχεται ο ορισμός της παιδικής κακοποίησης και οι μορφές της.

Στο τέταρτο μέρος ακολουθεί ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού σε φαινόμενα σεξουαλικής κακοποίησης, οι φορείς υποστήριξης και η θεραπευτική αντιμετώπιση του τραύματος ενός σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού.

Τέλος, βρίσκεται το παράρτημα το οποίο περιλαμβάνει το νομοθετικό πλαίσιο, σχετικά άρθρα και έρευνες με το φαινόμενο της παιδικής πορνογραφίας.

SUMMARY

Over the last years, the phenomenon of child's pornography is rapidly rising in the Greek society. Despite the fact that with the development of technology, internet has become widely known, people's information about the dangers that is equine use reserves, is inadequate.

This dissertation themed " Child's pornography on the Internet, an electronic crime. A social worker's role" is composed of four parts.

In the first part, an extensive reference to the definition of electronic crime is initially submitted. Then, follows an analysis of the basic forms and characteristics of electronic crime. At the end of the first chapter we quote some research of electronic crime.

The second part includes all forms of sexual aberrations specifically paedophilia, harassment, sexual harassment and harassment on the internet. Finally, the sexual perpetrator's profile and the sexually harassed child's profile is analyzed.

In the third part of our project the phenomenon of child's pornography as well as its effect on children and users is analyzed. Also, in this part the definition of child's pornography and its forms is included.

In the fourth part, we analyze the social worker's role in phenomena of sexual harassment, the authorities of support and the therapeutic confrontation of the trauma of a sexually abused child.

Finally, the appendix, which includes the legal framework, related articles and research with the phenomenon of child's pornography, is found.

1.2.ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ολοκληρώνοντας τις σπουδές μας στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του Ανώτατου Τεχνολογικού Εκπαιδευτικού Ιδρύματος Πατρών, είχαμε την υποχρέωση να αναλάβουμε την εκπόνηση μιας πτυχιακής εργασίας. Υπήρχαν πολλά θέματα προς επιλογή, εμείς όμως αποφασίσαμε να ασχοληθούμε με την παιδική πορνογραφία.

Βασικό ρόλο στην επιλογή του συγκεκριμένου θέματος έπαιξε η επικαιρότητα, μια που το φαινόμενο της παιδικής πορνογραφίας έχει αυξητικές τάσεις ιδιαίτερα στις μέρες μας.

Σκοπός της εργασίας μας είναι η διερεύνηση του φαινομένου της παιδικής πορνογραφίας, των αλληλένδετων με αυτήν εννοιών, καθώς και ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού. Κατά την διάρκεια της φοίτησής μας στην σχολή καταφέραμε να κατανοήσουμε την σημαντικότητα του ρόλου του σε σύγχρονα κοινωνικά φαινόμενα, όπως αυτό που θα μελετήσουμε στην εργασία μας.

Στόχος μας είναι η κατανόηση της ταυτότητας της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο και η αντιμετώπιση του φαινομένου.

1.3.ΤΟ ΠΡΟΒΛΗΜΑ

Στην εποχή μας, η ραγδαία αύξηση της τεχνολογίας έχει ως αποτέλεσμα την εμφάνιση πληθώρας τεχνολογικών μέσων τα οποία ο άνθρωπος δυσκολεύεται να αφομοιώσει στην καθημερινότητα του. Επίσης παρατηρούμε ότι τα τελευταία χρόνια η διάδοση και η επιρροή της πορνογραφίας είναι ιδιαίτερα έντονη κυρίως μέσω του διαδικτύου το οποίο πλέον αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της ζωής μας. Ο αριθμός των ιστοσελίδων που περιέχουν πορνογραφικό υλικό ολοένα και αυξάνονται. Η δημοσίευση ιστοσελίδων με υλικό παιδικής πορνογραφίας θεωρείται σήμερα ως αδίκημα και τιμωρείται από το νόμο με ποινή φυλάκισης ακόμα και δέκα ετών σε μερικές Ευρωπαϊκές χώρες, σε αντίθεση με την Ισπανία όπου ακόμα και η γνώση ύπαρξης πορνογραφικού υλικού θεωρείται παράνομη.

Παλαιότερα, η πορνογραφία ήταν αρκετά περιορισμένη. Κυρίως, λόγω του λιγοστού αριθμού τεχνολογικών μέσων, της δυσκολίας πρόσβασης στο διαδίκτυο και του ελέγχου που υπόκεινται το περιεχόμενο τόσο των ταινιών που προβάλλονταν μέσω βίντεο ή κάμερας στο Ίντερνετ όσο και το περιεχόμενο των ιστοσελίδων.

Σήμερα, τα σύγχρονα μέσα επιτρέπουν τόσο σε ενήλικες όσο σε εφήβους και παιδιά, μία εξαιρετικά εύκολη πρόσβαση σε πορνογραφικές ταινίες ή κείμενα ανά πάσα ώρα και στιγμή. Το πρόβλημα εντείνεται εφόσον η πρόσβαση γίνεται πλέον με ιδιαίτερα μεγάλη ευκολία από το σπίτι χωρίς να γίνεται αντιληπτό από το γύρω περιβάλλον του ατόμου. Επίσης, η ποιότητα του περιεχομένου που προβάλλεται στους πορνογραφικούς διαδικτυακούς τόπους, είναι συχνά επικίνδυνη καθώς συχνά προβάλλονται στρεβλωμένες παθολογικές συμπεριφορές και ανεπίτρεπτες σεξουαλικές καταστάσεις όπως η παιδεραστία και άλλες μη κοινωνικά αποδεκτές φαντασιώσεις. Το μέγεθος του υλικού που προβάλλεται παραμένει άγνωστο καθώς καθημερινά εντοπίζονται από τις αρχές νέα στοιχεία. Με τη προβολή και διακίνηση πορνογραφικού υλικού γίνεται προσβολή της ιδιωτικής ζωής και ελευθερίας του ατόμου.

Σύμφωνα με τον Franco Frattini, όσο το φαινόμενο πορνογραφίας γίνεται εντονότερο τόσο η πολιτεία αρχίζει να αντιλαμβάνεται τα κοινωνικά και ψυχολογικά προβλήματα που συνεχίζουν να δημιουργούνται και να συσσωρεύονται διαχρονικά λόγω της πρόσφατης εκπληκτικής εξάπλωσης της πορνογραφίας. Ο αριθμός των ιστοσελίδων με υλικό παιδικής πορνογραφίας έχει αυξηθεί κατά 1500% την περίοδο 1997 ως 2005.

(www.europal.com)

Έτσι κρίνεται απαραίτητο, τόσο η πολιτεία όσο και οι πολίτες που την απαρτίζουν να αναλάβουν ενεργό δράση, υιοθετώντας μία νέα στάση ζωής για την εκπόνηση μιας νέας αναλυτικής και αποτελεσματικής στρατηγικής αντιμετώπισης

Συμπεραίνοντας μπορούμε να πούμε ότι η όλο και πιο ευρεία χρήση του διαδικτύου, η ανωνυμία που προσφέρει ο κυβερνοχώρος αλλά και τα πολλαπλά τεχνολογικά επιτεύγματα είναι οι βασικότεροι λόγοι που συντέλεσαν στην εξάπλωση του φαινομένου. Η νέα αυτή κατάσταση επιβάλλει την άμεση παρέμβαση της πολιτείας για τη μείωση αν όχι εξάλειψη τέτοιων φαινομένων. Η αδυναμία του εθνικού ποινικού δικαίου, του συστήματος απονομής δικαιοσύνης στην πρόληψη και καταστολή των σχετικών εγκλημάτων όπως και ο τρόπος όπου η κοινωνία αντιλαμβάνεται το πρόβλημα είναι οι κυριότερες αιτίες που οδηγούν στη ενίσχυση της πορνογραφίας. Το πρόβλημα είναι αρκετά μεγάλο αν συμπεριλάβουμε εκτός από τον ηθικό, ψυχολογικό, κοινωνικό τομέα και τον οικονομικό μιας και τα κέρδη από αυτές τις δραστηριότητες είναι ανυπολόγιστα.

Τέλος, είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι οι βασικότεροι λόγοι που επιλέξαμε να ερευνήσουμε το συγκεκριμένο θέμα ήταν κατ' αρχήν το μέγεθος του προβλήματος το οποίο αυξήθηκε εντονότερα τα τελευταία χρόνια και η ραγδαία αύξηση των κρουσμάτων που γίνονται γνωστά κάθε μέρα στην επικαιρότητα. Επίσης, σημαντικό κίνητρο ώστε να μας προσελκύσει η διερεύνηση της παιδικής πορνογραφίας ήταν η ευαισθητοποίηση μας για την εμπλοκή παρά τη θέληση τους παιδιών που βρίσκονται σε μία τόσο τρυφερή ηλικία καθοριστική για τη μελλοντική εξέλιξη του ψυχοκοινωνικού τους κόσμου.

1.4 Ο ΣΚΟΠΟΣ ΚΑΙ ΟΙ ΣΤΟΧΟΙ ΤΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Κύριος σκοπός της εργασίας μας είναι η διερεύνηση του φαινομένου της παιδικής πορνογραφίας, η ύπαρξή της ως μορφή ηλεκτρονικού εγκλήματος και οι διαστάσεις που έχει πάρει τα τελευταία χρόνια. Επίσης, θα ασχοληθούμε με το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού και τα μέτρα προστασίας για την αντιμετώπιση του φαινομένου.

Έπειτα, θα αναπτύξουμε τους επιμέρους στόχους της εργασίας μας, οι οποίοι είναι να ερευνήσουμε:

- Τον ορισμό, τις μορφές και τα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού εγκλήματος.
- Τις σεξουαλικές παρεκκλίσεις που οδηγούν στο ηλεκτρονικό έγκλημα.
- Τα χαρακτηριστικά της παιδικής πορνογραφίας και τις μορφές παιδικής κακοποίησης.
- Τον ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού και τον τρόπο αντιμετώπισης του τραύματος ενός σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού.

1.5. ΟΡΙΣΜΟΙ ΕΝΝΟΙΩΝ

A. ΠΑΙΔΙ

«Ως παιδί ορίζεται ο άνθρωπος μικρής ηλικίας, ο νεανίας, το παλικάρι, άνθρωπος νέος ακμαίος» (Τεγόπουλος-Φυτράκης, 1997).

Σύμφωνα με την εξελεκτική ψυχολογία, ανάλογα με την ηλικία του παιδιού παρουσιάζονται διαφορετικά αναπτυξιακά χαρακτηριστικά. Ο διαχωρισμός αυτός έχει ως εξής:

Ενδομητριακή ή προγεννητική περίοδος-εμβρυϊκή ηλικία (από τη σύλληψη ως τη γέννηση).

1. Βρεφική ηλικία (από τη γέννηση ως το 2^ο έτος)
2. Πρώτη παιδική ή νηπιακή ή σχολική ηλικία (από το 3^ο ως το 6^ο έτος)
3. Δεύτερη παιδική ή σχολική ηλικία (από το 7^ο ως το 11^ο έτος)
4. Εφηβική ηλικία (από το 12^ο ως το 20^ο έτος)

Η εφηβική ηλικία χωρίζεται σε επιμέρους φάσεις:

- i. Προεφηβεία (από το 11^ο ως το 13^ο έτος)
- ii. Κυρίως εφηβεία (από το 14^ο ως το 16^ο έτος)
- iii. Εφηβική νεότητα (από το 17^ο ως το 20^ο έτος)

Πρέπει να τονίσουμε ότι χρονικά όρια για κάθε περίοδο είναι ενδεικτικά και πρέπει να θεωρηθούν ως γενικοί οδοδείκτες, γιατί ο ρυθμός ανάπτυξης διαφέρει από άτομο σε άτομο.

B. ΠΑΙΔΙΚΟΣ

«Αυτός που αναφέρεται στο παιδί». (Τεγόπουλος-Φυτράκης, 1997)

Γ. ΠΑΙΔΕΡΑΣΤΗΣ – ΠΑΙΔΟΦΙΛΟΣ

«Αυτός που έλκεται ερωτικά από παιδιά». (Τεγόπουλος – Φυτράκης, 1997)

Δ. ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ

«Αναπαράσταση με λέξεις ή εικόνες της ερωτικής συμπεριφοράς που αποσκοπεί στην πρόκληση ερωτικής διέγερσης». (Τεγόπουλος – Φυτράκης, 1997)

Z. ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

«Διεθνές ολοκληρωμένο σύστημα διασυνδεδεμένων ηλεκτρονικών υπολογιστών και δικτύων με δυνατότητα μεταβίβασης πληροφοριών, εικόνας, ήχου και δεδομένων σε ολόκληρο τον κόσμο». (Τεγόπουλος – Φυτράκης, 1997)

H. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

A). «Οι αξιόποινες εγκληματικές πράξεις που τελούνται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων και τιμωρούνται με συγκεκριμένες ποινές από την ελληνική νομοθεσία». (Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, επίσημο περιοδικό Ελληνικής Αστυνομίας, Οκτώβριος, 2003, τεύχος 233).

B). Ο όρος Ηλεκτρονικό έγκλημα ή Ηλεκτρονική εγκληματικότητα αποτελεί μια ευρεία έννοια στην οποία εμπίπτουν όλες εκείνες οι αξιόποινες πράξεις που τελούνται με τη χρήση ενός συστήματος ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων.

Ο όρος αυτός διακρίνεται σε στενή και σε ευρεία έννοια. Η εν στενή έννοια ηλεκτρονική εγκληματικότητα αναφέρεται στις αξιόποινες πράξεις όπως είναι η ηλεκτρονική απάτη , η χωρίς άδεια απόκτηση δεδομένων, η παραποίηση δεδομένων και η δολιοφθορά δηλαδή εγκλήματα όπου ο ηλεκτρονικός υπολογιστής αποτελεί κύριο μέσο τέλεσης των εγκλημάτων.

Αντίθετα η εν ευρεία έννοια εγκληματικότητα μέσω Η/Υ περιλαμβάνει όλα εκείνα τα αδικήματα για την τέλεση των οποίων ο ηλεκτρονικός υπολογιστής χρησιμοποιείται ως βοηθητικό μέσο. (www.go-online.gr/ebusiness).

Θ. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΗΣ

A). Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής είναι μια μηχανή κατασκευασμένη κυρίως από ηλεκτρονικά κυκλώματα και δευτερευόντως από ηλεκτρικά και μηχανικά συστήματα, και έχει ως σκοπό να επεξεργάζεται πληροφορίες. Ο ηλεκτρονικός υπολογιστής είναι ένα αυτοματοποιημένο, ηλεκτρονικό, ψηφιακό επαναπρογραμματιζόμενο σύστημα γενικής χρήσης το οποίο μπορεί να επεξεργάζεται δεδομένα βάσει ενός συνόλου προκαθορισμένων οδηγιών, των εντολών που συνολικά ονομάζονται πρόγραμμα.

el.wikipedia.org/wiki

I. ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ

Η παιδική πορνογραφία ορίζεται διαφορετικά από τη νομοθεσία της κάθε χώρας. Ο κοινός παρανομαστής είναι οι αναπαραστάσεις ανηλίκων που συμμετέχουν σε σεξουαλικές πράξεις ή καταστάσεις που υποδηλώνουν σεξουαλικές δραστηριότητες. Μερικές φορές ο ορισμός περιλαμβάνει εικόνες που έχουν υποστεί επεξεργασία από ηλεκτρονικό υπολογιστή ή και καρτούν. (www.saferinternet.gr)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΔΕΥΤΕΡΟ

ΟΡΙΣΜΟΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

2.1. ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

Η ιστορία της πορνογραφίας είναι και η ιστορία της κοινωνίας όπως είτε και ο ανθρωπολόγος Μπέρναμιντ Άρχαντ δεν είναι τίποτα λιγότερο από την ιστορία των τεχνολογικών μέσων. Συνυφασμένη με αυτή είναι και η ιστορία του αγώνα να εξελιχθούν αυτά τα μέσα. Από την τυπογραφία μέσω της φωτογραφίας, του κινηματογράφου και του βίντεο, μέχρι την εποχή των υπολογιστών, καθένα από αυτά τα μέσα είναι μία δύναμη εκδημοκρατισμού, προσφέροντας σε όλο και περισσότερους ανθρώπους τη δύναμη της εκπροσώπησης.

Η πορνογραφία δεν είναι απλώς ένα πολιτισμικό δημιούργημα. Η εκβιομηχάνιση, η τεχνολογία, η έννοια της ιδιωτικής ζωής και η ιερότητα του θεσμού της οικογένειας, χαρακτηριστικά της σύγχρονης κοινωνίας, μεταμόρφωσαν το σεξουαλικό σε ένα προβληματικό είδος: το «πορνογραφικό». Επιπλέον, μία ακόμη ειρωνεία στην ιστορία της πορνογραφίας ήταν το γεγονός ότι εμφανίστηκε κατά τη διάρκεια της βικτωριανής περιόδου που συνδέεται κυρίως με τη σεξουαλική σεμνοτυφία. Όχι μόνο επειδή εκείνη την περίοδο πρωτοεμφανίστηκε η τεχνολογία της μηχανικής αναπαραγωγής έντυπου υλικού (συμπεριλαμβανομένου του φωτογραφικού) που σήμερα αναγνωρίζουμε ως πορνογραφία, όχι μόνο επειδή εκείνη την περίοδο η πορνογραφία παραγόταν με ρυθμούς που τη μετέτρεψαν σε μαζικό φαινόμενο, ούτε επειδή οι νόμοι που περιόριζαν καφετί άσεμνο μετέτρεψαν τη πορνογραφία σε μια παράνομη βιομηχανία, αλλά γιατί τότε –και μόνο τότε– ανακαλύφθηκε η ίδια η πορνογραφία. (Isabel Tang, Αθήνα 2001)

Παρά την προφανή αρχαία ετυμολογία της από το ελληνικό *πορνογράφος*, δηλαδή «γράφω για πόρνες», η λέξη «πορνογραφία» δεν χρησιμοποιήθηκε από τους αρχαίους Έλληνες καθώς κάνει μία σύντομη εμφάνιση σε ένα αρχαίο κείμενο όπου «πορνογράφοι αναφέρονταν στους ζωγράφους ιερόδουλων έτσι φαίνεται πως πρόκειται για μια σχετικά νέα έννοια, που αφορά ένα παλιό ένδυμα.

Η ιστορία ξεκινάει τον πρώτο αιώνα μ.Χ., όταν η έκρηξη του βεζούβιου έθαψε την [Πομπηία και το Ηράκλειο σε μία θάλασσα καυτής λάσπης. Χρειάστηκαν περισσότερα από 1600 χρόνια για να ξαναδούν αυτές οι δύο πόλεις το φως της ημέρας.

Στα μέσα του 18^{ου} αιώνα, οι ανασκαφές στο Ηράκλειο ξεκίνησαν από την έπαυλη των παπύρων, όπου ένα άγαλμα προκάλεσε την έκπληξη όλων. Επρόκειτο για ένα μαρμάρινο σύμπλεγμα που παρουσίαζε το θεό Πάνα να συνουσιάζεται με μία κατσίκα. Παρ' όλο που η δυτική τέχνη ήταν εξοικειωμένη με τις κλασσικές αναφορά σε κτηνοβασίες είχε καταφέρει να κρατήσει το σεξ σε απόσταση. Η ύπαρξη αυτού του αγάλματος εξακολουθούσε να σοκάρει και να προκαλεί για χιλιάδες χρόνια παρά την προσπάθεια πολλών βασιλιάδων να κρύψουν δίνοντας διαταγή να ανατεθεί η φύλαξη του ώστε κανείς να μην έχει πρόσβαση σε αυτό.

Ακολούθησε η ανεύρεση ενός γιγαντιαίου ζωγραφισμένου φάλλου από τα ερείπια με το πέρασμα του χρόνου ο αριθμός των φαλλικών αντικειμένων που ήρθαν στο φως στην Πομπηία και στο Ηράκλειο ήταν εντυπωσιακός.

Σύμφωνα με τον αρχαιολόγο Σουώλτερ Κέκρικ, ο 19ος αιώνας απάντησε στην πρόκληση της ερωτικής επιδρομής των αρχαίων Ρωμαίων δημιουργώντας έναν εντελώς καινούργιο φυσικό και πολιτιστικό χώρο: «ένα μυστικό μουσείο». Ήταν ένα μέρος όπου, τα προβληματικά αντικείμενα μπορούν να διαχωριστούν και να μπουν στην άκρη, με πρόσβαση περιορισμένη, η οποία καταγραφόταν. Και είναι νέο όνομα βρέθηκε γι' αυτά τα αντικείμενα «πορνογραφία» και ο πρώτος συστηματικός επίσημος κατάλογος αυτής της συλλογής που εμφανίστηκε το 1866 ονομάστηκε «Η Πορνογραφική Συλλογή».

Ο κλασσικός πολιτισμός ήταν η κληρονομιά του 19^{ου} αιώνα με βάση τον οποίο οι άνθρωποι διαμόρφωσαν τον εαυτό τους. Φυσικά ήταν γνωστό ότι ερωτικά τεχνουργήματα κατασκευάζονταν στην αρχαία Ελλάδα και τη Ρώμη και παράγονταν περιστασιακά επί αιώνες.

Αλλά, σε αυτόν τον τρόπο σκέψης υπάρχει ένα ψεγάδι, γιατί μόλις η αθωότητα και η ενοχή γίνονται κατανοητές, είναι δύσκολο να αναγνωρίσει κανείς την αθωότητα χωρίς να την έχει ήδη χάσει. Η δυνατότητα να ορίσεις την ενοχή τονίζει απλώς την έλλειψη της αθωότητας. Η λύση λοιπόν ήταν η υποκρισία. Το σεξ υπαινισσόταν, αλλά δεν ονομαζόταν το σεξ ήταν παρόν αλλά δεν το ομολογούσαν. (Isabel Tang, Αθήνα 2001)

Μία από τις πολλές ειρωνείες που μόλυναν την ιστορία της πορνογραφίας, αποτελώντας παράλληλα το θεμελιώδη λίθο της δημιουργίας της με τη μορφή που τη γνωρίζουμε σήμερα είναι ο Χριστιανισμός. Είχε αντίκτυπο όχι μόνο στον τρόπο που μιλάμε γι' αυτήν (κακή, άσεμνη, βρώμικη) αλλά και στην ίδια τη φύση της. Αν η πορνογραφία σήμερα αναγνωριστεί και μπορεί να οριστεί ως ο διαχωρισμός του σεξ από την υπόλοιπη ανθρώπινη εμπειρία, υπεύθυνος γι' αυτό το διαζύγιο ήταν ο χριστιανισμός.

Τέλος η ετικέτα που φέρνει η πορνογραφία σήμερα ως επικίνδυνη και απειλητική είναι επίσης αποτέλεσμα του χριστιανισμού ο οποίος έδωσε στο σεξ και στη σεξουαλική απεικόνιση τη δύναμη της υπονόμησης

«Είναι γεγονός ότι η σύγχρονη ιστορία της πορνογραφίας διέπεται από αυτή την αποκλειστική ενασχόληση με το επίμονο κοίταγμα, απομονωμένο από κάθε άλλη δραστηριότητα, το οποίο μπορούμε γίνεται μέσω οπουδήποτε είδους γυάλινης αρχικά) επιφάνειας» από τη γυάλινη βιτρίνα ενός μουσείου (όπως συνέβη αρχικά) μέχρι το γυαλί που περιβάλλει μία εικόνα, από το φακό της κάμερας μέχρι τη μηχανή προβολής σ' ένα σινεμά, από την οθόνη της τηλεόρασης στο βίντεο μέχρι την οθόνη του υπολογιστή της ψηφιακής εποχής, η ιστορία της πορνογραφίας, ως η ιστορία του επίμονου κοιτάγματος διαφόρων πραγμάτων μέσα από μία γυάλινη επιφάνεια είναι και η ιστορία των μέσων μαζικής ενημέρωσης». (Isabel Tang, Αθήνα 2001 σελ. 15).

Οι διάφοροι φακοί που χρησιμοποιούνται ως εναλλακτικοί τρόποι κοιτάγματος δημιουργούν ένα διαφορετικό ερευνητικό βλέμμα με διαφορετικό σκοπό. Η πορνογραφία είναι ο καθοριστικός παράγοντας σε αυτή τη διαδικασία λόγω του ότι τα διάφορα τεχνολογικά μέσα έβρισκαν την πρώτη τους εφαρμογή στον τομέα αυτόν ο οποίος συντέλεσε τελικά στη διευκόλυνση της μετάβασής τους από το περιθώριο στην κυρίαρχη κουλτούρα. Με το πέρασμα των χρόνων οι άνθρωποι έμαθαν πώς να χρησιμοποιούν τα ανάλογα όργανα επιστημονικής παρατήρησης τα οποία με τη σειρά τους σιγά-σιγά μετατράπηκαν σε όργανα καλλιτεχνικής και σεξουαλικής έκφρασης. Σήμερα, η πρόσβαση στο φακό-είτε μέσω του βίντεο είτε μέσω της κάμερας στο Ίντερνετ γίνεται ολοένα και ευκολότερη.

Συμπερασματικά η ιστορία της πορνογραφίας δεν είναι τίποτα λιγότερο από την ιστορία των τεχνολογικών μέσων. Κάθε νέο μέσο πραγματοποιεί την εκδημοκρατική του υπόσχεση δίνοντας τη σκυτάλη στο επόμενο που συνεχίζει τη διαδικασία, τελικά θα έρθει κάποια στιγμή που η πορνογραφία θα είναι τόσο κοινότοπη και θα έχει ενταχθεί τόσο πολύ στην καθημερινή ζωή, ώστε θα απεικονίζεται εντελώς απροκάλυπτα και χωρίς προκαταλήψεις. Το Ίντερνετ είναι αυτό που έχει συμβάλλει περισσότερο από κάθε άλλο μέσο σε αυτή τη διαδικασία. (Isabel Tang, Αθήνα 2001)

Το Ίντερνετ έχει καταφέρει επίσης ένα γερό χτύπημα στις δυνάμεις που χρησιμοποιούνται για να ρυθμίσουν την πορνογραφία. Όσο η πορνογραφία είχε υλική μορφή –βιβλία, περιοδικά, βιντεοταινίες- , μπορούσε πάντα να απαγορευτεί και να καταστραφεί. Τα πράγματα όμως άλλαξαν από τη στιγμή που άφησε την υλική της μορφή και έγινε ψηφιακή. Χωρίς να τοποθετήσει κανείς παράθυρα στην ψυχή ενός ανθρώπου, είναι πραγματικά

αδύνατον να παρακολουθήσει την πρόσβαση που έχει αυτός στην on – line πορνογραφία. Επιπλέον, το Ίντερνετ δεν προσφέρει στον καταναλωτή απλώς την κάθε πιθανή σεξουαλική συνεύρεση, αλλά, παράλληλα με τη δυνατότητα του απομονωμένου αυνανισμού – χαρακτηριστικό γνώρισμα κάθε είδους πορνογραφίας-, σου δίνει και την ευκαιρία να απλώσεις το χέρι σου και να ακουμπήσεις κάποιον άλλον με τα ίδια εξευγενισμένα ενδιαφέροντα. Για παράδειγμα, μία διεύθυνση στο Ίντερνετ περιέχει μια λίστα με όλα τα πάρκα, τις τουαλέτες και τους δημόσιους χώρους σε όλο τον κόσμο όπου μπορεί κανείς να βρει κάποιον άνδρα για να κάνει σεξ. Και επειδή η δημιουργία μιας απαγορευμένης περιοχής αποτελεί από μόνη της την πιο τολμηρή καταπάτησή της διαπιστώνουμε ότι ολοένα και περισσότεροι προβαίνουν στη διάπραξη ηλεκτρονικών εγκλημάτων, για τα οποία θα γίνει εκτενής αναφορά στο παρακάτω κεφάλαιο. (Isabel Tang., Αθήνα 2001)

2.2. ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΕΓΚΛΗΜΑ

Η ραγδαία εξέλιξη της τεχνολογίας, η ανάπτυξη της πληροφορικής, η ευρύτατη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών, καθώς και το διαδίκτυο έχουν επιφέρει πρωτόγνωρες αλλαγές στη παραγωγική διαδικασία, στην πολιτική στην δικαιοσύνη, στις ανθρώπινες και εργασιακές σχέσεις, στην εκπαίδευση, στις συναλλαγές, στην πληροφόρηση και σε κάθε έκφανση της καθημερινότητας. Οι αλλαγές αυτές διευκολύνουν, προάγουν και βοηθούν στη καλυτέρευση της ανθρώπινης ζωής και στη ταχύτερη εξυπηρέτηση των αναγκών που δημιουργεί η σύγχρονη κοινωνία, οι νέες τεχνολογίες και το διαδίκτυο. (Πολέμη Δ., Κοτζανικολάου Π., 2006)

Το διαδίκτυο, είναι το τεράστιο πλέγμα ψηφιακών γραμμών που διασυνδέει εκατομμύρια υπολογιστών σε χιλιάδες δίκτυα, διασκορπισμένα σε ολόκληρο τον κόσμο. Και αυτό με τη σειρά του, έχει συντελέσει στη δημιουργία νέων μορφών συμπεριφοράς σε όλους τους τομείς της ανθρώπινης ζωής και δραστηριότητας, καθώς παρέχει ποικιλία υπηρεσιών και εργασιών.

Παράλληλα όμως με το νέο κοινωνικό περιβάλλον, η πληροφορική τεχνολογία κατέστησε δυνατή τη διάπραξη ενός νέου φάσματος εγκληματικών πράξεων οι οποίες απαιτούν εξειδίκευση και αυξημένη κατάρτιση. Υποστηρίζεται από πολλούς, ότι το διαδίκτυο, αφού έχει κατασκευασθεί από ανθρώπους που ανήκουν σε μία συγκεκριμένη κοινωνία, δεν θα μπορούσε παρά να αποτελεί αντανάκλαση της εικόνας που δίνει η κοινωνία αυτή. Έτσι λοιπόν, <<αφού στην πραγματική κοινωνία συναντά κανείς τόσο ευκτήριους οίκους, όσο και οίκους ανοχής,

άλλο τόσο φυσικό είναι να συναντά κανείς τα εικονικά αντίγραφα των οίκων αυτών, στην εικονική πραγματικότητα του κυβερνοχώρου>> (Τσουραμάνης Χ., τεύχος 4/2002, σελ.400).

Η ανωνυμία, η ταχύτητα και η ευκολία διάπραξης εγκλημάτων στον κυβερνοχώρο, έχουν ως αποτέλεσμα, από τη μία την αύξηση των διαδικτυακά τελούμενων αδικημάτων κι από την άλλη, την μεγέθυνση του σκοτεινού αριθμού της εγκληματικότητας. Βρισκόμαστε λοιπόν μπροστά σε νέες καταστάσεις, που δεν δύνανται να υπαχθούν στους έως πρότινος υφιστάμενους γενικούς ποινικούς κανόνες, του ουσιαστικού και δικονομικού ποινικού πεδίου. Η νομοθεσία και η δικαιοσύνη καλούνται να προσαρμοστούν και να παραβλέψουν νέους τρόπους πρόληψης και αντιμετώπισης των πρωτότυπων αυτών ανθρωπίνων συμπεριφορών στον καινοφανή χώρο του διαδικτύου, προσεγγίσεις όμως που απαιτούν όχι μόνο νομικές αλλά και τεχνικές γνώσεις σε θέματα Η/Υ και internet.(Σαρτζετάκης Ν., 1998).

Δεν υπάρχει ακόμα γενικά ένας αποδεκτός ορισμός για το ηλεκτρονικό έγκλημα ούτε στη διεθνή νομολογία. Κατά καιρούς έχουν γίνει πολλές προσπάθειες να ορισθεί το ηλεκτρονικό έγκλημα. Κατά τους Forester and Morrison (1994) το ηλεκτρονικό έγκλημα προσδιορίστηκε ως «μία εγκληματική πράξη στην οποία ο ηλεκτρονικός υπολογιστής χρησιμοποιείται ως κυριότερο μέσο τέλεσής της».

Ωστόσο, το ηλεκτρονικό έγκλημα δεν είναι κάτι τόσο απλό, ούτε που μπορούμε να το γενικεύσουμε. Υιοθετώντας μία τριπλή προσέγγιση (Αγγέλης,2000) που τείνει να επικρατήσει σήμερα, μπορούμε να θεωρήσουμε το ηλεκτρονικό έγκλημα ως:

- μία νέα μορφή εγκλήματος, που διαπράττεται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών
- μία παραλλαγή των ήδη υπαρχόντων εγκλημάτων, τα οποία διαπράττονται με υπολογιστές
- μία εγκληματική πράξη στην εκδήλωση της οποίας συμμετέχει καθ' οποιονδήποτε τρόπο ο ηλεκτρονικός υπολογιστής

Οι όροι που χρησιμοποιούνται είναι ηλεκτρονικό έγκλημα, δικτυακό έγκλημα και έγκλημα του κυβερνοχώρου. Το στοιχείο της δικτύωσης περιλαμβάνεται στους δύο τελευταίους όρους.

Βασικό συστατικό στοιχείο του ηλεκτρονικού εγκλήματος, αποτελεί η ύπαρξη μιας συσκευής ηλεκτρονικής επεξεργασίας δεδομένων, όπως ηλεκτρονικός υπολογιστής, κινητό τηλέφωνο, palmtop, notebook κ. λ. Κυρίαρχο ρόλο διαδραματίζει ο Η/Υ, ο οποίος μπορεί (Shinder 2002:5):

- **Να αποτελεί τον στόχο κάποιας επίθεσης.** Στην περίπτωση αυτή μπορούμε να πούμε ότι ο υπολογιστής είναι το <<θύμα>> της επίθεσης.

- **Να αποτελεί το μέσο διάπραξης κάποιας επίθεσης**, δηλαδή το εργαλείο που χρησιμοποιεί ο επιτιθέμενος για να πραγματοποιήσει τον εγκληματικό σκοπό του (π.χ. εισβάλλοντας σε κάποιο άλλο υπολογιστή)
- **Να αποτελεί ένα βοηθητικό μέσο για τη διάπραξη του εγκλήματος**, π. χ. να αποθηκεύονται σε αυτόν στοιχεία ή πληροφορίες που αφορούν άτομα τα οποία συμμετέχουν σε παράνομες δραστηριότητες. (Shinder 2002:5)

Παράλληλα, ο ορισμός του ηλεκτρονικού εγκλήματος εξαρτάται σε μεγάλο βαθμό από την οπτική γωνία που τον εξετάζουμε. Αν αυτός άπτεται της νομικής επιστήμης, απαιτείται πιο αυστηρός προσδιορισμός των όρων, για να είναι δυνατή η αρχειοθέτηση των εγκλημάτων. Η πολυπλοκότητα της μορφής αυτής της εγκληματικότητας, δυσχεραίνει ακόμη και το νομοθέτη, ο οποίος αποφεύγει να το ορίσει και είτε αφήνει την αρμοδιότητα αυτή στα δικαστήρια και την παραγόμενη νομολογία, είτε δανείζεται τους χρησιμοποιούμενους από την τεχνολογία όρους. Κρίνεται επίσης σκόπιμο να επισημανθεί, ότι η εμπλοκή ενός ηλεκτρονικού υπολογιστή ή δικτύου δεν σημαίνει αναγκαστικά ότι έχουμε να κάνουμε με ηλεκτρονικό έγκλημα. Στην παρούσα εργασία θα προχωρήσουμε σε μία δημιουργική σύνθεση απόψεων με σκοπό την πληρέστερη και πλέον σφαιρική απόπειρα καθορισμού της έννοιας του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Ως ηλεκτρονικό έγκλημα λοιπόν, ορίζουμε τις εγκληματικές πράξεις οι οποίες γίνονται με τη χρήση ηλεκτρονικών υπολογιστών και συστημάτων επεξεργασίας δεδομένων και τιμωρούνται από τη νομοθεσία.(Shinder 2002: 5)

2.3 ΒΑΣΙΚΕΣ ΜΟΡΦΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

- Σε εγκλήματα που διαπράττονται τόσο σε συμβατικό περιβάλλον όσο και σε περιβάλλον ηλεκτρονικών υπολογιστών. Στην κατηγορία αυτή μπορούμε να εντάξουμε την συκοφαντική δυσφήμιση μπορεί να διαπραχθεί με τη δημοσίευση στο Διαδίκτυο μιας σελίδας με προσβλητικό περιεχόμενο για ένα πρόσωπο. Ουσιαστικά στην περίπτωση αυτή το Διαδίκτυο αποτελεί ένα ακόμη μέσο για την τέλεση ενός εγκλήματος.
- Σε εγκλήματα που διαπράττονται με τη χρήση υπολογιστών χωρίς την ύπαρξη δικτύωσης. Χαρακτηριστικό έγκλημα της κατηγορίας αυτής, είναι η παράνομη αντιγραφή λογισμικού.
- Σε εγκλήματα που έχουν να κάνουν αποκλειστικά με τη χρήση του Διαδικτύου. Η συνηθέστερη εγκληματική συμπεριφορά της κατηγορίας αυτής, είναι η διασπορά κακόβουλου λογισμικού (ιών) (Αργυρόπουλος Χ., 2001).

Διακρίνουμε τρεις βασικές κατηγορίες όσον αφορά στις μορφές του ηλεκτρονικού εγκλήματος :

Οι αρμόδιοι για το ηλεκτρονικό έγκλημα έχουν διακρίνει διάφορες μορφές ανάλογα με τον τρόπο δράσης και τις επιπτώσεις που έχουν οι ενέργειες αυτές στα θύματα. Το Υπουργείο Δημόσιας Τάξης σε άρθρο του στο επίσημο περιοδικό της ΕΛ.ΑΣ, αναφέρει τις βασικές κατηγορίες ηλεκτρονικού εγκλήματος, οι οποίες είναι οι εξής:

1. Παρεμπόδιση (κυβερνο) κυκλοφορίας
2. Τροποποίηση και κλοπή δεδομένων
3. Εισβολή και σαμποτάζ στο διαδίκτυο
4. Μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση
5. Διασπορά ιών
6. Υπόθαλψη αδικημάτων
7. Πλαστογραφία
8. Απάτη

Επιπλέον, αναφέρει και κάποιες πιο συγκεκριμένες μορφές, οι οποίες είναι:

1. Απάτες μέσω διαδικτύου
2. Παιδική πορνογραφία
3. Hacking – Cracking
4. Διακίνηση – πειρατεία λογισμικού
5. Απάτη πιστωτικών καρτών

6. Διακίνηση ναρκωτικών
7. Έγκλημα στα chat rooms (δωμάτια επικοινωνίας)

(Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, επίσημο περιοδικό Ελληνικής Αστυνομίας, Οκτώβριος 2005, αρ. τεύχους 233).

Η LAWNET, σε μελέτη της για το ηλεκτρονικό έγκλημα, αναφέρει και αναλύει τις παρακάτω μορφές ηλεκτρονικού εγκλήματος:

1. Κυβερνοσφετερισμός – Domain names

Κυβερνοσφετερισμός (cybersquatting) Είναι το ηλεκτρονικό αδίκημα κατά το οποίο κάποιος χρήστης του διαδικτύου για εμπορικούς σκοπούς κατοχυρώνει και χρησιμοποιεί ηλεκτρονική διεύθυνση (domain name) που περιέχει είτε την επωνυμία γνωστών επιχειρήσεων, είτε σήματα φήμης με αποτέλεσμα να προκαλείται βλάβη στη φήμη των νόμιμων δικαιούχων αλλά και αποκλεισμός τους από τη χρήση του διαδικτύου με την επωνυμία τους.

2. Παράνομη διείσδυση σε δεδομένα (Hacking- Cracking) – Προστασία απορρήτου στο διαδίκτυο

Hacking αποτελεί η μη εξουσιοδοτημένη πρόσβαση σε ξένο υπολογιστή ή σύστημα υπολογιστών οι οποίοι καταρχήν δε γίνεται με σκοπό της υποκλοπής, της καταστροφής ή της κατασκοπίας αλλά για την ικανοποίηση από την επιτυχία παράκαμψης των συστημάτων ασφαλείας των Η/Υ.

Cracking είναι η αλλαγή κωδικών πρόσβασης και η άρση της προστασίας των προγραμμάτων, η οποία καθιστά δυνατή την παράνομη αντιγραφή τους.

3. Ιοί – Προστασία από ιούς – Κακόβουλο λογισμικό

Μία από τις συνηθέστερες μορφές εγκληματικότητας στο διαδίκτυο είναι η αλλοίωση ή διαγραφή δεδομένων με ιούς. Οι ιοί των Η/Υ είναι ειδικά προγράμματα που έχουν τη δυνατότητα να αποτυπώνουν από μόνα τους. Διακρίνονται σε δύο μορφές: στους ιούς των προγραμμάτων και στους ιούς των συστημάτων.

4. Ενογλήματα κατά της ηθικής και της αξιοπρέπειας – Προστασία ανηλίκων – προστασία από παράνομο και βλαβερό περιεχόμενο.

Παράνομο και βλαβερό περιεχόμενο που θίγει την προσωπικότητα και την ηθική των ατόμων αποτελούν η δυσφήμιση μέσω του διαδικτύου και η διάδοση πορνογραφικού υλικού. Ειδικές διατάξεις έχουν θεσμοθετηθεί για το σοβαρότατο ζήτημα της πορνογραφίας και ειδικά της παιδικής πορνογραφίας, της μετάδοσης δηλαδή από οποιοδήποτε υλικό φορέα του σώματος του ανήλικου που αποσκοπεί στη γενετήσια διέγερση και την καταγραφή ή αποτύπωση πραγματικής, προσποιητής ή εικονικής ασελγούς πράξης με ανήλικο. Ένα ακόμα ζήτημα που τίθεται σχετικά με τη χρήση του διαδικτύου από τους ανήλικους είναι η πραγματοποίηση συναλλαγών με ηλεκτρονικά μέσα. Είναι γνωστό ότι οποιαδήποτε συναλλαγή με ανήλικο είναι άκυρη και μπορεί να επισύρει ποινή για το αντισυμβαλλόμενο μέρος

5. Προστασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα

Το ζήτημα της προστασίας προσωπικών δεδομένων παρουσιάστηκε από πολύ νωρίς στην Ελλάδα όπου και συνεχίζουν οι προσπάθειες αντιμετώπισής του, αν και οι υπηρεσίες δίωξης βρίσκονται σε πολύ καλό σημείο. Παρόλα αυτά θεωρείται ένας από τους μεγαλύτερους κινδύνους επέμβασης στην ιδιωτική και στην προσωπική σφαίρα. Τόσο στην Ελλάδα όσο και στην υπόλοιπη Ευρωπαϊκή Ένωση, υπάρχει σχετική νομοθεσία που ρυθμίζει τα θέματα περί επεξεργασίας δεδομένων, την επεξεργασία δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα, την προστασία της προσωπικής ζωής στον τομέα των τηλεπικοινωνιών και την προστασία των φυσικών προσώπων έναντι της επεξεργασίας δεδομένων προσωπικού χαρακτήρα.

6. Απάτη μέσω διαδικτύου

Αυτή η μορφή ηλεκτρονικού εγκλήματος είναι πολύ συχνή και η καταναλωτές – χρήστες του διαδικτύου πρέπει να είναι πολύ προσεκτικοί και επιφυλακτικοί στις συναλλαγές τους. Μερικές από τις μορφές ηλεκτρονικής απάτης σχετίζονται με την αγορά εργασίας, την υποκλοπή προσωπικών δεδομένων, είτε με τη μορφή κλοπής της ηλεκτρονικής ταυτότητας, είτε με «ψάρεμα» προσωπικών πληροφοριών (phishing mail). Επίσης, φιλανθρωπικές προσφορές, ισπανικό λόττο, επαναφορά πιστοληπτικής ικανότητας και συμμετοχή σε επενδυτικά σχέδια.

Διαπιστώνουμε πως οι μορφές του ηλεκτρονικού εγκλήματος είναι πολλές και καλύπτουν ένα ευρύ φάσμα δραστηριοτήτων και κινδύνων. Η «ευρηματικότητα» των κακόβουλων χρηστών αφήνει έκπληκτες τις αρχές, αλλά και τους χρήστες του διαδικτύου δυσκολεύοντας το έργο τους στους τομείς της πρόληψης και της αντιμετώπισης και δημιουργώντας ανάγκες για νέες μεθόδους δράσης. Οι χρήστες είναι καθημερινά εκτεθειμένοι σε χιλιάδες κινδύνους και όταν αναφερόμαστε σε ανήλικους χρήστες, τα πράγματα γίνονται

ακόμα δυσκολότερα και με σοβαρότατες συνέπειες τόσο στον ψυχισμό, όσο και στο σώμα του παιδιού. Αν και οι εγκληματικές αυτές πράξεις είναι πολλές, μια από τις μορφές ηλεκτρονικού εγκλήματος συναντάται σε πολύ μεγαλύτερο ποσοστό λόγω της ευκολίας διάπραξής της και διάφορων κενών στη νομοθεσία. (www.lawnet.gr)

Με βάση τα στοιχεία που δημοσιεύει «η ομάδα δράσης για το ψηφιακό έγκλημα» D.A.R.T (Digital Awareness and Response to threats), οι εγκληματικές πράξεις που συνήθως καταγγέλλονται είναι:

1. Παιδική πορνογραφία , είτε ως διακίνηση παιδικού πορνογραφικού υλικού, είτε ως παρενόχληση ανηλίκου.
2. Απάτες μέσω διαδικτύου, όπως ισπανικό λόττο, εικονικές δημοπρασίες και άλλα.
3. Διακίνηση και πειρατεία λογισμικού
4. Διακίνηση τοξικών ουσιών, εμπόριο οργάνων, εμπόριο λευκής σαρκός, κυκλώματα που παρασύρουν σε ατομικές ή ομαδικές αυτοκτονίες, απαγωγές και εξαφανίσεις ατόμων
5. Απειλές και εκβίαση είτε οικονομική, είτε ηθική
6. Cracking, ψηφιακή βανδαλισμοί – σπάσιμο κωδικών πρόσβασης σε κλειδωμένους λογαριασμούς
7. Οικονομικές απάτες και κυρίως απάτες με πιστωτικές κάρτες, και τέλος
8. Συκοφαντική δυσφήμιση

Παρατηρούμε ότι η παιδική πορνογραφία είτε ως διακίνηση παιδικού πορνογραφικού υλικού, είτε ως παρενόχληση ανηλίκου καταλαμβάνει την πρώτη θέση στον κατάλογο των συχνότερων καταγγελιών. Την τόση έντονη παρουσία της μέσα στα εγκλήματα του κυβερνοχώρου μπορούμε να την εξηγήσουμε αναζητώντας λόγους μέσα στις προβληματικές διαπροσωπικές σχέσεις, στα νομοθετικά κενά, στη δύναμη που έχουν τα παράνομα αυτά κυκλώματα και την έλλειψη ενημέρωσης σχετικά με διαδικτυακά εγκλήματα όπως επίσης και για τους κινδύνους που ελλοχεύουν. Παρά τη δυσκολία που παρουσιάζει η κοινωνία στην παραδοχή της πράξης και το γεγονός ότι η ομολογία μιας τέτοιας απειλής ή συμπεριφοράς είναι επιζήμια για το θύμα η καταγγελίες αυξάνονται συνεχώς και μερικές από τις περιπτώσεις είναι αρκετά σοβαρές.

Για να μπορέσουμε όμως να αναγνωρίσουμε μια τέτοια συμπεριφορά είναι σκόπιμο να γίνει αναφορά σε κάποια ειδικά χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού εγκλήματος που το διαφοροποιούν από το «κοινό» έγκλημα. Τα χαρακτηριστικά αυτά μπορούν να λειτουργήσουν ως ταυτότητα αναγνώρισης τέτοιας μορφής εγκληματικότητας.

Είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τα χαρακτηριστικά αυτά για να καταλάβουμε τους κινδύνους που μπορεί να ελλοχεύουν στο διαδίκτυο και τη σοβαρότητα που μπορεί να

αποκτήσουν. Αναμφισβήτητα το ψηφιακό έγκλημα είναι μια σύγχρονη μάστιγα με ραγδαία εξέλιξη και σοβαρές συνέπειες για τους ανυποψίαστους χρήστες τους.

Αρχικά το ηλεκτρονικό έγκλημα είναι γρήγορο διαπράττεται σε χρόνο δευτερολέπτων και δε γίνεται εύκολα αντιληπτό, ιδιαίτερα από απλούς χρήστες. Είναι εύκολο στη διάπραξη του και τα ίχνη που αφήνει είναι ψηφιακά, άρα και δύσκολο αναγνωρίσιμο. Αυτό το στοιχείο δυσκολεύει πολύ στον εντοπισμό του ψηφιακού εγκληματία και άρα στην ποινικοποίηση της πράξης του.

Επίσης για την τέλεσή του απαιτούνται άριστες και εξειδικευμένες γνώσεις στη χρήση των Η/Υ και την πλοήγηση στον κυβερνοχώρο. Το ηλεκτρονικό έγκλημα μπορεί να διαπραχθεί χωρίς μετακίνηση του δράστη, αλλά από το σπίτι, την εργασία του, ακόμα και από χώρους διαδικτυακής δραστηριότητας. Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε επίσης τη δυνατότητα που έχουν οι επίδοξοι εγκληματίες του διαδικτύου να μην εμφανίσουν την πραγματική τους ταυτότητα ακόμα και να υποκλέψουν την ταυτότητα κάποιου άλλου ανυποψίαστου χρήστη ή να δημιουργήσουν μια νέα εικονική και κατά συνθήκη προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους ταυτότητα.(Φαρσεδάκης Ι., 1990)

2.4. ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟΥ ΕΓΚΛΗΜΑΤΟΣ

Είναι απαραίτητο να γνωρίζουμε ότι το ηλεκτρονικό έγκλημα έχει κάποια ειδικά χαρακτηριστικά που το κάνουν να διαφοροποιείται από το <<κοινό>> έγκλημα. Αυτά οφείλουμε να τα γνωρίζουμε προκειμένου να προφυλαχθούμε από τους κινδύνους που μπορεί να ελλοχεύουν στο διαδίκτυο και τη σοβαρότητα που μπορεί να αποκτήσουν καθώς αδιαμφισβήτητα το ψηφιακό έγκλημα αποτελεί μία σύγχρονη μάστιγα με ραγδαία εξέλιξη και σοβαρές συνέπειες για τους ανυποψίαστους χρήστες του.

Συγκεκριμένα το ηλεκτρονικό έγκλημα είναι γρήγορο, διαπράττεται σε χρόνο δευτερολέπτων και δεν γίνεται εύκολα αντιληπτό, ιδιαίτερα από απλούς χρήστες. Είναι εύκολο να διαπραχθεί και τα ίχνη που αφήνει είναι ψηφιακά, επομένως και δύσκολα αναγνωρίσιμα γεγονός το οποίο καθιστά δύσκολο τον εντοπισμό του ψηφιακού εγκληματία άρα και την ποινικοποίηση της πράξης του.(Tavani H., 2004)

Επιπλέον, τα εμπλεκόμενα άτομα απαιτείται να έχουν άριστες και εξειδικευμένες γνώσεις στη χρήση των ηλεκτρονικών υπολογιστών και στη πλοήγηση στον κυβερνοχώρο για

την τέλεσή του. Το ηλεκτρονικό έγκλημα μπορεί να διαπραχθεί χωρίς τη μετακίνηση του δράστη, αλλά από το σπίτι, την εργασία του ακόμα και από χώρους διαδικτυακής δραστηριότητας (internet cafe). Δεν θα πρέπει να ξεχνάμε τη δυνατότητα που έχουν οι επίδοξοι εγκληματίες του διαδικτύου να μην εμφανίσουν την πραγματική τους ταυτότητα ακόμα και να υποκλέψουν την ταυτότητα κάποιου άλλου ανυποψίαστου χρήστη ή να δημιουργήσουν μια νέα εικονική και κατά συνθήκη προσαρμοσμένη στις ανάγκες τους ταυτότητα.

Το ηλεκτρονικό έγκλημα είναι διασυνοριακό, ο τόπος τέλεσής του και ο εντοπισμός του δράστη είναι δύσκολο να προσδιοριστεί. Για την έρευνα του συχνά απαιτείται η συνεργασία δύο τουλάχιστον κρατών μιας και ο παγκόσμιος χαρακτήρας του, το πλήθος των αποδεκτών – χρηστών, η ευκολία πρόσβασης αλλά και διάπραξης του εγκλήματος δεν περιορίζεται σε μία χώρα. Είναι γνωστό ότι η καταγραφή της εγκληματικότητας στον κυβερνοχώρο δεν ανταποκρίνεται στην πραγματικότητα καθώς ελάχιστες περιπτώσεις καταγγέλλονται διεθνώς με αποτέλεσμα το μέγεθος της εγκληματικότητας στο χώρο του διαδικτύου είναι ακόμη πιο <<σκοτεινό>> από ότι στον <<κοινό>> εγκληματικό κόσμο. Συμπερασματικά, κάποιοι από τους βασικότερους παράγοντες οι οποίοι δυσκολεύουν την αντιμετώπιση και την εξάλειψη του φαινομένου της ψηφιακής εγκληματικότητας είναι η ανωνυμία που προσφέρει το διαδίκτυο, η ευκολία διάπραξης του ηλεκτρονικού εγκλήματος για κάποιον που έχει την απαραίτητη τεχνογνωσία και η παγκόσμια δικτύωση. Ωστόσο η ελλιπής ενημέρωση προς το καταναλωτικό κοινό δυσκολεύει το έργο των αρχών, καθώς οι απλοί χρήστες δεν μπορούν να αναγνωρίσουν με ευκολία ποια πράξη θεωρείται έγκλημα κι άρα δεν θεωρούν ότι υπάρχει λόγος για καταγγελία καθώς επίσης δεν γνωρίζουν την ύπαρξη φορέων αντιμετώπισης του ηλεκτρονικού εγκλήματος και του έργου τους γεγονός το οποίο δημιουργεί ένα κλίμα ανασφάλειας και φόβου. (Φαρσεδάκης Ι., 1996)

2.5.ΕΡΕΥΝΕΣ ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗΣ ΕΓΚΛΗΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑΣ

Στην Ελλάδα ο κίνδυνος από ηλεκτρονικές επιθέσεις κρίνεται σχετικά μικρός συγκριτικά με άλλες χώρες (π.χ. ΗΠΑ) στις οποίες αποτελεί μια καθημερινή πραγματικότητα. Δυστυχώς, δεν μπορούμε να έχουμε επαρκή εικόνα για το βαθμό εξάπλωσης του ηλεκτρονικού εγκλήματος, καθώς η συλλογή στατιστικών στοιχείων είναι δυσκολότερη από κάθε άλλη μορφή εγκλήματος.

Τα στατιστικά στοιχεία που διαθέτουμε για το ηλεκτρονικό έγκλημα και προέρχονται από τις διωκτικές αρχές, δεν μπορούν να χαρακτηριστούν αξιόπιστα. Υπάρχουν δύο βασικά εμπόδια που δεν μας επιτρέπουν να έχουμε ακριβή στοιχεία (Kabay, 2001).

Η δυσκολία εντοπισμού του ηλεκτρονικού εγκλήματος: το πρόβλημα της λεγόμενης «κρυφής» εγκληματικότητας, που το συναντάμε σε όλες τις μορφές εγκλημάτων, παρουσιάζει μεγάλη συχνότητα στην περίπτωση των ηλεκτρονικών εγκλημάτων. Ο όρος αναφέρεται σε εγκλήματα που έχουν τελεσθεί, χωρίς να το έχουν αντιληφθεί τα θύματα.

Η διστακτικότητα αναφοράς από τα θύματα: Ακόμη κι αν το θύμα αντιληφθεί μία ηλεκτρονική επίθεση εναντίον του, διστάζει να την αναφέρει στις διωκτικές αρχές, με αποτέλεσμα, να μην είναι δυνατή η συστηματική συλλογή στατιστικών στοιχείων. Οι λόγοι για τη μη αναφορά των ηλεκτρονικών εγκλημάτων ποικίλλουν με κυρίαρχο το φόβο της εταιρείας, που δέχθηκε την επίθεση, ότι αν αποκαλυφθεί το γεγονός θα έχει αρνητικές συνέπειες προς τους πελάτες της.

Εκτιμάται ότι τα στατιστικά στοιχεία που διαθέτουμε από τις διωκτικές αρχές αντιπροσωπεύουν μόνο το 10% της πραγματικής έκτασης του φαινομένου. Για το λόγο αυτό η μέτρηση του ηλεκτρονικού εγκλήματος, γίνεται με εναλλακτικές μεθόδους όπως συνεντεύξεις και έρευνες σε συγκεκριμένες κατηγορίες ατόμων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΡΙΤΟ

ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΕΣ ΠΑΡΕΚΚΛΙΣΕΙΣ

3.1 ΠΑΙΔΟΦΙΛΙΑ

Η λέξη παιδοφιλία είναι σύνθετη, προερχόμενη από τις Ελληνικές λέξεις <<παιδί>> και << φίλος>>. Δηλαδή σημαίνει η κατάσταση κατά την οποία κάποιος/α είναι φίλος/η με ένα παιδί.

Ο όρος παιδοφιλία, σύμφωνα με τον Ν. Μάνο, στο βιβλίο του << Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής >> (1997), εντάσσεται στην γενική κατηγορία <<σεξουαλικές παρεκκλίσεις ή παραφιλίες >>, όπου οι σεξουαλικές παρεκκλίσεις παλαιότερα ονομάζονταν και << σεξουαλικές διαστροφές >>.

Στο DSM IV ονομάζονταν παραφιλίες οι καταστάσεις που χαρακτηρίζονται από τα εξής :

1) Για μια περίοδο τουλάχιστον 6 μηνών υπάρχουν επανειλημμένες έντονες, σεξουαλικοδιεγερτικές φαντασιώσεις, σεξουαλικές παρορμήσεις ή συμπεριφορές που γενικά αφορούν :

α) μη ανθρώπινα αντικείμενα

β) το να υποφέρει κανείς ή να κάνει τον σύντροφό του να υποφέρει, να ταπεινώνεται ή να ταπεινώνει τον σύντροφο του

γ) παιδιά ή άλλα μη συναινούντα άτομα.

2) Η συμπεριφορά, οι σεξουαλικές παρορμήσεις ή οι φαντασιώσεις που προκαλούν κλινικά σημαντική υποκειμενική ενόχληση ή έκπτωση στον κοινωνικό, επαγγελματικό ή άλλους σημαντικούς τομείς λειτουργικότητα. (Ν. Μάνος, 1997, σελ. 682)

Επίσημα ο όρος παιδοφιλία χρησιμοποιήθηκε για πρώτη φορά στο DSM III (American Psychiatric Association, 1980) για να περιγράψει μια ειδική κατηγορία ατόμων που κακοποιούν σεξουαλικά τα παιδιά και παρουσιάζουν κάποια ειδικά χαρακτηριστικά. Τόσο το DSM III όσο και το DSM-III-R (American Psychiatric Association, 1987), όριζαν την παιδοφιλία σαν << επαναλαμβανόμενες και επίμονες σεξουαλικές τάσεις και φαντασιώσεις που αφορούν σεξουαλική δραστηριότητα με παιδιά >>.

Το DSM-IV (η πλέον πρόσφατη μορφή του DSM), ορίζει ως εξής τα διαγνωστικά κριτήρια για την παιδοφιλία :

1) Επαναλαμβανόμενες και επίμονες σεξουαλικές τάσεις, φαντασιώσεις ή συμπεριφορές που περιλαμβάνουν σεξουαλική δραστηριότητα με παιδιά (μικρότερα των 13 ετών).

Αυτές οι τάσεις, φαντασιώσεις ή συμπεριφορές υποδεικνύουν παιδοφιλία μόνο εάν :

2) Προκαλούν κλινικά σημαντική δυσφορία ή διαταραχή στην κοινωνική, εργασιακή ή άλλη σημαντική περιοχή της λειτουργικότητας.

Η παιδοφιλία αποτελείται από βαθμίδες οι οποίες σχετίζονται με την πορνογραφία και δημιουργούνται έτσι οι εξής κατηγορίες (Taylor M. , Quayle E., 2003) :

- 1) Ενδεικτική πορνογραφία, μη ερωτικές και μη σεξουαλικές φωτογραφίες που απεικονίζουν παιδιά με εσώρουχα. Αποκτημένες από εμπορικές πηγές είτε από οικογενειακά άλμπουμ, φωτογραφίες παιδιών που παίζουν σε καθημερινό περιβάλλον.
- 2) Γυμνές φωτογραφίες γυμνών ή ημίγυμνων παιδιών σε ανάρμοστο περιβάλλον, γυμνιστών οι οποίες έχουν αποκτηθεί από νόμιμες ή όχι πηγές.
- 3) Ερωτικές φωτογραφίες παιδιών, τραβηγμένες κρυφά σε περιοχές παιχνιδιού ή άλλα περιβάλλοντα, οι οποίες αποκαλύπτουν εσώρουχα ή άλλα γυμνά μέρη του σώματος.
- 4) Στάσεις/πόζες, φωτογραφίες μελετημένων στάσεων πλήρως ντυμένων, μερικώς ντυμένων ή γυμνών παιδιών, των οποίων η θέα σε συνδυασμό με το πλαίσιο της φωτογραφίας προκαλούν το ερωτικό ενδιαφέρον.
- 5) Ερωτικές στάσεις/πόζες, μελετημένα τραβηγμένες φωτογραφίες πλήρως ντυμένων, μερικώς ντυμένων παιδιών ή γυμνών, σε ερωτικές ή προκλητικές στάσεις.
- 6) Σαφείς ερωτικές στάσεις, φωτογραφίες που εστιάζουν σε γενετικές περιοχές πλήρως ντυμένων, μερικώς ντυμένων ή γυμνών παιδιών.
- 7) Σαφείς σεξουαλικές δραστηριότητες, που περιλαμβάνουν άγγιγμα, αμοιβαία ή ατομική αυτοικανοποίηση, στοματικό έρωτα, συνουσία, χωρίς να περιλαμβάνουν ενήλικα.

- 8) Βιαιοπραγία, φωτογραφίες στις οποίες παιδιά εμφανίζονται υποκείμενα σε ασελγείς πράξεις. Οι φωτογραφίες έχουν υποστεί ψηφιακή επεξεργασία και περιλαμβάνουν ενήλικα.
- 9) Καταφανής ασέλγεια, χυδαίες, άσεμνες φωτογραφίες σεξουαλικής ασέλγειας, αυνανισμού, στοματικού σεξ, στις οποίες συμμετέχει και ενήλικας.
- 10) Σαδιστικές τάσεις/κτηνοβασία όπου φωτογραφίες παρουσιάζουν το παιδί δεμένο, δέσμιο, χτυπημένο, μαστιγωμένο ή υπαγόμενο σε κάτι το οποίο συνεπάγεται πόνο και φωτογραφίες στις οποίες ένα ζώο εμπλέκεται σε κάποιο είδος σεξουαλικής συμπεριφοράς με παιδί.

Το DSM IV τονίζει σχετικά με τους παιδόφιλους ότι ο παιδόφιλος πρέπει να είναι τουλάχιστον 16 ετών και 5 χρόνια μεγαλύτερος από το παιδί-θύμα. Στην περίπτωση όμως των εφήβων δραστών αυτός ο περιορισμός ενδέχεται να μην ισχύει και η απόφαση για την διάγνωση έγκειται στην κρίση του κλινικού.

Ο Ορ. Γιωτάκος στο βιβλίο του << Σεξουαλική Επιθετικότητα και Παραφυλίες >> (2004) αναφέρει ότι για την ύπαρξη δυσφορίας ή διαταραχής της λειτουργικότητας πρέπει να λάβουμε υπ' όψιν τα παρακάτω :

- Την ύπαρξη ορίου στην ηλικία του θύματος
- Την διαφορά ηλικίας θύματος-δράστη και
- Την αντιστοιχία φύλου και ηλικίας του θύματος.

Για να χαρακτηριστεί λοιπόν κάποιος παιδόφιλος θα πρέπει να ελεγχθούν διάφοροι παράγοντες για την αποφυγή σφάλματος στην διάγνωση. Θα ήταν σκόπιμο να αναφέρουμε τον τρόπο που γίνεται η διάγνωση.

Η διάγνωση της παιδοφιλίας μπορεί να γίνει με την βοήθεια αρχικά της συνέντευξης του ατόμου σχετικά με τις σεξουαλικές φαντασιώσεις, τάσεις και συμπεριφορές, των ψυχομετρικών κλιμάκων που μετρούν σεξουαλικές επιθυμίες και των φαλλομετρικών μεθόδων που μετρούν σεξουαλική διέγερση έναντι ποικίλων ηλικιακών ομάδων και φύλων.

Συμπερασματικά η παιδοφιλία δεν είναι απλά ένα έγκλημα κατά της γενετήσιας ελευθερίας του παιδιού, ισοδυναμεί με συμβολικό θάνατο της παιδικότητας και είναι βιασμός της υπό διαμόρφωση προσωπικότητάς του. Οι ενήλικες που προβαίνουν σε τέτοιες πράξεις, είναι κατά συρροή βιαστές της αθωότητας ενός παιδιού, το οποίο θα αντιμετωπίζει ψυχολογικά προβλήματα για το υπόλοιπο της ζωής του.

3.2 ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Σύμφωνα με το << Μείζον Ελληνικό Λεξικό >> Τεγόπουλος-Φυτράκης, η **παρενόχληση** είναι : <<ενόχληση που διαταράσσει την ηρεμία ή την απασχόληση κάποιου.

Η Επίσημη Εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων ορίζει την παρενόχληση ως οποιαδήποτε ανεπιθύμητη συμπεριφορά συνδεδεμένη με το φύλο ενός προσώπου, με σκοπό ή αποτέλεσμα την παραβίαση της αξιοπρέπειας του προσώπου αυτού και την δημιουργία εκφοβιστικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος. (Επίσημη Εφημ. Των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, <<Οδηγία 2002/73/ΕΚ >>, 5 Οκτωβρίου 2002)

Η παρενόχληση επιφέρει πολλές συνέπειες στα άτομα που την δέχονται. Μπορεί να τα κάνει να αισθάνονται φοβισμένα, μοναχικά και δυστυχή. Νιώθουν συνεχώς ανασφάλεια, χάνουν σταδιακά την αυτοπεποίθησή τους και αρχίζουν να χάνουν την εμπιστοσύνη που έχουν στον εαυτό τους. (www.saferinternet.gr)

Όλα τα παραπάνω μπορεί να οδηγήσουν σε : α) εκπαιδευτική αποτυχία, β) απομόνωση, γ) έλλειψη ενδιαφέροντος, δ) ακόμα και αυτοκτονικές τάσεις.

Για να ξεπεραστεί αυτή η κατάσταση, το παρενοχληθέν άτομο χρειάζεται υποστήριξη από την οικογένεια, την κοινωνία και τους ειδικούς της ψυχικής υγείας.

Οι μορφές της παρενόχλησης είναι :

1. **Σωματική** . Είναι η συμπεριφορά σεξουαλικής φύσης εκφραζόμενη με πράξεις. Αναφέρεται στην ανεπιθύμητη συμπεριφορά εκφραζόμενη με πράξεις, όπως περιττά αγγίγματα, χάρδια ή τσιμπήματα στο σώμα ενός ατόμου με στόχο την επίθεση ή την πίεση για σύναψη σεξουαλικών σχέσεων.
2. **Λεκτική** , είναι η συμπεριφορά σεξουαλικής φύσεως εκφραζόμενη με λόγια. Μπορεί να περιλαμβάνει ανεπιθύμητες ερωτικές και ανήθικες προτάσεις, ή πίεση για σεξουαλική επαφή, συνεχείς προτάσεις για κοινωνική δραστηριότητα εκτός εργασίας, ενώ έχει γίνει σαφές ότι ατές οι προτάσεις είναι ανεπιθύμητες, ενοχλητικό φλερτάρισμα, άσεμνες παρατηρήσεις, υπονοούμενα ή πρόστυχα σχόλια.
3. **Οπτική** , είναι η συμπεριφορά σεξουαλικής φύσεως εκφραζόμενη με λόγια η οποία αφορά στην επίδειξη πορνογραφικών περιοδικών ή άσεμνων εικόνων, αντικειμένων ή γραπτού υλικού, στα πονηρά βλέμματα, στο σφύριγμα ή στις πρόστυχες χειρονομίες.

4. **Ψυχολογική-συναισθηματική παρενόχληση.** Περιλαμβάνονται απειλές με σκοπό την πρόκληση φόβου στο θύμα, απόσπαση χρημάτων και γενικά τον εξαναγκασμό του θύματος και την πίεση του να κάνει πράγματα παρά την θέληση του. (www.saferinternet.gr)
5. **Σεξουαλική παρενόχληση.** Αφορά σε οποιαδήποτε μορφή ανεπιθύμητης λεκτικής, μη λεκτικής ή σωματικής συμπεριφοράς σεξουαλικού χαρακτήρα, με σκοπό ή αποτέλεσμα την προσβολή της αξιοπρέπειας ενός ατόμου, ιδίως με την δημιουργία εκφοβιστικού, εξευτελιστικού, ταπεινωτικού ή επιθετικού περιβάλλοντος. [Νέος Νόμος (Ν. 3488/06), Νομικό Πλαίσιο: Σεξουαλική Παρενόχληση στο χώρο εργασίας]
- Στη συνέχεια θα αναπτύξουμε την σεξουαλική παρενόχληση που αποτελεί ένα βασικό κομμάτι της παρενόχλησης. Ένα μέρος της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι και η πορνογραφία και ιδιαίτερα όταν αφορά τα παιδιά.

3.2.α) ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ

Η σεξουαλική παρενόχληση είναι μια παραβατική συμπεριφορά που επηρεάζει τις ζωές των θυμάτων, τους δημιουργεί διαταραχές στην καθημερινή ζωή τους και προκαλεί προβλήματα στην κοινωνική τους ζωή και στις διαπροσωπικές τους σχέσεις.

Ορίζεται ως << ανεπιθύμητο άγγιγμα, βλέμμα, λεκτική ή μη λεκτική συμπεριφορά σεξουαλικής φύσης και άλλες παρόμοιες συμπεριφορές με ερωτικό περιεχόμενο. >> (www.saferinternet.gr)

Στην έννοια της σεξουαλικής παρενόχλησης θα μπορούσε χωρίς δυσκολία να υπαχθεί και η διατύπωση φιλοφρονήσεων, το κλείσιμο του ματιού ή ακόμα και ένα έντονα προσηλωμένο βλέμμα, εφόσον υποθεθεί ότι ο <<δράστης >> τέτοιου είδους πράξεων απέβλεπε στο να δημιουργήσει ένα περιβάλλον εκφοβιστικό, εξευτελιστικό ή ταπεινωτικό για το θύμα. (intellectum,2007-2008, τεύχος 3)

Επιπλέον χαρακτηριστικά της σεξουαλικής παρενόχλησης είναι :

- Ο εκβιασμός του θύματος να ενδώσει σε σεξουαλικές προτάσεις
- Ο βιασμός
- Η παρουσίαση πορνογραφικού υλικού με στίχο τη δημιουργία αμηχανίας στο θύμα.

Το άρθρο 337 παράγραφος 1 ΠΚ, χαρακτηρίζει την σεξουαλική παρενόχληση ως έγκλημα όταν αυτή έχει πάρει << ειδική μορφή προσβολής της γενετήσιας αξιοπρέπειας. Για την τέλεση του εγκλήματος απαιτούνται ασελγείς χειρονομίες ή προτάσεις που αφορούν σε ασελγείς πράξεις.>> (Ν. 3488/2006, Νομικό πλαίσιο: Η Σεξουαλική παρενόχληση στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο.)

Όταν αναφερόμαστε σε παιδιά η κατάσταση γίνεται ακόμα πιο δύσκολη και τραγική. Σύμφωνα με το Χαμόγελο του Παιδιού με τον όρο <<σεξουαλική παρενόχληση αναφερόμαστε στην με οποιονδήποτε τρόπο προσβολή της γενετήσιας αξιοπρέπειας του παιδιού, ή άλλου ατόμου, που τους προκαλεί φόβο, ντροπή, πόνο και αποστροφή.>>

Οι περιγραφόμενες παραπάνω καταστάσεις, είναι καταστάσεις που δυστυχώς συμβαίνουν πολύ συχνά στην καθημερινότητα και που πολλές φορές αποσιωπούνται. Υπάρχει πιθανότητα να συμβεί κάτι σχετικό στο περιβάλλον μας κάποια στιγμή γι' αυτό οφείλουμε να μην είμαστε προκατειλημμένοι απέναντι στα άτομα που έχουν υποστεί μια τέτοια μορφή βίας.

3.2.β) ΠΑΡΕΝΟΧΛΗΣΗ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Η παρενόχληση στο διαδίκτυο είναι ένα θέμα που απασχολεί ιδιαίτερα την εποχή μας, αν σκεφτούμε ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των νοικοκυριών διαθέτει Ηλεκτρονικό Υπολογιστή και έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο.

Παρ'όλο που η σύνδεση στο διαδίκτυο ανοίγει έναν κόσμο με νέες δυνατότητες για τα παιδιά, επεκτείνοντας τους ορίζοντές τους και φέρνοντάς τα σε επαφή με διαφορετικές κουλτούρες και τρόπους ζωής, μπορεί να συνεπάγεται και η έκθεση τους σε κινδύνους.

Η αθωότητα και η περιέργεια της παιδικής ηλικίας, ο μειωμένος γονικός έλεγχος ειδικότερα τις βραδυνές ώρες και η έλλειψη ελεύθερου χρόνου αποτελούν πρόσφορο έδαφος για την δράση των παιδοφίλων.

Για την κατανόηση της παρενόχλησης στο διαδίκτυο η saferinternet ως μέλος του Πανευρωπαϊκού Δικτύου Εθνικών Κόμβων για το ασφαλές διαδίκτυο, έχει ορίσει κάποια χαρακτηριστικά που συνδέονται με την παρενόχληση.

Όταν τα παιδιά ή έφηβοι παρενοχλούνται μέσω των κινητών τηλεφώνων, του διαδικτύου και άλλων ηλεκτρονικών τεχνολογιών από ενήλικους ή ανήλικους, προκύπτουν οι συμπεριφορές :

- Αποστολή κειμένων, ηλεκτρονικών μηνυμάτων (e-mail) ή άμεσων μηνυμάτων με κακό περιεχόμενο
- Δημοσίευση δυσάρεστων φωτογραφιών ή μηνυμάτων για άλλους σε ιστολόγια (blogs) ή άλλες ιστοσελίδες
- Χρήση του ονόματος ξένου χρήστη με σκοπό τη διάδοση φημών
- Νεκρές κλήσεις
- Προσβλητικά προφορικά μηνύματα (www.saferinternet.gr)

Σύμφωνα με την Ελληνική Καταναλωτική Οργάνωση (ΕΚΑΤΟ), << θύμα σεξουαλικής παρενόχλησης έχει πέσει 1 στους 5 ανήλικους που έκανε χρήση του διαδικτύου στην χώρα μας. >>

Στην ίδια έρευνα που είχε ως δείγμα 1501 παιδιά ηλικίας από 1-17 ετών που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο, προκύπτουν επιπλέον τα εξής συμπεράσματα :

- 1 στους 33 νέους δέχεται επιστολές, χρήματα και δώρα προκειμένου να ενδώσει σε << ανώμαλες >> ορέξεις επισκεπτών.
- Στο σύνολό τους μόνο το 17% των παιδιών ανέφερε το συμβάν στους γονείς τους και
- Μόνο το 10% από αυτά προσέφυγε στις αρχές. www.ekato.org.gr

Όπως φαίνεται από τα αποτελέσματα της έρευνας, είναι αναγκαίο τα παιδιά να προστατεύονται και να ενημερώνονται σχετικά με την ασφάλεια του διαδικτύου από τους αρμόδιους φορείς και να βρίσκονται δε διαρκή επικοινωνία με τους γονείς ώστε να υπάρχει μεταξύ τους ένα κλίμα εμπιστοσύνης.

- Το 70,8% των ερωτηθέντων θεωρεί ότι πιο ευάλωτα να πέσουν θύματα είναι τα παιδιά.

3.3. ΠΡΟΦΙΛ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΟΥ ΔΡΑΣΤΗ

Επιζητώντας να αναφερθούμε στο προφίλ ενός παιδόφιλου θα πρέπει να ανατρέξουμε σε έρευνες και μελέτες που έχουν ασχοληθεί με άτομα με σεξουαλική παραπνοματικότητα, καθώς και σε όλα τα ενήλικα άτομα έτσι ώστε να διερευνηθεί η προδιάθεσή τους για σεξουαλική διαταραχή. Βέβαια η σκιαγράφηση και η περιγραφή αυτού του προφίλ δεν μπορεί ποτέ να είναι ακριβής καθώς και δεν είναι εύκολο να παρουσιάσουμε τα ακριβή χαρακτηριστικά ενός σεξουαλικού δράστη χωρίς να γνωρίζουμε το κοινωνικό, ιατρικό και ψυχιατρικό ιστορικό τους. Δράστης συλλογής, παραγωγής, ή /και διακίνησης παιδικού πορνογραφικού υλικού μπορεί να είναι οποιοσδήποτε ατομικά ή σε ομάδες, καθώς το διαδίκτυο προσφέρει ανωνυμία, ταχύτητα και τη μέγιστη δυνατή ευκολία για την ανάπτυξη αυτών των δραστηριοτήτων. Κοινός άξονας στην περιγραφή του είναι τα κοινά στοιχεία που οδηγούν έναν παιδόφιλο σε σεξουαλικό παράπτωμα τα οποία είναι αρχικά το αυξημένο ενδιαφέρον τους για τα παιδιά και η επιθυμία τους για ερωτική συνεύρεση μαζί τους και επίσης η επίμονη αναζήτηση τρόπων για επικοινωνία και προσέγγιση ανηλίκων. (Collum J., October 2001).

Κοινωνικό Προφίλ

- Οι δράστες μπορεί να είναι μέλη της οικογένειας, φίλοι γιατροί, προπονητές, πρότυπα της νεολαίας, κληρικοί, διοικητές τραπεζών. Συνήθως είναι πρόσωπα σεβασμού που υποπτευόμαστε λιγότερο ο από όλο το κοινωνικό περιβάλλον.
- Οι θύτες προέρχονται από όλες τις κοινωνικές τάξεις, τα επαγγέλματα και από διαφορετικά φυλετικά και θρησκευτικά υπόβαθρα.
- Είναι καλοί στο να κάνουν φιλίες με τα παιδιά. Φαίνονται να είναι ευγενικοί, αξιόπιστοι, και ενδιαφέρονται, να φροντίζουν και να αγαπάνε τα παιδιά.
- Εμφανίζονται σαν εξίσου καλοί και απειλητικοί
- Ψάχνουν για δουλειές που τους φέρνουν σε επαφή με τα παιδιά. Δουλεύουν σε νηπιαγωγεία, σχολεία, αθλητικά κέντρα, ή οπουδήποτε απασχολούνται παιδιά.
- Οι περισσότεροι από αυτούς που κακοποιούν παιδιά προσπαθούν να μάθουν όσα περισσότερα για το παιδί και πως μπορούν να δημιουργήσουν μια γέφυρα επικοινωνίας ανάμεσα στο παιδί και τον γονιό (www.obrela.gr).

Ο Γιωτάκος Ο. (σ. 203, 2004) για να περιγράψει το κοινωνικό προφίλ του σεξουαλικού δράστη, παρουσιάζει την έρευνα που έγινε σε 37 κρατούμενους της φυλακής της Τρίπολης, που είχαν καταδικαστεί με την κατηγορία της σεξουαλικής κακοποίησης παιδιού. Οι 26 από αυτούς ήταν περιστατικά παιδοφιλίας και οι 11 περιστατικά αιμομιξίας. Τα αποτελέσματα της έρευνας είχαν ως εξής:

- Το 73% είχε ελληνική υπηκοότητα και το 81% δήλωσαν Ορθόδοξοι Χριστιανοί ενώ αναλφάβητοι ήταν το 5%.
- Από την λήψη κοινωνικού ιστορικού βρέθηκε ότι το 46% ήταν έγγαμοι, το 57% μεγάλωσαν σε πόλη, το 76% ανέφεραν φυσιολογικές συνθήκες τοκετού, ενώ το 89% ανέφεραν ανατροφή από φυσικούς γονείς. Το 57% δήλωσαν σταθερή εργασία και το 43% ότι εργάζονταν ως εργάτες χωρίς συγκεκριμένη ειδίκευση. Το 32% ανέφεραν ότι οι γονείς χτυπούσαν ο ένας τον άλλον, ενώ ως «πιο δυναμικός» περιγράφηκε ο πατέρας, σε σχέση με την μητέρα, από το 57% έγγαμοι εξακολουθούσαν να είναι οι γονείς του 43%, ενώ η οικονομική κατάσταση της πατρικής οικογένειας αναφέρθηκε ως «κακή» το 27%. Τέλος ως εργάτης χωρίς συγκεκριμένη ειδίκευση εργάζονταν ο πατέρας του 41% του δείγματος.

Μια άλλη άποψη που επιβεβαιώνει τι οι σεξουαλικοί δράστες επιλέγουν τοποθεσίες και επαγγέλματα που σχετίζονται με παιδιά, είναι αυτή που αναφέρει ο Κωνσταντινίδης Ι. (Σημερινή, 28/08/2006), ο οποίος παρουσιάζει κάποιες εξομολογήσεις παιδόφιλων σε ιστοσελίδες του Ίντερνετ. Συγκεκριμένα αναφέρει, όταν ένα γονέας παίρνει το παιδί του στον παιδίατρο, σε καμία περίπτωση δεν υποψιάζεται ότι ανάμεσά τους υπάρχουν και άτομα που επέλεξαν αυτή την εν λόγω δουλειά για προσωπικά οφέλη, και συμπληρώνει με εκφράσεις παιδόφιλων «βλέπω πολύ, αλλά δεν αγγίζω» λέει ένα παιδίατρος. Τα περισσότερα επαγγέλματα που παρατηρούνται όμως στο χώρο των παιδόφιλων είναι αυτά του δασκάλου ή του καθηγητή. Τα λεγόμενα των ανώμαλων που βρίσκονται στον χώρο των εκπαιδευτικών σοκάρουν. Το τι σκέφτονται όταν βλέπουν μικρά παιδιά στην τάξη και οι ομολογίες τους για αποτρόπαιες σεξουαλικές εκμεταλλεύσεις μαθητών τους, ελάχιστοι μπορούν να φανταστούν.

Γενικά θα μπορούσαμε να πούμε ότι όσοι εμπλέκονται σε αδικήματα σχετικά με την παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο, δεν είναι απαραίτητα δράστες σεξουαλικών εγκλημάτων στην πραγματική τους ζωή. Πριν την εξάπλωση του διαδικτύου, είχε διαπιστωθεί ότι το ένα τρίτο με ένα πέμπτο όσων συλλαμβάνονταν για κατοχή παιδικού πορνογραφικού υλικού, είχαν ανάμειξη και σε πραγματικές κακοποιήσεις παιδιών. Το διαδίκτυο ωστόσο, διευκόλυνε την πρόσβαση σε πορνογραφικό υλικό από χρήστες οι οποίοι ποτέ πριν δεν αναζήτησαν ενεργά υλικό παιδικής πορνογραφίας υπό τις παραδοσιακές μορφές της, αλλά μέσω της ευκολίας και της ανωνυμίας του Ίντερνετ επιζητούν την επαφή με τέτοιου είδους εικόνες για την ικανοποίηση της περιέργειάς τους, επαφή η οποία όμως δύναται να καταλήξει σε συχνότερη χρήση ή ακόμα και σε εθισμό των χρηστών σε τέτοιες εικόνες. Συμπληρωματικά, όσοι έχουν καταδικαστεί για σεξουαλικά αδικήματα σε βάρος ανηλίκων, δεν είναι αυτονόητο ότι δείχνουν ενδιαφέρον για την αναζήτηση και συλλογή εικόνων παιδικής πορνογραφίας, καθώς το ποσοστό των δραστών σεξουαλικών αδικημάτων, με ενδιαφέρον στην παιδική πορνογραφία, κυμαίνεται μεταξύ του 10 και 24% του συνολικού αριθμού των καταδικασθέντων.

Οι εμπλεκόμενοι στην παραγωγή, κατοχή και διακίνηση παιδικής πορνογραφίας μπορεί να προέρχονται από οποιοδήποτε τμήμα του κοινωνικού συνόλου. Σύμφωνα με έρευνες, είναι πιθανότερο να έχουν μία σταθερή ερωτική σχέση, μόνιμη εργασία, υψηλότερο από τον μέσο όρο δείκτη ευφυίας, να έχουν πανεπιστημιακή μόρφωση και να μην έχουν βεβαρυμμένο ποινικό μητρώο.

Ηλικία σεξουαλικού δράστη

Παρόλο που δεν υπάρχει ακριβής όριο ηλικιών παιδόφιλων διαπράττουν σεξουαλικά αδικήματα παιδεραστίας συνηθίζεται να αναφέρονται πιο συχνά ενήλικα άτομα, κυρίως άντρες.

Μία έρευνα του Τσιγκρή Α. αναφέρει τις ηλικίες των σεξουαλικών δραστών, οι οποίες μας δίνουν το παρακάτω αποτέλεσμα (www.tsigriw.gr):

19-25 ετών	29,5%
36-45 ετών	33,7%
46-55 ετών	14,1%
55 και άνω	12,2%
Ανήλικα	4,8%

Σε δείγμα 37 κρατουμένων στις φυλακές Τρίπολης (26 περιστατικά παιδοφιλίας, 11 περιστατικά αιμομιξίας) μας έδωσε ότι η ηλικία των ατόμων που καταδικάστηκαν για σεξουαλική κακοποίηση ήταν 42,3 συν-πλην έτη (Γιωτάκος Ο. σ.203, 2004).

Κατά τον D.S.M., D.S.M-IV (1994) η ηλικία του παιδόφιλου θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 16 ετών και τουλάχιστον 5 έτη μεγαλύτερος από το παιδί.

Οι περιπτώσεις σεξουαλικής κακοποίησης ανήλικων παιδιών είναι συχνό φαινόμενο για ενήλικες άνδρες σύμφωνα με στατιστικά στοιχεία και έρευνες. Η παιδοφιλία όμως εκδηλώνεται συνήθως σε αγόρια και άνδρες οι οποίοι ψυχιατρικά παρουσιάζουν σεξουαλική διαστροφή.

Συνήθως η σεξουαλική βία στα παιδιά εκδηλώνεται από άνδρες που κατέχουν ένα ποσοστό της τάξης του 90%. Η σεξουαλική βία από γυναίκες σπανιότατα εκδηλώνεται (Επιβιτιανός Ι. Υ. Π., 1997). Ο τυπικός δράστης είναι άνδρας και το τυπικό θύμα κορίτσι, αν και συνεχώς αυξάνονται τα ποσοστά γυναικών δραστών και αγοριών θυμάτων (Αγάθωνος – Γεωργακοπούλου, Ι. Υ. Π., 1997).

Θέλοντας να εξηγήσει η Αγάθωνος – Γεωργακοπούλου (Ι. Υ. Π., 1991) γιατί οι γυναίκες δεν ρέπουν προς την σεξουαλική κακοποίηση των παιδιών τονίζει ότι οι γυναίκες μαθαίνουν νωρίτερα και πιο καλά να διαφοροποιούν μεταξύ εκδηλώσεων στοργής με και χωρίς σεξουαλικό περιεχόμενο. Η προετοιμασία για τον γονικό ρόλο τους δίνει ικανοποίηση χωρίς σεξουαλικό στοιχείο. Τα αγόρια δεν έχουν συνήθως ανάλογες εμπειρίες στην κοινωνικοποίησή τους. Έτσι όταν οι άνδρες χρειάζονται στοργή ή αισθάνονται εξάρτηση σε μεγαλύτερο ποσοστό αναζητούν την σεξουαλική έκφραση, ακόμα και σε ακατάλληλο σύντροφο. Οι άνδρες θεωρούν τη ετεροσεξουαλική επιτυχία πολύ πιο σημαντική για την ταυτότητα του φύλου τους από ότι οι γυναίκες. Όταν το «εγώ» τους ή τα αισθήματα επάρκειας απειλούνται ή προσβάλλονται συνηθέστερα αισθάνονται την ανάγκη της επιβεβαίωσής τους μέσω του σέξ. Όταν

ο άνδρας αυτός έχει έμμεση πρόσβαση στο παιδί βρίσκει και εκεί κάποιας μορφής επιβεβαίωση. (Αγάθωνος-Γεωργοπούλου, Ι. Υ. Π., 1991).

Ψυχολογικό – Ψυχιατρικό προφίλ

Θέλοντας να αναπτύξουμε το ψυχολογικό – ψυχιατρικό προφίλ του παιδόφιλου θα πρέπει να έχουμε υπόψιν ότι τα άτομα αυτά είναι ψυχολογικά διαταραγμένα, και δεν εκδηλώνεται στην καθημερινή τους ζωή.

Ο Γιωτάκος (σ. 201, 2004) θέλοντας να σκιαγραφήσει το ψυχολογικό προφίλ του σεξουαλικού δράστη στην Ελλάδα αναφέρει την έρευνα που έγινε στην ψυχιατρική κλινική του στρατιωτικού νοσοκομείου σε 59 κρατούμενους καταδικαζόμενους για βιασμό καθώς και σε 37 κρατούμενους που έχουν καταδικαστεί για σεξουαλική κακοποίηση παιδιού.

Οι συμμετέχοντες συμπλήρωσαν τα ερωτηματολόγια 1) Ιδιοσυγκρασίας του Χαρακτήρα του Cloninger, το οποίο μετρά τις κυρίως κληρονομούμενες διαστάσεις της ιδιοσυγκρασίας: αναζήτηση νέων εμπειριών (ANE), Αποφυγή βλάβης (AB), Εξάρτηση από επιβράβευση (EE) και Επιμονή (EP), και τις κυρίως επηρεαζόμενες από το περιβάλλον διαστάσεις του χαρακτήρα:

- 1.Αυτοπροσδιορισμός (ΑΠ), Συνεργασιμότητα (ΣΕ) και Αυτουπέρβαση (ΑΥ).
- 2.Παρορμητικότητας του Baratt
- 3.Επιθετικότητας των Buss-Perry
- 4.Κινδύνου Αυτοκτονικής Συμπεριφοράς του Plutchik και
- 5.Δια βίου Επιθετικότητας του Brown

Το αποτέλεσμα της μελέτης αυτής μας έδινε το συμπέρασμα ότι η τάση για αναζήτηση νέων εμπειριών, η προσαρμοστικότητα και η έλλειψη ενσυναίσθησης αποτελούν κοινά σημεία των δύο υποομάδων σεξουαλικών δραστών. Συμπληρώνει επίσης με βάση τα αποτελέσματα ότι τόσο η έλλειψη στενών διαπροσωπικών σχέσεων στους βιαστές, όσο ο κίνδυνος αυτοκτονικής συμπεριφοράς στους παιδόφιλους φαίνεται να σχετίζονται με τα επίπεδα επιθετικότητας των ατόμων αυτών.

Σημαντικός παράγοντας στην περιγραφή του ψυχολογικού-ψυχιατρικού προφίλ είναι η προδιάθεση του παιδόφιλου για διαταραχή σεξουαλικότητας και μας βοηθάει να κατανοήσουμε καλύτερα την παράλογη αυτή συμπεριφορά. Ο Γιωτάκος Ο. 920040, αναφέρει με βάση στατιστικά δεδομένα ότι τα παιδιά που

κακοποιούν σεξουαλικά έχουν εξαιρετικά χαμηλή αυτοπεποίθηση ενώ το 60% έχουν σημαντική πτώση στην αυτοεκτίμηση το χρονικό διάστημα πριν την διάπραξη. Η έλλειψη ερωτικής σχέσης και η μοναχικότητα των ατόμων αυτών φαίνεται να πηγάζει από την υιοθέτηση δυσλειτουργικών και ανεπαρκών μορφών προσκόλλησης. Συμπληρώνει ότι ανάμεσα στους πρώιμους προδιαθεσικούς παράγοντες περιλαμβάνονται οι σχέσεις πατέρα-παιδιού. Ο τύπος μάλιστα των σχέσεων αυτών θεωρήθηκε αιτιολογία για την μετέπειτα πορεία του δράστη. Συχνές επίσης είναι οι αναφορές για πρώιμη σεξουαλική κακοποίηση των δραστών στην διάρκεια της παιδικής τους ηλικίας. Τα ποσοστά κυμαίνονται από 0-67% ανάλογα με τον ορισμό της σεξουαλικής κακοποίησης. Συγκεκριμένα βρέθηκε ότι το 50% των σεξουαλικών και το 20% μη σεξουαλικών φυλακισμένων παραπτωματιών υπήρξαν θύματα σωματικής σεξουαλικής κακοποίησης κατά την παιδική ηλικία.

Τέλος θα μπορούσαμε να πούμε συμπερασματικά ότι μια πλήρης και έγκυρη περιγραφή του παιδόφιλου σεξουαλικού δράστη δεν μπορεί να γίνει με ακρίβεια καθώς ο καθένας έχει βιώσει διαφορετικές εμπειρίες κατά την διάρκεια της σεξουαλικής και βιολογικής του ανάπτυξης και την οποία μπορεί να αντιληφθεί και να διαγνώσει τον βαθμό διαταραχής ο κλινικός ψυχολόγος και ψυχίατρος.

Τύποι δραστών

Στη συνέχεια προβαίνουμε σε μια απόπειρα κατηγοριοποίησης των αυτουργών αδικημάτων με την παιδική πορνογραφία σύμφωνα με τους Max Taylor and Ethel Quayle ανάλογα με τα γενικότερα χαρακτηριστικά της πράξης τους και την τακτική τους, ξεκινώντας από αυτούς, οι οποίοι δεν εμπλέκονται άμεσα με τους ανήλικους και καταλήγοντας σε αυτούς που αναπτύσσουν σεξουαλικές επαφές μαζί τους. Εννοείται ότι η κατηγοριοποίηση δεν είναι περιοριστική, ενώ κάποιος δράστης μπορεί να ανήκει σε παραπάνω από έναν από τους ακόλουθους τύπους.

- Ο τυχαίος πλοηγός (Browser)

Πρόκειται για άτομο που έρχεται σε επαφή με παιδικό πορνογραφικό υλικό για πρώτη φορά τυχαία, χωρίς τέτοιο σκοπό, κυρίως μέσω εσφαλμένου αποτελέσματος διαδικτυακής αναζήτησης σε κάποιο από τα portals που αναφέραμε, (yahoo, google κ.ά.) και αποφασίζει να το κρατήσει. Στις

περισσότερες έννομες τάξεις η συγκεκριμένη πράξη αποτελεί αδίκημα, αν αποδειχθεί η πρόθεση κατοχής τέτοιου υλικού από τον χρήστη είτε από προσωπική ομολογία, είτε από τις περιστάσεις, π.χ. από τη συχνή επίσκεψη στο συγκεκριμένο site.

- Ο φαντασιωμένος (private fantasy)

Αν το συγκεκριμένο άτομο διατηρεί την επιθυμία σεξουαλικής δραστηριότητας με παιδιά απλά και μόνο ως φαντασίωση, στο μυαλό του ή αποτυπωμένη γραπτά σε δικό του κείμενο χωρίς πρόθεση διακίνησης του, δεν στοιχειοθετείται κανένα αδίκημα, αφού απλά και μόνο η σκέψη δεν αρκεί για να κατηγορηθεί. Αν όμως η φαντασίωση αυτή υποβοηθάτε ή διατηρείται με τη μορφή απεικονίσεων παιδικής πορνογραφίας σε κάποια βάση δεδομένων, στοιχειοθετείται το αδίκημα της κατοχής παιδικής πορνογραφίας, ανεξάρτητα από τον πρόθεση του δράστη να διανέμει το υλικό.

- Ο αλιευτής-πολυσυλλεκτικής (Trawler)

Πρόκειται για ενεργό συλλέκτη μεγάλης ποσότητας και ποικιλίας πορνογραφικού υλικού, στη συλλογή του οποίου βρίσκεται και υλικό παιδικής πορνογραφίας, αλλά όχι αποκλειστικά αυτό. Το κατέχει είτε γιατί έδειξε αρχικά ενδιαφέρον για τις εικόνες αυτές, πειραματίστηκε με αυτή τη διαστροφή αλλά αργότερα έπαυσε να τον ενδιαφέρει, είτε γιατί αξιώνει την ελεύθερη πρόσβαση και κατοχή οποιασδήποτε μορφής υλικού υπάρχει στο διαδίκτυο.

- Ο επικεφαλής συλλέκτης (Non secure collector)

Ο συγκεκριμένος τύπος δράστη κατεβάζει (κάνει download) ή ανταλλάσει παιδικό πορνογραφικό υλικό από ανοικτές και διαθέσιμες σε όλους διαδικτυακές πηγές, μέσα από site η chat rooms. Αυτό το πράττει χωρίς να εξασφαλίζει την ανωνυμία του και χωρίς την ύπαρξη δικλίδων ασφαλείας, όπως τη χρήση συνθημάτων ή κρυπτογραφίας.

- Ο ασφαλής συλλέκτης (Secure collector)

Σε αντίθεση με τον δράστη της παραπάνω κατηγορίας, ο ασφαλής συλλέκτης χρησιμοποιεί όλες τις δυνατές και διαθέσιμες δικλίδες ασφάλειας για την συλλογή πορνογραφικού υλικού. Εκτός από την κρυπτογράφηση, που είναι η συνηθέστερη μέθοδος εξασφάλισης και απόκρυψης του διακινούμενου υλικού, πολλές ομάδες που σχετίζονται με παιδικό πορνογραφικό υλικό αναγκάζουν τα μέλη τους σε παροχή αλληλοπροστασίας και αλληλοκάλυψης αξιώνοντας στα νεοεισερχόμενα

στην ομάδα μέλη να αναρτήσουν υλικό με παιδική πορνογραφία, καθιστώντας τα επομένως εξίσου υπόλογα για το επιδεικνυόμενο παράνομο υλικό. Ο δράστης αυτής της κατηγορίας κατέχει συνήθως στην συλλογή του πολύ μεγάλο αριθμό φωτογραφιών και ταινιών παιδικής πορνογραφίας και είναι ο πλέον οργανωμένος και δικτυωμένος.

- Ο διαδικτυακός σταβλίτης (online groomer)

Ο δράστης της συγκεκριμένης κατηγορίας ξεκινά την ηλεκτρονική επαφή με το παιδί, με σκοπό να δημιουργήσει αργότερα σεξουαλική σχέση μαζί του, είτε σωματική είτε εικονική (cybersex). Πριν την οποιαδήποτε επαφή, πραγματική ή εικονική, ο συγκεκριμένος τύπος δράστη προετοιμάζει το παιδί για την επερχόμενη επαφή (όπως φροντίζει ο σταβλίτης τα άλογα πριν την κούρσα, εξ' ου και η ονομασία της κατηγορίας αυτής) δεικνύοντάς του εικόνες παιδικής πορνογραφίας, με στόχο την κάμψη της αντίστασης και των αναστολών.

- Ο εκμεταλλευτής ανηλίκων (Physical abuser)

Αυτός το τύπος δράστη συμμετέχει ενεργά στη σεξουαλική κακοποίηση παιδιού, ενώ χρησιμοποιεί την παιδική πορνογραφία ως απλά συμπλήρωμα για την ικανοποίηση του πάθους του. Πολλές φορές καταγράφει με ψηφιακά μέσα τη σεξουαλική δραστηριότητα του με τον ανήλικο, για δική του αποκλειστικά χρήση και σπάνια την διαθέτει σε άλλα πρόσωπα. Συνήθως σε αυτόν τον τύπο, η ποινική δίωξη για κατοχή παιδικού πορνογραφικού υλικού σε ψηφιακή μορφή, συνοδεύει την δίωξη για την κακοποίηση του ανηλίκου.

- Ο παραγωγός (Producer)

Ο παραγωγός παιδικής πορνογραφίας συμμετέχει στην κακοποίηση ανηλίκων και καταγράφει τη δραστηριότητα αυτή, με σκοπό να προωθήσει το υλικό σε άλλους συλλέκτες παιδικού πορνογραφικού υλικού.

- Ο διανομέας (Distributor)

Ο διανομέας του υλικού παιδικής πορνογραφίας μέσω διαδικτύου, ενδέχεται να μην έχει προσωπικό ενδιαφέρον στο συγκεκριμένο αντικείμενο, αλλά να διανέμει αποκλειστικά για οικονομικούς λόγους.(Max Taylor and Ethel Quayle 2002)

3.4. ΠΡΟΦΙΛ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Τα θύματα της παιδικής πορνογραφίας προέρχονται κατά κύριο λόγο από φτωχές – υπανάπτυκτες χώρες, όπου ως επί το πλείστον με τη συναίνεση της οικογένειας αναγκάζονται να λάβουν μέρος στην βιομηχανία της παιδικής πορνογραφίας δεδομένης όμως της διαρκώς αυξανόμενης χρήσης του διαδικτύου από ανήλικους ανά τον κόσμο, καταλήγουμε στο συμπέρασμα ότι τα θύματα του φαινομένου αυτού είναι προερχόμενα από κάθε σημείο του πλανήτη. (Γιωτάκος Ο., 2004)

Μελετητές και κριτικοί σχολιάζοντας το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων από παιδόφιλους αναφέρουν ότι ο δράστης επιλέγει τα θύματά του με βάση χαρακτηριστικά που θα τον οδηγήσουν στην επαφή με το παιδί.

Μερικά από αυτά είναι:

- Η έντονη ενασχόληση του θύματος με το διαδίκτυο
- Το περιβάλλον του παιδιού (οικογένεια, φίλοι, σχολικό περιβάλλον)
- Η ψυχολογική κατάσταση και η ευαλότητα του παιδιού απέναντι σε καινούργιες επαφές, γνωριμίες και εμπειρίες.
- Η πνευματική ανάπτυξη του παιδιού (ανήλικοι με χαμηλό διανοητικό επίπεδο, παιδιά με νοητική στέρηση ή παιδιά με ειδικές ανάγκες).
- Η σεξουαλική διαπαιδαγώγηση του παιδιού από τους γονείς και από το σχολείο.

Αυτά είναι μερικά από τα στοιχεία που επιλέγει να εξετάσει ένας παιδόφιλος προκειμένου να προσεγγίσει ένα ανήλικο κορίτσι ή αγόρι και να προβεί σε σεξουαλικού περιεχομένου ενέργειες. (Γιωτάκος Ο., 2006).

Σύμφωνα με την Ιωάννα Σωτηρχού-Αργυρώς Κ. Μώρου αντίθετα με τους δράστες τα θύματα έχουν ένα κοινό χαρακτηριστικό:

Κανένα οπτικοακουστικό υλικό πορνογραφικού περιεχομένου με παιδιά δεν έχει «τραβηχτεί» χωρίς αυτά να πονέσουν, είτε σωματικά είτε ψυχικά και χωρίς να έχουν πέσει θύματα εκμετάλλευσης.

Μία άλλη κατηγορία θυμάτων αποτελούν τα παιδιά που ζουν περιθωριοποιημένα και τα παιδιά που έχουν πέσει θύματα κακοποίησης από την ίδια τους την οικογένεια. Η «εύκολη λεία» δηλαδή για τους κατ' επάγγελμα παραγωγούς παιδικής πορνογραφίας.

Αυτό όμως δεν σημαίνει πως τα παιδιά αυτά είναι τα μόνα θύματά τους. Ολοένα και περισσότεροι ανήλικοι αυτοθυματοποιούνται παγκοσμίως, καθώς χρησιμοποιούν το διαδίκτυο χωρίς την επίβλεψη ενηλίκων (4 στους 10) ή επικοινωνούν με αγνώστους (8 στους 10) σε δωμάτια επικοινωνίας, όπως προκύπτει από έρευνα στον Καναδά.

Ένα στα πέντε παιδιά που χρησιμοποιούν το διαδίκτυο καλούνται από έναν άγνωστο σε κατά πρόσωπο επαφή (έρευνα Πανεπιστημίου της Ιρλανδίας), το 57% εκτέθηκαν σε διαδικτυακή πορνογραφία παρά τη θέλησή τους (pop-up ιστοσελίδες) κι ένας στους πέντε ανηλίκους αποπλανήθηκε σεξουαλικά ή προσεγγίστηκε με αυτόν το σκοπό, όπως προκύπτει από το σύνολο των περιπτώσεων που διερευνήθηκαν στις ΗΠΑ.

Στόχος των παιδόφιλων του διαδικτύου στην πλειονότητά τους ήταν τα κορίτσια. Όπως προκύπτει από τις έρευνες οι ανήλικοι - εν δυνάμει θύματα-έχουν ελάχιστη επαφή με τους γονείς τους, δεν έχουν περιορισμούς από αυτούς στην ώρα που θα πέσουν για ύπνο ή θα επιστρέψουν στο σπίτι και μπορούν να χρησιμοποιούν το διαδίκτυο στο δωμάτιό τους ή σε άλλο χώρο χωρίς επίβλεψη.

Είναι συνήθως ήσυχα, ντροπαλά ή μοναχικά παιδιά, τα οποία ενδέχεται να μην έχουν πολλούς φίλους και τους αναζητούν στο διαδίκτυο. Η έλλειψη επικοινωνίας με τους γονείς τα οδηγεί να εξερευνήσουν τη σεξουαλικότητα μέσα από το διαδίκτυο. Η εμπιστοσύνη που δείχνουν στους ψεύτικους «φίλους» τους και η έλλειψη αυτοπεποίθησης καθιστά τα παιδιά αυτά εύκολο στόχο.

Το κοινωνικό προφίλ των θυμάτων-βρέφη, νήπια, έφηβοι παρουσιάζει πολλές εκφάνσεις. Το ψυχολογικό όμως είναι το ίδιο και δεν αμφισβητείται. Θα μπορούσαν να αναφερθούν εδώ οι κοινωνικοί και ψυχολογικοί παράγοντες που συμβάλλουν στην παραπλάνηση ενός ανηλίκου από έναν παιδόφιλο. (Κιούπης Δ., 2007)

Κοινωνικό προφίλ (Χαρακτηριστικά)

Ηλικία

Η ηλικία του παιδιού αποτελεί σημαντικό παράγοντα για τους παιδόφιλους καθώς γνωρίζουν ότι τα περισσότερα παιδιά είναι ευάλωτα, έχουν χαμηλές αντιστάσεις και γίνονται θύματα των πράξεών τους. Συνήθως τα παιδιά

που κακοποιούνται σεξουαλικά δεν έχουν ακόμα φτάσει στο στάδιο της εφηβείας ή βρίσκονται στην αρχή της εφηβικής τους ζωής.

Ανήλικοι ηλικίας από 0-14 ετών έχουν δεχθεί συχνότερα κακοποίηση σεξουαλικής φύσεως. Σε έρευνα που έγινε στις Η.Π.Α. όπου συλληφθέντες ήταν κάτοχοι πορνογραφικού υλικού έδειξε ότι το 83% των συλληφθέντων είχαν υλικό με παιδιά ηλικίας 6-12 χρόνων το 39% ηλικίας από 3-5 χρόνων και το 19% με παιδιά κάτω των 3 ετών, βρέφη και νήπια, (Σωτήρχου Ι., Μώρου Α., Ελευθεροτυπία, 11/08/07).

Φύλο

Το φύλο των παιδιών που επιλέγονται για να κακοποιηθούν σεξουαλικά είναι συνήθως στον ίδιο βαθμό συχνότητας αγόρια και κορίτσια. Βέβαια τα κορίτσια τείνουν σύμφωνα με έρευνες και μελέτες να αποτελούν πιο επιθυμητό στόχο για τους σεξουαλικούς δράστες. Σύμφωνα με τον Επιβιτιανό Π. (Ι. Υ. Π., 1997) συχνότερα θύματα σεξουαλικής βίας είναι σε ποσοστό περίπου 70% θήλεα. Τα τελευταία χρόνια βέβαια αυξάνονται τα περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης αγοριών. (Κιούπης Δ., 2007)

Τόπος καταγωγής

Συνήθως τα παιδιά όπου οι συνθήκες διαβίωσης δυσχεραίνουν την ομαλή ανάπτυξή τους πέφτουν συχνά θύματα σεξουαλικής κακοποίησης και εκμετάλλευσης. Αυτά είναι κυρίως παιδιά που ζουν σε χώρες υποανάπτυκτες με χαμηλή οικονομική θέση και κοινωνική ανάπτυξη (χώρες της Ασίας και της Αφρικής). Σύμφωνα με την Αιμλία Ιωαννίδου η παιδική πορνογραφία, αυτή δηλαδή αντικείμενο της οποίας είναι η πορνογραφική απεικόνιση ανηλίκων, αποτελεί δυστυχώς επικερδέστατη οικονομική δραστηριότητα στην οποία «επιδίδονται» ισχυρότατα οργανωμένα κυκλώματα, που εκμεταλλεύονται τις άθλιες συνθήκες διαβίωσης πλήθους ανθρώπων ανά την υφήλιο, την έλλειψη παιδείας και τους διαβρωμένους κοινωνικούς ιστούς και θεσμούς, για να αποκομίσουν κέρδος από την διακίνηση και εκμετάλλευση των πλέον ανυπεράσπιστων υπάρξεων. Συμπληρώνει επίσης ότι τα παιδιά ανήκουν σε μία από τις πιο ευάλωτες κοινωνικές ομάδες.

Η παραγωγή παιδικού πορνογραφικού υλικού στηρίζεται σχεδόν πάντοτε στην παραπλάνηση ή τον βίαιο εξαναγκασμό των θυμάτων να προβούν στις απεικονιζόμενες στο πορνογραφικό υλικό πράξεις, υπονομεύοντας την σωματική τους ακεραιότητα και την ψυχική τους υγεία. (Σαρτζετάκης Ν., 1998)

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΤΕΤΑΡΤΟ

ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ

4.1. ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ

Το διαδίκτυο προσφέρει όλες τις συνθήκες , κοινωνικές, ατομικές και τεχνολογικές για να αναπτυχθεί και να διαδοθεί η πορνογραφία διεθνώς.

Το φαινόμενο της πορνογραφίας στο διαδίκτυο αποτελεί ένα αρκετά περίπλοκο ζήτημα, εάν λάβουμε υπ' όψιν ότι σε μια παγκόσμια κοινωνία όπως χαρακτηρίζεται το διαδίκτυο, λαμβάνουν μέρος αρκετές πολιτιστικές, ηθικές και νομικές μεταβλητές. Οι ορισμοί λοιπόν που αφορούν στην πορνογραφία είναι αναμφίβολα σημαντικοί στο να πλησιάσουμε το φαινόμενο και να εφαρμόσουμε μέτρα πρόληψης.

Σύμφωνα με το λεξικό της νέας Ελληνικής Γλώσσας του Τεγόπουλου-Φυτράκη η πορνογραφία ορίζεται ως :<< αναπαράσταση με λέξεις ή εικόνες της ερωτικής συμπεριφοράς, που αποσκοπεί στην πρόκληση ερωτικής διέγερσης.>> (Τεγόπουλος- Φυτράκης, 1997)

Στις μέρες μας που η τεχνολογία συνεχώς εξελίσσεται η πορνογραφία σύμφωνα με τους ειδικούς μετατρέπει προς το χειρότερο την σεξουαλικότητα και τις ανθρώπινες σχέσεις. Επιπλέον, υπάρχει σοβαρός κίνδυνος παροχής κακής και διαστρεβλωμένης αγωγής σχετικά με θέματα σεξουαλικής διαπαιδαγώγησης σε παιδιά και εφήβους για τον λόγο ότι η πορνογραφία έχει καταστεί σημαντική πηγή πληροφόρησης γι' αυτούς. (www.medlook.net)

Ο Άγγελος Τσιγκρής (2009), διδάκτωρ εγκληματολογίας σε άρθρο του δημοσιευμένο στην ιστοσελίδα <<www.alopsis.gr>>, ορίζει την πορνογραφία ως << η απεικόνιση και περιγραφή σεξουαλικών σχέσεων κατά τις οποίες ο ένας ερωτικός σύντροφος υποτάσσει, εξευτελίζει ή κακοποιεί τον άλλον.>> Επίσης τονίζει πως << η πορνογραφία αποτελεί κατάχρηση του θεμελιώδους δικαιώματος της ελευθερίας της έκφρασης και η διακίνηση της προσβάλλει ή συντελεί στην προσβολή θεμελιωδών ανθρωπίνων δικαιωμάτων άλλων ατόμων.>>

Σε έναν ευρύτερο ορισμό της πορνογραφίας, θα μπορούσε να συμπεριληφθεί, εκτός από τις περιγραφές των σεξουαλικών πράξεων, το <<πορνογραφικό υλικό >>. Ως << **πορνογραφικό υλικό** >> ορίζεται συνήθως η περιγραφή ή πραγματική αποτύπωση

σε οποιοδήποτε υλικό φορέα σώματος ανηλικού ή ενηλίκου που αποσκοπεί στην γενετήσια διέγερση, καθώς και η καταγραφή ή αποτύπωση σε οποιοδήποτε υλικό φορέα πραγματικής, προσποιητής ή εικονικής ασελγούς πράξης που ενεργείται για τον ίδιο σκοπό. Ο ορισμός αυτός υπάρχει στο άρθρο 348^A του Ελληνικού Ποινικού Κώδικα, αλλά και στο ειδικό πρωτόκολλο της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού και έτσι θεωρείται ως κοινή συνισταμένη, ως ένα κοινό σημείο αναφοράς, προκειμένου να ορισθεί το περιεχόμενο της πορνογραφίας.

Περαιτέρω, το πορνογραφικό υλικό γενικά, διακρίνεται σε softcore (ελαφρύ) και σε hardcore (σκληρό). Ως << ελαφράς μορφής>> χαρακτηρίζεται το πορνογραφικό υλικό το οποίο αφορά σε ερωτικής φύσεως εικόνες του ατόμου, γυμνού ή όχι. Ως πιο << σκληρό>> θεωρείται το πορνογραφικό υλικό στο οποίο το άτομο απεικονίζεται να συμμετέχει σε πραγματικές ή προσποιητές, ή εικονικές σεξουαλικές δραστηριότητες αλλά και όταν απεικονίζονται κατά κάποιο τρόπο χυδαία μέρη του σώματός του.

Σε αυτό το σημείο θεωρούμε σκόπιμο να πραγματοποιήσουμε μια σύντομη αναφορά στις διαφορές που συναντάμε μεταξύ της πορνογραφίας ενηλίκων και της παιδικής πορνογραφίας.

Η πορνογραφία ενηλίκων ορίζεται ως μια αναπαράσταση (βίντεο, κείμενο, ήχος) ενός ενήλικου ατόμου που συμμετέχει ή απεικονίζεται ότι συμμετέχει σε σαφή σεξουαλική δραστηριότητα. (www.saferinternet.gr)

Το άρθρο 2, παράγραφος 3 του νόμου 3625 (24.12.2007) αναφέρει ότι << παιδική πορνογραφία σημαίνει κάθε αναπαράσταση με οποιοδήποτε μέσο, ενός παιδιού που εμπλέκεται σε πραγματικές ή προσομοιωμένες γενετήσιες δραστηριότητες, ή οποιαδήποτε αναπαράσταση των γεννητικών οργάνων ενός παιδιού πρωταρχικά για γενετήσιους σκοπούς>>. (Εφημερίς της Κυβερνήσεως, νόμος υπ' αριθμόν 3625, Φεκ. Α290, 24.12.2007).

Πολλοί άνθρωποι συναντούν δυσκολία στο να αντιληφθούν και να φανταστούν πορνογραφικές εικόνες παιδιών. Αυτό που είναι σημαντικό και απαραίτητο να γνωρίζουμε από την αρχή είναι ότι η παιδική πορνογραφία είναι η απεικόνιση ενός εγκλήματος με θύμα έναν ανήλικο ενώ το ενήλικο άτομο, από την άλλη πλευρά βρίσκεται σε ηλικία σεξουαλικής συναίνεσης.

Παρακάτω και πριν επεκταθούμε στις μορφές της παιδικής κακοποίησης όπου η παιδική εκμετάλλευση και η πορνογραφία αποτελούν μορφές της, θα κάνουμε μια αναφορά στην παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο

4.2. ΠΑΙΔΙΚΗ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Η σχέση ανάμεσα στο άτομο και στο Internet είναι εκπληκτική. Κατά μία έννοια το διαδίκτυο είναι ένα μέσο επικοινωνίας που διευκολύνει την ανταλλαγή πληροφοριών με μοναδικό, γρήγορο και βολικό τρόπο. Παρ' όλα αυτά μπορεί να αποτελέσει έναν από τους μεγαλύτερους κινδύνους για την σωματική και ψυχική υγεία εφ' όσον προσφέρει εύκολη πρόσβαση και μεταφορά πορνογραφικού υλικού μέσω των chat rooms, websites και των e-mails.

Το γεγονός ότι μέσα από το διαδίκτυο οι χρήστες μπορούν να εκφραστούν όπως επιθυμούν χωρίς κανένα περιοριστικό μέτρο, θα αποτελέσει για κάποιους ανθρώπους την πρώτη τους εμπειρία να δράσουν εκτός της συνηθισμένης ιεραρχίας. Μειώνονται οι αντιστάσεις τους, απελευθερώνονται και γίνονται εύκολοι στόχοι για τους επίδοξους εγκληματίες. Από την άλλη πλευρά, ο Holmes (1998), τόλμησε να αναφέρει ότι ο υπολογιστής μπορεί να δράσει σαν ένας καταλυτικός ή και διευκολυντικός μηχανισμός για νέους τρόπους παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς (Taylor M., Quayle E., 2003, σελ.14).

Σύμφωνα με έρευνες του NIBRS (National Incident-Based Reporting System , FBI, 1997-2000) για το ηλεκτρονικό έγκλημα και την πορνογραφία, έχουν παρουσιαστεί νέες νοσολογικές οντότητες σχετικά με το διαδίκτυο με πιο βασικές τις παρακάτω:

1. Εξάρτηση από το διαδίκτυο : 4 στους 10 χρήστες του διαδικτύου θεωρείται ότι πληρούν τα κριτήρια.
2. Η εξάρτηση από την ερωτική συνουσία στον κυβερνοχώρο, όπου παρουσιάζεται με την έντονη ανάγκη να παρακολουθούν πορνογραφικές ιστοσελίδες.
3. Η cyber relational addiction, η εξάρτηση δηλαδή από τις σχέσεις του διαδικτύου, μια και οι ηλεκτρονικές σχέσεις γίνονται πιο σημαντικές για το άτομο απ' ότι αυτές στο φυσικό κόσμο. (Γιωτάκος Ο., Πρεκατέ Β., 2006, σελ.319)

Το διαδίκτυο προσφέρει στον εγκληματία – παιδόφιλο, τη δημιουργία και διατήρηση, σε ατομικό επίπεδο, ενός απόλυτα προσωπικού και ανώνυμου περιβάλλοντος έκφρασης αφού η κοινωνική επαφή που λαμβάνει χώρα στο internet δεν περιλαμβάνει την πρόσωπο με πρόσωπο επικοινωνία. Επιπροσθέτως επιτρέπει τη δημιουργία και παράλληλα τη δοκιμή νέων τρόπων συγγένειας, καινούργιων ρόλων και καινούριων ταυτοτήτων. Με τη σιγουριά της ανωνυμίας και με τη συμβολή των παραπάνω χαρακτηριστικών του διαδικτύου, παρέχεται

στον παιδόφιλο η δυνατότητα να προσεγγίζει παιδιά – υπονήφια θύματα κακοποίησης, υποδυόμενος πληθώρα διαφορετικών ρόλων.

Δεδομένης της φύσης του διαδικτύου και του τρόπου που οι πληροφορίες είναι οργανωμένες ώστε να είναι και ανεξιχνίαστες, δίνεται η δυνατότητα στους παιδόφιλους να δημιουργήσουν κοινότητες, μέσα στις οποίες οι χρήστες με την ανταλλαγή εικόνων, πληροφοριών και εμπειριών, αυτονομιοποιούν ως ομάδα τις σεξουαλικά αποκλίνουσες δραστηριότητες τους, αλληλοκαλύπτονται, αλληλουποστηρίζονται και μοιράζονται τα ενδιαφέροντα τους. Κατά κύριο λόγο όμως αισθάνονται ότι ανήκουν σε ένα κοινωνικό σύνολο, το οποίο τους προσφέρει αίσθημα ασφάλειας και δέσμευσης. (Taylor M., Quayle E., 2003)

Όσον αφορά στην παιδική πορνογραφία, ορίζεται διαφορετικά από την νομοθεσία κάθε χώρας. Δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός αλλά υπάρχει ο κοινός παρανομαστής που είναι οι αναπαραστάσεις ανηλίκων που συμμετέχουν σε σεξουαλικές πράξεις ή καταστάσεις που υποδηλώνουν σεξουαλικές δραστηριότητες.

Στη θεωρία και στους ορισμούς που χρησιμοποιούνται για ερευνητικούς σκοπούς ως παιδική πορνογραφία ορίζεται συνήθως << η φωτογραφική ή άλλη απεικόνιση ανηλίκων, δηλαδή ατόμων κάτω των 18 ετών, ή ατόμων που φαίνονται πολύ νέα, τα οποία ποζάρουν γυμνά με εστιασμό στα γεννητικά τους όργανα, ή ευρισκόμενα σε τέτοιες στάσεις ώστε να εγείρουν σεξουαλική επιθυμία, κυρίως με την επίδειξη σεξουαλικών πράξεων με ενήλικους ή άλλα παιδιά, προβάλλοντας συχνά ιδιαίτερα βίαιες εικόνες>>. (Taylor M. , Quayle E., σελ.30, 2003)

Το άρθρο 2 περ.γ' του Πρόσθετου Πρωτοκόλλου της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού για την Εμπορία Παιδιών, την Παιδική Πορνεία και την Παιδική Πορνογραφία, (βλέπε Παράρτημα Α), το οποίο χαράσσει τις κατευθυντήριες γραμμές προστασίας ενάντια στην παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο, δίδει τον εξής ορισμό για την παιδική πορνογραφία : << η οποιαδήποτε αναπαράσταση, με οποιοδήποτε μέσον, παιδιού εμπλεκόμενου σε πραγματικές ή εικονικές γενετήσιες δραστηριότητες ή οποιαδήποτε απεικόνιση των γενετήσιων οργάνων παιδιού για πρωτευόντως σεξουαλικούς σκοπούς >>. (Any representation, by whatever means, of a child engaged in real or simulated explicit

sexual activities or any representation of the sexual parts of a child for primarily sexual purposes). (Κιούπης Δ.,2007)

Η Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης κατά του εγκλήματος μέσω του διαδικτύου που υπεγράφη στην Βουδαπέστη στις 23 Νοεμβρίου 2001, αποτελεί ένα από τα πιο σημαντικά διεθνή κείμενα όσον αφορά την καταπολέμηση της παιδικής πορνογραφίας στο διαδίκτυο. Ιδιαίτερα στο άρθρο 9 της Σύμβασης περιέχεται η εξής ρύθμιση για τα Δικαιώματα του Παιδιού :

Άρθρο 9

Αδικήματα σχετιζόμενα με την παιδική πορνογραφία

1. Κάθε Κράτος- Μέλος υιοθετεί τέτοια νομοθετικά και άλλα μέτρα, όπως είναι αναγκαίο, για να καθορίσει ποινικά αδικήματα με βάση την εθνική του νομοθεσία, όταν διαπράττονται εκ προθέσεως και άνευ δικαιώματος, τις ακόλουθες συμπεριφορές:

- Την παραγωγή παιδικής πορνογραφίας για σκοπούς διανομής της μέσω συστήματος υπολογιστή.
- Την προσφορά ή διάθεση παιδικής πορνογραφίας μέσω συστήματος υπολογιστή.
- Την διανομή ή διαβίβαση παιδικής πορνογραφίας μέσω συστήματος υπολογιστή.
- Την εξασφάλιση παιδικής πορνογραφίας μέσω συστήματος υπολογιστή για τον ίδιο τον δράστη ή για άλλον.
- Την κατοχή παιδικής πορνογραφίας σε σύστημα υπολογιστή ή σε μέσον αποθήκευσης δεδομένων υπολογιστή.

2. Για τους σκοπούς της παρ. 1 η << παιδική πορνογραφία >> περιλαμβάνει πορνογραφικό υλικό το οποίο περιγράφει ορατά :

- α. Ανήλικο που εμπλέκεται σε σεξουαλικά σαφή συμπεριφορά.
- β. Πρόσωπο που φαίνεται να είναι ανήλικο εμπλεκόμενο σε σεξουαλικά σαφή συμπεριφορά.

Πραγματικές εικόνες που παρουσιάζουν ανήλικο εμπλεκόμενο σε σεξουαλικά σαφή συμπεριφορά. (Κιούπης Δ., σελ.42-43, 2007)

Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ορίζει την παιδική πορνογραφία ως << το ακουστικό ή οπτικό υλικό ή το κείμενο που απεικονίζει παιδιά ή παραστάσεις παιδιών προκειμένου να χρησιμοποιηθεί για σεξουαλικό, βίαιο, αποκτηνωτικό ή ευτελιστικό τρόπο (Ευρ. Κοινοβ. Τροπολογία 14 άρθρο 1β). Επίσης η τροπολογία 16 του άρθρου 1β, κάνει μια ακόμα διευκρίνιση του όρου παιδική πορνογραφία όπου εξηγεί πως << παιδική πορνογραφία νοείται το πορνογραφικό υλικό που απεικονίζει οπτικά παιδί ή ιδεατό παιδί σε καταφανώς σεξουαλική συμπεριφορά>>.

Η παιδική πορνογραφία είναι μια άκρως κερδοφόρα βιομηχανία, η οποία αποτελεί μια από τις πιο ανησυχητικές μορφές παιδικής εκμετάλλευσης. Τα παιδιά είναι υποχρεωμένα να συμμετέχουν σε κάθε είδους σεξουαλικές πράξεις.

Η επίσημη εφημερίδα Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων στην απόφαση πλαίσιο 2004/68/ΔΕΥ του συμβουλίου της 22ας Δεκεμβρίου 2003, για την καταπολέμηση της σεξουαλικής εκμετάλλευσης παιδιών και την παιδική πορνογραφία περιγράφει ότι :

<< Για τους σκοπούς της παρούσας απόφασης – πλαίσιο, νοούνται ως :

α . << παιδί >> : κάθε πρόσωπο κάτω των 18 ετών

β. << παιδική πορνογραφία >> : το πορνογραφικό υλικό, στο οποίο απεικονίζεται ή παριστάνεται :

- Πραγματικό παιδί που συμμετέχει ή επιδίδεται σε πράξη με σαφή σεξουαλικό χαρακτήρα, συμπεριλαμβανομένης της άσεμνης επίδειξης των γεννητικών οργάνων ή της ηβικής χώρας παιδιού, ή
- Πραγματικό πρόσωπο που εμφανίζεται ως παιδί το οποίο συμμετέχει ή επιδίδεται στις αναφερόμενες στο σημείο πράξεις, ή
- Ρεαλιστικές εικόνες μη πραγματικού παιδιού που συμμετέχει ή επιδίδεται στις αναφερόμενες στο σημείο πράξεις.

4.3. ΕΠΙΔΡΑΣΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΠΟΡΝΟΓΡΑΦΙΑΣ ΣΕ ΘΥΜΑΤΑ ΚΑΙ ΧΡΗΣΤΕΣ.

1. Επίδραση στα παιδιά.

Η μεγάλη πλειονότητα των παιδιών, τα οποία απεικονίζονται σε αποτυπώσεις παιδικής πορνογραφίας, δεν έχουν απαχθεί ή σωματικά εξαναγκαστεί να συμμετάσχουν στις πράξεις που απεικονίζονται. Στις περισσότερες περιπτώσεις οι ανήλικοι γνωρίζουν τον παραγωγό του πορνογραφικού υλικού, ο οποίος συχνά είναι συγγενικό τους πρόσωπο και καθοδηγούνται στην διάπραξη των εικονιζόμενων σεξουαλικών αυτών ενεργειών με πιο επιδέξιο και πλάγιο τρόπο. Ανεξάρτητα όμως από τη χρήση ή μη σωματικής βίας, η απεικόνιση ενός παιδιού σε πορνογραφικές εικόνες ή βίντεο δύναται να έχει καταστροφικές συνέπειες για τη σωματική, ψυχολογική και κοινωνική εξέλιξη του ανηλίκου. Ο ανήλικος αυτός θυματοποιείται για πρώτη φορά κατά τη διάπραξη της κακοποίησης του και την καταγραφή της, επιπλέον όμως, θυματοποιείται κάθε φορά που η καταγραφή αυτή γίνεται θεατή από κάποιον χρήστη του διαδικτύου. Κατά την διάρκεια της κακοποίησης τα παιδιά αισθάνονταν σωματικό πόνο, ιδιαίτερα στην περιοχή των γεννητικών οργάνων, ενώ αργότερα υπέφεραν κι από άλλα σωματικά συμπτώματα, όπως πονοκεφάλους, έλλειψη όρεξης και αυπνίες, καθώς και ψυχολογικές διαταραχές, άγχος, μοναξιά, αγωνία και φόβο. Παράλληλα η πλειονότητα των παιδιών αυτών ένιωσαν πίεση προκειμένου να συνεργαστούν με τον δράστη της κακοποίησης και να μην αποκαλύψουν το αδίκημα, τόσο από υπακοή σε αυτόν, όσο κι από ντροπή για τη δική τους συμπεριφορά. Αυτός είναι άλλωστε ο λόγος για τον οποίο ελάχιστες τέτοιες υποθέσεις αποκαλύπτονται από τα θύματα στις αστυνομικές αρχές ή στο οικογενειακό τους περιβάλλον. Οι επιπτώσεις της κακοποίησης στη μετέπειτα ζωή των παιδιών, είναι η αίσθηση ντροπής και αγωνίας η οποία δεν μετριάσθηκε με την πάροδο των ετών, αντίθετα σε πολλές περιπτώσεις έγινε εντονότερη και μετατράπηκε σε απελπισία, έλλειψη αυτοσεβασμού και χαμηλή αυτοπεποίθηση. Η εμπειρία αυτή εξάλλου, τους οδήγησε σε σχηματισμό διεστραμμένου προτύπου σεξουαλικότητας και σε αδυναμία δημιουργίας και διατήρησης μιας υγιούς συναισθηματικής και σεξουαλικής σχέσης μελλοντικά. (Wortley R., Smallbone S., 2006)

2. Επίδραση στους χρήστες.

Σύμφωνα με τους Burns C., Morley J. και Bradshaw R. (2008) υπάρχουν τουλάχιστον πέντε πιθανά μοντέλα επίδρασης της θέασης πορνογραφικού υλικού στους χρήστες.

α. Η χρήση της πορνογραφίας ως έκφραση ήδη υπάρχουσας σεξουαλικής διαστροφής. Αυτό σημαίνει ότι κάποιος, ο οποίος κακοποιεί σεξουαλικά παιδιά, αναζητά σχετικό πορνογραφικό υλικό ως μικρό κομμάτι της σεξουαλικής του ικανοποίησης. Η σεξουαλική διαστροφή του χρήστη δηλαδή, προκαλεί το ενδιαφέρον του για παιδικό πορνογραφικό υλικό κι όχι το αντίστροφο.

β. Κάποιος ήδη αποφασισμένος να διαπράξει το σχετικό αδίκημα χρησιμοποιεί παιδικό πορνογραφικό υλικό αμέσως πριν την τέλεση της πράξεως, προκειμένου να ερεθιστεί και να προετοιμάσει εαυτόν.

γ. Κάποιος με αυξανόμενο ενδιαφέρον στην παιδική πορνογραφία αρχίζει να ελκύεται από τις εικόνες αυτές, αναζητώντας διαρκώς πιο σκληρές και βίαιες απεικονίσεις σεξουαλικής κακοποίησης με παιδιά, με αποτέλεσμα την κλιμακούμενη απευαισθητοποίησή του απέναντι στον πόνο και την βλάβη των εικονιζόμενων παιδιών

δ. Η παρακολούθηση αποτυπώσεων παιδικής πορνογραφίας δρα ως κάθαρση για τον χρήστη, ο οποίος βρίσκει σε αυτήν την μοναδική διέξοδο για την εκδήλωση της διαστροφής του, υποκαθιστώντας με αυτόν τον τρόπο την επιθυμία πραγματικής κακοποίησης παιδιού.

ε. Η παιδική πορνογραφία αποτελεί την αποτύπωση της πραγματοποιούμενης εκείνη τη στιγμή κακοποίησης του ανηλίκου, ή χρησιμοποιείται επιδεικνυόμενη προκειμένου να προετοιμάσει τον ανήλικο για αυτήν. Στις περιπτώσεις αυτές η πορνογραφία έχει δευτερεύουσα σημασία σε σχέση με την σεξουαλική κακοποίηση.

Σε κάθε περίπτωση οι επιπτώσεις της παιδικής πορνογραφίας ποικίλουν ανάλογα με τον χρήστη. Παρακάτω θα αναφερθούμε στην παιδική κακοποίηση, της οποίας μορφή είναι και η παιδική πορνογραφία.

4.4 ΠΑΙΔΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Το φαινόμενο της παιδικής κακοποίησης συμβαίνει σε πολύ μεγαλύτερη κλίμακα από όσο γνωρίζουμε, δυστυχώς όμως καλύπτεται από έντονη μυστικότητα.

Σύμφωνα με εκτιμήσεις του Βρετανικού Οργανισμού << Stopitnow>>, που καταπολεμά την παιδική κακοποίηση, 1 στα 10 παιδιά κακοποιούνται σεξουαλικά σε σοβαρή μορφή, ενώ τα ¾ των παιδιών που κακοποιούνται, δεν θα μιλήσουν σε κανένα κατά την διάρκεια της παιδικής ηλικίας για αυτήν. (www.obrela.gr/ekstrateia_paidikh_kakoroihsh.htm)

Το Χαμόγελο του Παιδιού χαρακτηρίζει την κακοποίηση ως <<μια βίαιη ή επιθετική συμπεριφορά ή ενέργεια που δημιουργεί βλάβη, τραύμα, πόνο, φόβο, απειλή, αίσθημα δυσαρέσκειας, δυσφορίας, αποστροφής ή ενοχής και έχει αρνητική επίδραση στο άτομο που την δέχεται και στην συγκεκριμένη περίπτωση στο παιδί.>> (www.hamogelo.gr)

Κατά το Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, ο όρος << παιδική κακοποίηση>> περιγράφεται σαν ένα φαινόμενο κατά το οποίο ένας ή περισσότεροι ενήλικες προκαλούν ή επιτρέπουν να προκληθούν στο παιδί σωματικές κακώσεις ή συνθήκες στέρησης, ώστε συχνά να επιφέρουν σοβαρές διαταραχές σωματικής, νοητικής, συναισθηματικής και κοινωνικής μορφής, ακόμα και τον θάνατο. (www.kepaine.gr)

Σύμφωνα με την Εταιρία Ψυχοκοινωνικής Υγείας του Παιδιού και του Εφήβου, η κακοποίηση ορίζεται ως <<η χρησιμοποίηση βίας ή άλλων ηθελημένων, όχι τυχαίων, πράξεων εις βάρος παιδιών από γονείς ή από άλλα πρόσωπα, η οποία προκαλεί πόνο, τραυματισμό και μόνιμη βλάβη στη σωματική και κάθε λειτουργία και ανάπτυξη του παιδιού.>> (www.childmentalhealth.gr)

Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες της παιδικής κακοποίησης είναι πολύ σοβαρές, επηρεάζουν πολλούς τομείς της ζωής του ατόμου και χωρίς θεραπεία διατηρούνται για μια ολόκληρη ζωή. Η αυτοκτονικότητα, ο εθισμός στα ναρκωτικά, ο αλκοολισμός, η βουλιμία, η ανορεξία, αποτελούν συνήθεις συνέπειες στα ενήλικα άτομα που έχουν κακοποιηθεί ως παιδιά. Η θεραπεία από τους ειδικούς είναι πολύτιμη για την αποκατάσταση της ψυχικής βλάβης που έχουν υποστεί τα άτομα αυτά.

Σε αυτό το σημείο θα κάνουμε αναφορά στις μορφές της παιδικής κακοποίησης για την καλύτερη κατανόηση της βάσης της παιδικής πορνογραφίας.

4.4.α) ΜΟΡΦΕΣ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Η παιδική κακοποίηση έχει ποικίλες μορφές και θα ήταν σκόπιμο να αναφέρουμε τις πιο συνήθεις.

Σύμφωνα με το «Χαμόγελο του Παιδιού» οι συνηθέστερες είναι :

- 1) Η παραμέληση του παιδιού
- 2) Η συναισθηματική κακοποίηση
- 3) Η σωματική κακοποίηση
- 4) Η σεξουαλική κακοποίηση
- 5) Η εκμετάλλευση

Παρακάτω θα αναπτύξουμε τις προαναφερόμενες μορφές:

1.Παραμέληση αποτελεί η στέρηση του παιδιού από τις βασικές και απαραίτητες προϋποθέσεις ασφαλούς και υγιούς ανάπτυξης του και είναι η πιο κοινή μορφή παιδικής κακοποίησης. Οι τύποι της παραμέλησης είναι :

- α . Η σωματική παραμέληση , όπως έλλειψη επαρκούς τροφής ή και ενδυμασίας.
- β . Η εκπαιδευτική παραμέληση , όπως αποτυχία του γονέα να εγγράψει το παιδί στην υποχρεωτική εκπαίδευση.
- γ . Η συναισθηματική παραμέληση , όπως το να είναι το παιδί μάρτυρας σκηνών ακραίας μορφής συζυγικής βίας επί χρόνια.
- δ . Η ιατρική παραμέληση , που υπάρχει όταν οι κηδεμόνες αρνούνται ιατρική φροντίδα σε επείγουσα περίπτωση. (Πρεκατέ Β., Γιωτάκος Ο., 2005)

2. Συναισθηματική κακοποίηση είναι η συμπεριφορά αυτή του γονέα ή του κηδεμόνα , λεκτική ή πρακτική, η οποία θέτει σε κίνδυνο την ψυχοσυναισθηματική ανάπτυξη του παιδιού.

Παραδείγματα τέτοιου είδους κακοποίησης είναι όταν οι γονείς :

- αγνοούν το παιδί ,
- του μεταδίδουν το μήνυμα ότι είναι ανάξιο, ότι δεν αξίζει να αγαπηθεί ,
- κάνουν το παιδί να αισθάνεται συχνά τρομαγμένο ή το θέτουν σε κίνδυνο ,
- το υποτιμούν λεκτικά ,

- το διαφθείρουν με συμμετοχή σε παράνομες , αντικοινωνικές ή καταστροφικές δραστηριότητες και ,
- το απομονώνουν από φυσιολογικές κοινωνικές σχέσεις
(Γιωτάκος Ο., Πρεκατέ Β., 2005)

3. Η Σωματική κακοποίηση είναι μία κατάσταση που περιλαμβάνει:

- α. χτύπημα του παιδιού και άσκηση διαφόρων μορφών βίας πάνω του ,
- β . χρήση αντικειμένων για να προκληθεί πόνος στο παιδί ,
- γ . χρήση ακατάλληλων μεθόδων πειθαρχίας για την ηλικία του παιδιού ,
για παράδειγμα, άρπαγμα και πέταγμα του παιδιού κάτω.(www.hamogelo.gr)

Μερικές φορές η σωματική τιμωρία- κακοποίηση παίρνει την μορφή υπερβολικού ή ακατάλληλου σωφρονισμού. Σύμφωνα με το Κέντρο Παιδιατρικής Μέριμνας η σωματική κακοποίηση είναι μία κατάσταση που περιλαμβάνει κάθε είδους τραυματισμό ή κακώσεις διαφορετικής συχνότητας που δεν οφείλονται σε ατυχήματα. (www.kepaime.gr)

4. Η Σεξουαλική κακοποίηση ανήλικου περιλαμβάνει κάθε δραστηριότητα με ανήλικο που βρίσκεται σε ηλικία μικρότερη από αυτήν στην οποία έχει δυνατότητα νόμιμης συγκατάθεσης , και αποσκοπεί στην σεξουαλική ικανοποίηση ενηλίκου. Σε αυτές τις δραστηριότητες περιλαμβάνονται :

- α . όλες οι μορφές στοματογεννητικής , γεννητικής ή πρωκτικής επαφής
- β . η δια της βίας επίδειξη γεννητικών οργάνων από ή προς το παιδί. (επιδειξιμανία, ηδονοβλεψία)
- γ . η δια της βίας παρακολούθηση πορνογραφικών ταινιών και συμμετοχή του παιδιού στην παραγωγή πορνογραφικών προϊόντων.
- δ. ο βιασμός (Παπαδήμα κ.α. , 2006)

Το National Research Center of Child Sexual Abuse ανέφερε 375.000 περιπτώσεις παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης στην διάρκεια του 1992 στις ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής.

Όσον αφορά την Ελλάδα , σύμφωνα με τα στοιχεία μιας πρόσφατης μελέτης (Finkelor , 1997) στην οποία συμμετείχαν 14 Ευρωπαϊκές χώρες , διαπιστώνουμε ότι οι συνθήκες και τα ποσοστά συχνότητας του φαινομένου , δεν διαφέρουν αισθητά από άλλες Ευρωπαϊκές χώρες :

- Ένα στα 8 κορίτσια και 1 στα 10 αγόρια μπορεί να είναι θύμα κάποιας μορφής σεξουαλικής κακοποίησης πριν την ηλικία των 18 ετών.
- Ένας στους 4 δράστες είναι μέλος της οικογένειας.
- Ένας στους 2 δράστες είναι γνωστός ή φίλος της οικογένειας.
- Ένα στα 25 κορίτσια και 1 στα 33 αγόρια έχει αναφέρει σε κάποιον ότι υπέστη βιασμό ή αιμομιξία.
- Οκτώ στις 10 φορές το παιδί μπορεί να είναι θύμα επαναλαμβανόμενης σεξουαλικής κακοποίησης. (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 1992)

Στο βιβλίο << Σεξουαλική κακοποίηση-Μυστικό; Όχι πια >> , (2006) ο Ορέστης Γιωτάκος αναφέρει κάποια χαρακτηριστικά που περιλαμβάνει η παιδική σεξουαλική κακοποίηση :

<< Η παιδική σεξουαλική κακοποίηση περιλαμβάνει δραστηριότητες με ή χωρίς άγγιγμα :

Με άγγιγμα :

- 1) Το άγγιγμα των γεννητικών οργάνων του παιδιού ή των απόκρυφων σημείων του για σεξουαλική ευχαρίστηση.
- 2) Ο εξαναγκασμός ενός παιδιού να αγγίξει τα γεννητικά όργανα ή τα απόκρυφα σημεία ενός ενήλικα, για σεξουαλική ευχαρίστηση
- 3) Η τοποθέτηση αντικειμένων ή μερών του σώματος στον κόλπο, τον πρωκτό ή το στόμα ενός παιδιού για σεξουαλική ευχαρίστηση.

Χωρίς άγγιγμα :

- 1) Παρουσίαση πορνογραφίας σε παιδί
- 2) Σκόπιμη έκθεση γεννητικών οργάνων σε ένα παιδί
- 3) Η φωτογράφιση ενός παιδιού σε σεξουαλικές στάσεις
- 4) Η ενθάρρυνση προς το παιδί να παρακολουθεί ή να ακούει σεξουαλικές πράξεις
- 5) Η ακατάλληλη παρακολούθηση του παιδιού 'όταν γδύνεται ή όταν χρησιμοποιεί την τουαλέτα. >> (Γιωτάκος Ο. , Πρεκατέ Β., 2006 , σελ.166)

Το ζήτημα της σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων έχει κατά καιρούς αποτελέσει σοβαρότατο θέμα στην σύγχρονη Ελληνική πραγματικότητα. Κάποιες υποθέσεις που έρχονται στο φως της δημοσιότητας, προκαλούν φρίκη και τρόμο. Σκόπιμο θα ήταν να αναφέρουμε συνοπτικά μερικές από τις συνέπειες της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης με σκοπό να αντιληφθούμε τη σοβαρότητα της κατάστασης.

Οι συνέπειες σύμφωνα με τον Ορέστη Γιωτάκο (2006) διακρίνονται :

- Στις **άμεσες** όπου περιλαμβάνονται κινητικές δυσκολίες εξαιτίας του τραυματισμού, χαμηλότερη απόδοση στο σχολείο και διανοητική εργασία, επιθετική συμπεριφορά απέναντι σε ενήλικους και τις παρέες, καθώς και ψυχολογικές διαταραχές όπως απελπισία, κατάθλιψη και έλλειψη αυτοεκτίμησης.
- Στις **μακροπρόθεσμες** οι οποίες περιλαμβάνουν την πιο βίαιη και επιθετική συμπεριφορά, που περικλείει και την κακομεταχείριση των ίδιων των παιδιών από το άτομο. Ένα υψηλό ποσοστό εγκληματικών συμπεριφορών, τοξικοεξάρτησης και συγκινησιακών διαταραχών όπως άγχος, κατάθλιψη και ψύχωση. Συνήθως οι άνδρες – θύματα, υιοθετούν πιο βίαιες συμπεριφορές ενώ οι γυναίκες εκδηλώνουν κυρίως αυτοκαταστροφικές τάσεις.

5. Εκμετάλλευση θεωρείται η με κάθε τρόπο χρησιμοποίηση του παιδιού με σκοπό ο ενήλικας που το χρησιμοποιεί να αποκομίσει οφέλη. Ως δείγματα Εκμετάλλευσης μπορούν να θεωρηθούν :

α . Η έκθεση ανηλίκου με στόχο την επαιτεία

β . Η ώθηση του ανηλίκου στην επαιτεία

γ . Η ώθηση του ανηλίκου στην πορνεία , εκφραζόμενη με οποιονδήποτε τρόπο

(www.hamogelo.gr)

4.4.β. ΠΑΙΔΙΚΗ ΕΚΜΕΤΑΛΛΕΥΣΗ

Η παιδική εκμετάλλευση είναι ένα έντονο φαινόμενο στην εποχή μας, σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην χώρα μας το φαινόμενο της σεξουαλικής εκμετάλλευσης των παιδιών είναι άρρηκτα συνδεδεμένο με την παιδική εργασία και την παιδική πορνεία, τα οποία αποτελούν κάποιες από τις μορφές της παιδικής εκμετάλλευσης.

Συγκεκριμένα κάποιες από τις μορφές αυτής της εγκληματικής δραστηριότητας είναι :

- 1) η παιδική πορνεία
- 2) το εμπόριο παιδιών
- 3) ο σεξουαλικός τουρισμός
- 4) η παιδοφιλία-παιδεραστία
- 5) η παιδική εργασία
- 6) η παιδική πορνογραφία (www.Unicef.gr)

Παρακάτω θα δούμε αναλυτικότερα τις μορφές της παιδικής σεξουαλικής εκμετάλλευσης

1) Ως <<παιδική πορνεία>> ορίζεται η <<χρησιμοποίηση ενός παιδιού σε γενετήσιες δραστηριότητες, έναντι αμοιβής ή άλλου τιμήματος>> (Εφημερίς της Κυβερνήσεως, νόμος υπ' αριθμόν 3625 2007)

2) << Εμπορεία παιδιών>> αποτελεί << κάθε πράξη ή συναλλαγή με την οποία ένα παιδί μεταβιβάζεται από οποιοδήποτε πρόσωπο ή ομάδα, σε ένα άλλο πρόσωπο έναντι αμοιβής ή άλλου τιμήματος>>. (Εφημερίς της Κυβερνήσεως, νόμος υπ' αριθμόν 3625 2007)

3) << Σεξουαλικός τουρισμός>> είναι η διαδικασία κατά την οποία τουριστικά γραφεία ή μεμονωμένα άτομα, παρέχουν σε τουρίστες, παιδιά για σεξουαλική εκμετάλλευση κατά την διάρκεια της παραμονής τους.

Σύμφωνα με την UNICEF , 1 εκατομμύριο παιδιά πωλούνται στην Ασία με σκοπό την πορνεία. Εξ' αυτών :

- Το 50% πωλούνται από γνωστό ή φιλικό πρόσωπο
- Το 40% πωλούνται από τις οικογένειές τους
- Το 10% από άλλους συγγενείς

Ο αριθμός των παιδόφιλων τουριστών, υπολογίζεται ότι αποτελεί το 1% του συνολικού αριθμού των ταξιδιωτών.

Σύμφωνα με τον διεθνή οργανισμό ECPAT (End Child Prostitution, Child Pornography and Trafficking of children for sexual purposes), οι πελάτες του σεξουαλικού τουρισμού κατηγοριοποιούνται ως εξής :

- Στους περιστασιακούς παιδόφιλους
- Στους καθ'έξη παιδόφιλους, οι οποίοι σκοπίμως επισκέπτονται χώρες όπου η παιδική πορνεία είναι αυξημένη και τα παιδιά ιδιαίτερα ευάλωτα και φθηνά.
- Στους διεστραμμένους και βίαιους παιδόφιλους
- Τέλος στην κατηγορία των τουριστών, οι οποίοι επ' ευκαιρίας της επισκέψεως τους, επιζητούν να γνωρίσουν νέες εμπειρίες νιώθοντας ελεύθεροι ηθικών φραγμών (χαρακτηριστικά η κατηγορία αυτή αναφέρεται ως << Monsieur tout-le-Monde>>).

Τα τουριστικά γραφεία που οργανώνουν τα εν λόγω ταξίδια, υπόσχονται στους παιδόφιλους τουρίστες συνεχή εναλλαγή παιδιών κατά την διάρκεια της παραμονής τους. ([www.obrela .gr](http://www.obrela.gr))

4) Ο όρος <<παιδοφιλία>> και <<παιδεραστία>> όπως θα δούμε στη συνέχεια του κεφαλαίου, αναφέρεται σε μια ειδική κατηγορία ατόμων που κακοποιούν σεξουαλικά τα παιδιά. Ο Μάνος Ν. στο βιβλίο του << Βασικά στοιχεία κλινικής ψυχιατρικής>> (1997), αναφέρει την παιδοφιλία ως μία παραφιλία με τα εξής χαρακτηριστικά :

- Για μία περίοδο τουλάχιστον 6 μηνών, επανειλημμένες, έντονες, σεξουαλικά διεγερτικές φαντασιώσεις, σεξουαλικές παρορμήσεις ή συμπεριφορές που αφορούν σεξουαλική δραστηριότητα με ένα παιδί ή παιδιά της προεφηβικής ηλικίας (γενικά ηλικίας 13 ετών ή μικρότερα).
- Οι φαντασιώσεις, σεξουαλικές παρορμήσεις ή συμπεριφορές που προκαλούν κλινικά σημαντική υποκειμενική ενόχληση ή έκπτωση στον κοινωνικό, επαγγελματικό ή άλλους σημαντικούς τομείς της λειτουργικότητας.
- Το άτομο να είναι τουλάχιστον 16 ετών και τουλάχιστον 5 χρόνια μεγαλύτερο από το παιδί ή τα παιδιά του κριτηρίου Α.

5) Η έκταση που λαμβάνει το φαινόμενο της παιδικής εργασίας στις μέρες μας έχει πάρει αυξητική τάση. Πρόκειται για ένα φαινόμενο όπου ο παιδικός πληθυσμός συναντάται στον εργασιακό χώρο των υποανάπτυκτων και ανεπτυγμένων χωρών, να εργάζεται μαζί με τους ενήλικους, σε σκληρές και ανθυγιεινές εργασίες.

Στο άρθρο 32 της Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού, αναγνωρίζεται το δικαίωμα του παιδιού να προστατεύεται από την οικονομική εκμετάλλευση και από την εκτέλεση οποιασδήποτε εργασίας που ενέχει κινδύνους ή που μπορεί να βλάψει την υγεία του ή τη σωματική , πνευματική , ψυχική , ηθική ή κοινωνική ανάπτυξη.

Η Σύμβαση καλεί τα κράτη μέλη:

- α. να ορίζουν ένα κατώτατο όριο ή κατώτατα όρια ηλικίας για την είσοδο στην επαγγελματική απασχόληση.
- β. να προβλέπουν μια κατάλληλη ρύθμιση των ωραρίων και των συνθηκών εργασίας.
- γ. να προβλέπουν κατάλληλες ποινές και άλλες κυρώσεις για να εξασφαλίσουν την αποτελεσματική εφαρμογή του παρόντος άρθρου. (www.synigoros.gr /0-18)

6) Παιδική πορνογραφία είναι η αναπαραγωγή σεξουαλικών εικόνων με αντικείμενο τα παιδιά . Υπό την επήρεια ναρκωτικών ουσιών ή με τη χρήση βίας , ανήλικα αγόρια και κορίτσια υποχρεούνται να συμμετέχουν σε σεξουαλικές πράξεις μεταξύ τους , με ενήλικες.

Τα παιδιά βασανίζονται και υφίστανται κάθε μορφή σωματικής και ψυχολογικής βίας . Οι παιδόφιλοι δράστες , πολύ συχνά φωτογραφίζουν ή

βιντεοσκοπούν τις σεξουαλικές τους εμπειρίες με ανήλικους καθώς και σκηνές κακοποίησης αυτών και προωθούν έπειτα το υλικό μέσω του διαδικτύου.

Ο αριθμός των παιδιών που υποχρεούνται σε σεξουαλικές επαφές on-line μέσω του διαδικτύου αυξάνεται δραματικά. Στα τέλη του 1997 βρίσκονταν on-line (σε ζωντανή σύνδεση) , 10 εκατομμύρια παιδιά παγκόσμια, έναντι του 1,1 εκατομμυρίου το έτος 1995 (www.obrela.gr).

Σε έρευνα που πραγματοποίησε η <<ΚΑΡΙΑ RESEARCH A.E>> για λογαριασμό της Unicef από 31 Οκτωβρίου έως και 1 Δεκεμβρίου 2006 προκύπτουν κάποια στοιχεία παρακάτω παραθέτουμε τα κατά την γνώμη μας πιο βασικά:

- Το 51,9% των ερωτηθέντων θεωρούν ως βασική αιτία των φαινομένων της εκμετάλλευσης των παιδιών αιτία αλλά και της εμπορίας τους , την παγκόσμια φτώχεια.
- Το 74,3% των πολιτών θεωρεί ανεπαρκές το νομικό πλαίσιο που υπάρχει στην χώρα μας.
- Το 77,8% θεωρεί ότι δεν εφαρμόζεται στην πράξη το νομικό αυτό πλαίσιο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΠΕΜΠΤΟ

Ο ΡΟΛΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΓΟ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΕ ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

5.1. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ

ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ ΚΑΙ Ο ΡΟΛΟΣ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ

Ο Κοινωνικός Λειτουργός ο οποίος έχει αναλάβει να βοηθήσει ένα σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί ώστε να ξεπεράσει αυτήν την τραυματική εμπειρία θα πρέπει να προσέξει διάφορους παράγοντες με σκοπό να εξασφαλίσει την συμμετοχή και την ομαλή συνεργασία με το παιδί. Αυτοί είναι οι εξής:

1. Η συναισθηματική κατάσταση του παιδιού.

Το κακοποιημένο παιδί θα είναι κυριευμένο από συναισθήματα άγχους, φόβου και έντονης θλίψης. Ο Κοινωνικός Λειτουργός θα πρέπει να χρησιμοποιήσει την τεχνική της εναισθησίας για να μπορέσει να είναι προσεκτικός στον τρόπο με τον οποίο θα επικοινωνήσει με το παιδί, θα πρέπει να το σεβαστεί και να ακολουθήσει τους ρυθμούς με τους οποίους το παιδί θα θελήσει να συνεργαστεί με τον θεραπευτή.

2. Ο τρόπος με τον οποίο θα πλησιάσει το παιδί.

Δεν θα πρέπει να είναι απότομος και να τρομάζει το παιδί με τις κινήσεις και τα λεγόμενά του, γιατί θα έχει ως αποτέλεσμα την αναπόφευκτη άρνηση του παιδιού για βοήθεια απ' αυτόν, την ενίσχυση του φόβου και του στρες στο παιδί καθώς και την παραμονή του στην εσωστρέφεια. Θα πρέπει, λοιπόν, να εξηγήσει τον ρόλο και τον σκοπό του, καθώς και τι στοχεύει να επιτύχει μέσα από την συνεργασία μαζί του. Όλα αυτά θα ολοκληρωθούν με επιτυχία μόνο εάν ο Κοινωνικός Λειτουργός χρησιμοποιήσει τις κατάλληλες μεθόδους και τεχνικές προσέγγισης που θα βοηθήσουν τον ίδιο και το παιδί να επιτύχουν το στόχο τους.

Σύμφωνα με την Αγάθωνος Ε. (Ι. Υ. Π., 1997) τα κύρια χαρακτηριστικά της προσωπικότητας του Κοινωνικού Λειτουργού, τα οποία θα βοηθήσουν και θα

διευκολύνουν το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού σε περιστατικά κακοποίησης παιδιών, είναι τα εξής:

- Να είναι σε θέση αλλά και να υπάρχει προθυμία να ξεπεράσουν τα επαγγελματικά τους όρια για να βοηθήσουν την οικογένεια, αλλά και να αποφύγουν την τάση «να θυσιάζονται για τους άλλους».
- Να είναι οι ίδιοι αρκετά ικανοποιημένοι απ' τον τρόπο ζωής τους, εκτός από την εργασία τους για να μην αναζητήσουν την αναπλήρωση των δικών τους αναγκών απ' τους πελάτες.
- Οι γνώσεις τους να είναι ουσιαστικές και επαρκείς όσον αφορά την ανάπτυξη και τη συμπεριφορά των παιδιών.

Οι Κοινωνικοί Λειτουργοί που εργάζονται ως «θεραπευτές» σε περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης θα πρέπει να είναι ενημερωμένοι για το σύστημα του κράτους πρόνοιας, καθώς και να συμμετέχουν ενεργά έτσι ώστε:

- Να παρέχετε η απαραίτητη φροντίδα και μέριμνα σε άτομα και οικογένειες που βιώνουν σεξουαλική κακοποίηση. Ο επαγγελματίας Κοινωνικός Λειτουργός φροντίζει για την παραπομπή τους σε διάφορες κοινωνικές υπηρεσίες με σκοπό την άμεση αλλά και μακροπρόθεσμη βοήθειά τους.
- Να ενημερώνουν και να βοηθούν το καταναλωτικό κοινό ώστε να μπορεί με βάση την παρεχόμενη πληροφόρηση να γνωρίζει ποιες κοινωνικές υπηρεσίες υπάρχουν και ποια η σημασία – χρησιμότητα – των παρεχόμενων υπηρεσιών. Επίσης είναι υπεύθυνοι για την «Ανάπτυξη της Κοινωνικής Ευθύνης και δημιουργικότητας των πολιτών με προγράμματα και υπηρεσίες, οι οποίες αποσκοπούν στην υποστήριξη της οικογένειας, την κοινωνική ψυχαγωγία, την υγεία, γιατί έτσι προφυλάσσονται τα ίδια τα άτομα αλλά και το κοινωνικό σύνολο οφελείται με την αντιμετώπιση τέτοιων προβλημάτων». (Σταθόπουλος Π., σ.229, 1999).
- Κρίνεται απαραίτητο ο Κοινωνικός Λειτουργός να γνωρίζει τα προγράμματα τα οποία χρησιμοποιούν οι διάφορες κοινωνικές διοικητικές και νομικές υπηρεσίες ώστε να μπορεί να συνεργάζεται μαζί τους για την επίλυση προβλημάτων που αφορούν τη στήριξη ευπαθών κοινωνικών ομάδων και στην προκειμένη περίπτωση περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης.

Η συνεργασία του Κοινωνικού Λειτουργού με επαγγελματίες από άλλους επιστημονικούς κλάδους με κοινωνικό, ανθρωπιστικό, ερευνητικό και νομικό περιεχόμενο θα διευρύνει τις γνώσεις και τις εμπειρίες του και θα καταφεύγει σε αυτούς όταν αυτό είναι απαραίτητο. Οι επαγγελματίες σ' αυτούς τους κλάδους μπορεί να είναι ψυχολόγοι, ψυχίατροι, κοινωνιολόγοι, ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό, νομικοί και δικηγόροι αλλά και σε περιπτώσεις κακοποίησης σημαντική θεωρείται και η συμβολή των εκπαιδευτικών. (Κατσορίδου Παπαδοπούλου Χ., (2002)

5.2. ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΜΕ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟ ΠΑΙΔΙ

Οι τρεις κυριότεροι στόχοι στην συνέντευξη με ένα σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί είναι οι εξής (Bloss, Krugman, Lenherr, Rasenberg, Schmitt. 'The New Child Protection Team Handbook', 1988, σελ. 89):

- 1) Να εκτιμηθούν οι ισχυρισμοί.
- 2) Να οριστεί η ανάγκη για πιο άμεση προστασία του παιδιού.
- 3) Να καθοριστεί η ανάγκη για περαιτέρω εκτιμήσεις καθώς και για κατάλληλες μελλοντικές τοποθετήσεις ή παραπομπές του παιδιού.

Γνωρίζοντας οι θεραπευτές τους παραπάνω βασικούς στόχους προσπαθεί να δημιουργήσει τις απαραίτητες συνθήκες και το κατάλληλο περιβάλλον στο οποίο η συνέντευξη θα λάβει χώρα.

- Θα πρέπει, λοιπόν, να αναλάβει τον καθορισμό της κατάλληλης τοποθεσίας που θα διεξαχθεί η συνέντευξη. Ο χώρος αυτός θα πρέπει να είναι ιδιαίτερα φιλικός προς το παιδί και να του δημιουργήσει συναισθήματα, όπως σιγουριά και ικανοποίηση για τις συνθήκες με τις οποίες ο Κοινωνικός Λειτουργός επιλέγει να συνεργαστεί μαζί του. Αν αυτό είναι δυνατόν, θα πρέπει να έχει τα στοιχεία ενός χώρου <<δημιουργικής απασχόλησης >> όπου το παιδί θα αισθάνεται άνετα να συζητήσει. Επίσης, οφείλει να έχει τα κατάλληλα χρώματα και αντικείμενα, τα οποία θα είναι ευχάριστα για το παιδί και δεν θα του προκαλούν αποστροφή ή άσχημες αναμνήσεις.

- Ο Κοινωνικός Λειτουργός ως θεραπευτής θα πρέπει να είναι προσεκτικός στο χειρισμό του με το παιδί και να φροντίζει να δημιουργεί αίσθημα εμπιστοσύνης και ασφάλειας για να αποκομίσει τα απαραίτητα στοιχεία που θα τον βοηθήσουν στην συνέντευξη. Ανάλογα με το περιστατικό και την συχνότητα της κακοποίησης, καθώς και την ηλικία του θύματος οι κινήσεις του όσο και η μετέπειτα δράση για βοήθεια πρέπει να είναι μελετημένες.
- Έχοντας δημιουργήσει τις κατάλληλες συνθήκες και καθορίσει τους στόχους για την επίτευξη του σκοπού για την βοήθεια του παιδιού, αισθάνεται έτοιμος να εργασθεί με το παιδί. Αρχικά, θα πρέπει να το προσεγγίσει, να το προτρέψει να μιλήσει γι' αυτά που τον απασχολούν και σιγά-σιγά να εστιάσει στο πρόβλημά του. Είναι σημαντικό να είναι φιλικός απέναντί του, να είναι έκδηλο το ενδιαφέρον του και ο σεβασμός του για αυτά που του συμβαίνουν. Σε ένα χώρο δημιουργικής απασχόλησης ο επαγγελματίας θα χρησιμοποιήσει την τεχνική της παιγνιοθεραπείας με τη χρήση αντικειμένων, όπως παιχνίδια που θα επιλέξει το παιδί είτε να περιγράψει αυτά που του συμβαίνουν είτε για να αυτοσυγκεντρωθεί για να συνεργαστεί με τον ειδικό.
- Χρησιμοποιώντας μεγάλο φάσμα ερωτήσεων και τεχνικών προσέγγισης ο Κοινωνικός Λειτουργός είναι σε θέση να ενημερωθεί για τη ζωή, τα ενδιαφέροντα, το περιβάλλον στο οποίο ζει καθώς και πως αντιδρά το παιδί-θύμα σε διάφορες ψυχοφθόρες καταστάσεις. Όλες αυτές οι πληροφορίες θα τον βοηθήσουν να αποκτήσει μια ουσιαστική σχέση με το παιδί και να δημιουργήσει την απαραίτητη οικειότητα για να συνεχίσει την συνέντευξη. Παράλληλα καταφέρνει να μειώσει το φόβο και την αμηχανία του παιδιού για συνεργασία και να προχωρήσει στο επόμενο στάδιο.
- Ανάλογα με την αναγκαιότητα και την συχνότητα των συνεντεύξεων ο ειδικός θα πρέπει να προχωρήσει στο στάδιο της εξομολόγησης της τραυματικής εμπειρίας από το παιδί. Αυτό το σημείο είναι συνήθως δύσκολο τόσο για το θεραπευτή όσο και για το ίδιο το κακοποιημένο παιδί. Αυτό γιατί είναι μια διαδικασία στην οποία ο ειδικός πρέπει να χρησιμοποιήσει τους κατάλληλους μηχανισμούς που θα βοηθήσουν το παιδί να μιλήσει και να αναφέρει όλες τις απαραίτητες λεπτομέρειες τις οποίες στη συνέχεια θα εξετάσει ο Κοινωνικός Λειτουργός με σκοπό να το θεραπεύσει. Με την εξασφάλιση ενός κλίματος

ασφάλειας και εχεμύθειας η επικοινωνία Κοινωνικού Λειτουργού – θύματος και η αναφορά τέτοιων περιστατικών θα είναι πιο εύκολη και πιο ουσιαστική.

- Στην τελική φάση της συνεργασίας Θεραπευτή Κοινωνικού Λειτουργού – θεραπευόμενου θύματος θα πρέπει ο Κοινωνικός Λειτουργός σαν καθοδηγητής αυτής της διαδικασίας να κάνει μια ουσιαστική αναφορά και αξιολόγηση των όσων ειπώθηκαν με το παιδί. Είναι επίσης σημαντικό να εκφραστούν όλα τα συναισθήματα (θετικά και αρνητικά) που δημιουργήθηκαν κατά τη διάρκεια αυτής της συνεργασίας. Έτσι ο χρόνος που αξιοποιήθηκε οφείλει να είναι παραγωγικός και για τις δύο πλευρές έτσι ώστε να μην αισθανθεί κάποιος απ' τους δύο στενοχώρια ή ενοχή γι' αυτόν τον αποχωρισμό, κάτι το οποίο αντανακλά τις δεξιότητες που έχει χρησιμοποιήσει ο επαγγελματίας. Τέλος, ο Κοινωνικός Λειτουργός οφείλει να εξετάσει αν οι στόχοι του επιτεύχθηκαν και αν ήταν αποτελεσματικοί. Θα πρέπει να δει αν το σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί είναι έτοιμο να έρθει σε μια νέα κατάσταση όπου θα καταφέρει να αναλάβει πράγματα μόνο του και να αναπτύξει νέες δεξιότητες που θα τον βοηθήσουν να αντιμετωπίσει πιο ψύχραιμα τις δυσκολίες τις οποίες πιθανόν να συναντήσει στη συνέχεια. Θα πρέπει μέσω αυτής της συνεργασίας να δημιουργηθεί εμπιστοσύνη στο παιδί για τις ικανότητές του και να καθορίσει μόνο του τους νέους στόχους για το μέλλον.(Κατσορίδου Παπαδοπούλου Χ., 2002,σελ. 23)

5.3.ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΚΑΙ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΣ ΤΟΥ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Ο Κοινωνικός Λειτουργός στο επιστημονικό του έργο και στην συνεργασία του με την οικογένεια του σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού, θα πρέπει να εξετάσει τα δικαιώματα της οικογένειας απέναντι στο παιδί. Συγκεκριμένα:

- Οι γονείς του σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού θα πρέπει να έχουν διαρκεί ενημέρωση για την κατάσταση του παιδιού τους και την πορεία από την συνεργασία του με τον Κοινωνικό Λειτουργό και τους άλλους ειδικούς.
- Να εξηγεί στους γονείς την ανάγκη της υποστήριξης αυτών και των παιδιών τους και να περιγράφει τους τρόπους ώστε να κατανοήσουν ώστε να έχουν την καταλληλότερη συνεργασία.

- Οι αποφάσεις που θα παρθούν απ' τον Κοινωνικό Λειτουργό και του άλλους ειδικούς που ασχολούνται με το παιδί, πρέπει να επιβεβαιώνονται γραπτώς από τους γονείς οι οποίοι είναι υπεύθυνοι.

Επίσης ο Κοινωνικός Λειτουργός οφείλει να αναγνωρίζει και να αντιλαμβάνεται έγκαιρα τα ψυχικά σημάδια της κακοποίησης και να τα συζητήσει με την οικογένεια. Μερικές φορές, όπως για παράδειγμα στις αιμομικτικές οικογένειες, αλλά και σε όλες αυτές που δεν δείχνουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον ή αδυνατούν να κατανοήσουν την κατάσταση του παιδιού τους θα πρέπει να:

- Επισκεφτεί το χώρο του σπιτιού στο οποίο μένει η οικογένεια και να εξετάσει τις συνθήκες που επικρατούν εκεί, έτσι ώστε αν χρειαστεί να απομακρύνει το παιδί από μια επιβλαβή οικογενειακή εστία.
- Να είναι ιδιαίτερα προσεκτικός στην διαδικασία της συνέντευξης για τη λήψη κοινωνικού ιστορικού και να επιβεβαιώνει την εγκυρότητα των στοιχείων που δίνονται και από ποιους λαμβάνει τις πληροφορίες αυτές.
- Ο Κοινωνικός Λειτουργός θα αποφασίσει μέσω της συνεργασίας με τους γονείς, αλλά και λοιπούς συγγενείς όταν αυτό είναι δυνατόν, αν το περιβάλλον στο οποίο μεγαλώνει το παιδί είναι ασφαλές και μπορεί να το βοηθήσει να ξεπεράσει την τραυματική του εμπειρία.

Τέλος, όταν η συνεργασία και η συμμετοχή της οικογένειας είναι ανεπαρκής, ή ακόμα και ανύπαρκτη είτε εξαιτίας εγκατάλειψης του παιδιού από τους φυσικούς γονείς είτε υφίσταται θάνατος γονέων και ανυπαρξία ή ακόμα ελλιπές ενδιαφέρον λοιπών συγγενών αλλά και δυσκολία στην ανατροφή και τις υπόλοιπες συνθήκες επιβίωσης του παιδιού, ο Κοινωνικός Λειτουργός θα πρέπει να είναι πιο αποφασιστικός και προσεκτικός. Συγκεκριμένα:

- Οφείλει να έρθει σε επαφή και με άλλους ειδικούς και να συνεργαστεί μαζί του ανάλογα με την ψυχολογική και σωματική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το παιδί έτσι ώστε η γνωμάτευση που θα κάνει να είναι πιο σωστή και έγκυρη.
- Θα πρέπει να αναζητήσει ανθρώπους οι οποίοι έχουν επαφή με το παιδί, να εξετάσει πόσο συχνές επαφές έχουν αυτοί με το παιδί, τι μπορούν να κάνουν για να βοηθήσουν και ποιες είναι οι συνθήκες κάτω από τις οποίες ζουν αυτοί. Τέτοια πρόσωπα μπορούν να βρίσκονται στο συγγενικό, στο σχολικό, αλλά και στο φιλικό περιβάλλον.

- Όταν ο Κοινωνικός Λειτουργός και τα υπόλοιπα μέλη της διεπιστημονικής ομάδας αποφασίσουν πως το παιδί δεν μπορεί να μείνει με την οικογένεια ή με κάποιο γνωστό στο παιδί πρόσωπο καταλήγουν στις υπηρεσίες προστασίας του παιδιού που συνεργάζονται με άλλες κοινωνικές υπηρεσίες ανάλογα την περιοχή. Μερικές απ' αυτές είναι: Κέντρα Μέριμνας Οικογένειας και Παιδιού, Ιατροπαιδαγωγικά Κέντρα, Ινστιτούτο Υγείας Παιδιού, Κέντρα Παιδικής Μέριμνας κ. ά. Η παραπομπή σε κέντρα γίνεται με τη συνεργασία πολλών φορέων όπως είναι η Αστυνομία, τα Δικαστήρια Ενηλίκων, Νηπιαγωγεία και Σχολεία, Κοινωνική Πρόνοια κ.ά. (Κατωπόδη Α.,2005)

Ειδικότερα, ο Κοινωνικός Λειτουργός θα πρέπει σε πρώτη φάση να εξετάσει το περιβάλλον του παιδιού και πώς αυτό επηρεάζει τη λειτουργικότητα και τον τρόπο σκέψης του. Επίσης οφείλει να είναι πολύ προσεκτικός στη βοήθεια που προσφέρει σε ένα σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί και να ακολουθεί κατάλληλους μεθόδους και τρόπους προσέγγισης για να έρθει σε επαφή με το παιδί, να το βοηθήσει να ξεπεράσει τους φόβους του και να συνεχίσει ομαλά τη ζωή του.

Επίσης, θα πρέπει να έχει την ικανότητα να αξιολογήσει ποια είναι τα γενικά χαρακτηριστικά της οικογένειας σύμφωνα με τα οποία θα καταφέρει να κατανοήσει το πρόβλημα και να βοηθήσει την οικογένεια. Επίσης θα πρέπει να εξασφαλίσει την συνεργασία όλης της οικογένειας στην επίλυση των προβλημάτων καθώς έτσι θα βοηθηθεί και ο ίδιος στη διεκπαιρέωση του έργου του. Θα πρέπει λοιπόν να προσέξει:

- Την επικοινωνία μεταξύ των μελών (συχνή, σπάνια ή ανύπαρκτη).
- Την ευθύνη που έχει το κάθε μέλος απέναντι στα υπόλοιπα μέλη και ποια η θέση του καθενός απέναντι στην οικογένεια
- Την δυνατότητα παροχής βοήθειας των μελών μεταξύ τους όταν αυτό είναι αναγκαίο.
- Την στάση και την συμπεριφορά της οικογένειας απέναντι σε τρίτους και απέναντι στο θεραπευτή Κοινωνικό Λειτουργό
- Τέλος ο Κοινωνικός Λειτουργός θα πρέπει να εστιάσει και στο στάδιο όπου τα παιδιά ως μέλη της οικογένειας αλληλεπιδρούν με τους γονείς. (Αγάθωνος – Γεωργοπούλου Ε. ,1997)

Διαγνωστική Αξιολόγηση

Μια ολοκληρωμένη διαγνωστική αξιολόγηση πρέπει να περιλαμβάνει κάποιες θεματικές ενότητες. Συγκεκριμένα, τους στόχους της οικογένειας οι οποίοι επηρεάζουν τα κριτήρια που θα χρησιμοποιήσει η οικογένεια για να αξιολογήσει τον εαυτό της, την οικογενειακή δομή δηλαδή την σύνθεση που έχει μία οικογένεια, τη λεκτική και τη μη λεκτική επικοινωνία, τα συναισθήματα, τις στάσεις και τις προσδοκίες που υπάρχουν στις σχέσεις μεταξύ των μελών της οικογένειας. Επίσης την διάχυση της οικογενειακής διαταραχής, τα κοινωνικά όρια της οικογένειας, την αντίδραση της οικογένειας σε κρίσεις. (Μουζακίτης Χ., Ζαφείρη Ε., Ζαφείρης Α., σελ. 205-207, 1999)

Σύμφωνα με την Αγάθωνος Ε. (1991, σελ. 197) η αποτελεσματικότητα της παρέμβασης του Κοινωνικού Λειτουργού εξαρτάται: αρχικά από τα προσωπικά χαρακτηριστικά του, δηλαδή την εκπαίδευση την εμπειρία, την αυτοπεποίθηση και την έλλειψη αμφιθυμία του γι' αυτόν και από τη φύση της ίδιας της οικογένειας στην οποία παρεμβαίνει. Επίσης, εξαρτάται από την ευρύτερη κοινωνία μέσα στην οποία κινείται και εργάζεται και από τις πηγές βοήθειας που έχει στη διάθεσή του.

Ο Κοινωνικός Λειτουργός πρέπει να καταλάβει ποια είναι η κατάλληλη μέθοδος προσέγγισης για να επικοινωνήσει και να έρθει σε επαφή με την οικογένεια και να αντιληφθεί ποια είναι η στάση της οικογένειας απέναντι στο κακοποιημένο παιδί.

Διάφορες προσεγγίσεις οικογενειακής θεραπείας είναι οι παρακάτω:

Ψυχοδυναμική προσέγγιση

Σύμφωνα με την ψυχοδυναμική προσέγγιση, ο βασικός στόχος είναι η επίτευξη αναισθησίας για το κάθε μέλος της οικογένειας ξεχωριστά και η παρατήρηση του τρόπου με τον οποίον τα υπόλοιπα μέλη αντιδρούν απέναντί του. Ο θεραπευτής ενθαρρύνει τα μέλη να κάνουν ελεύθερους συνειρμούς, δεν είναι ιδιαίτερα καθοδηγητικός και χρησιμοποιεί λιγότερο παρεμβατικές τεχνικές. Η ψυχοδυναμική προσέγγιση δίνει στο θεραπευτή μεγάλα περιθώρια και ελευθερία στην διαμόρφωση των θεραπευτικών παρεμβάσεων.

Ομαδική αναλυτική προσέγγιση των ομαλών συστημάτων

Εισηγητής αυτής της προσέγγισης είναι ο Robin Skynner, ο οποίος υποστηρίζει ότι κάθε άτομο δημιουργεί ένα σύστημα προβολής εξωπραγματικών στάσεων και προσδοκιών που μεταφέρονται στην ώριμη ηλικία. Με αυτήν την θεραπευτική μέθοδο ο Skynner επιδιώκει:

- Να απομακρύνει την επίδραση των προβολικών συστημάτων από το παιδί και να επαναφέρει τις προβολές στο ζευγάρι.
- Να αποσαφηνίσει τους τρόπους επικοινωνίας
- Να βοηθήσει το ζευγάρι να αντιληφθεί τις απρόσφορες προσδοκίες του
- Να τροποποιήσει τη δομή της οικογένειας

Συμβολική – Εμπειρική Προσέγγιση

Οι οικογενειακοί θεραπευτές της εμπειρικής προσέγγισης έχουν συστηματικό προσανατολισμό και εστιάζουν στην άμεση εμπειρία και στο συναίσθημα. Όπως η θεωρία των συστημάτων, έτσι και η εμπειρική προσέγγιση αναγνωρίζει ότι στα δισλειτουργικά μοντέλα συναλλαγής μέσα σε μια οικογένεια ενδυναμώνονται, προκειμένου να επιτευχθεί η ισορροπία του συστήματος.

Η αξιολόγηση της οικογένειας από τον Whitaker πραγματοποιείται: α) στην προσαρμοστικότητα των ρόλων μέσα στην οικογένεια β) στο επίπεδο ανοχής που επιδεικνύει η οικογένεια απέναντι στους παραλογισμούς της ζωής, στην έννοια του οικογενειακού «ανήκειν» και στο αίσθημα εξατομίκευσης που αναπτύσσει κάθε μέλος της.

Μορφοδομική Προσέγγιση

Ο θεραπευτής διερευνά την πιθανή παρουσία πιθανών στοιχείων που παρεμποδίζουν την αὐτογνωσία: της ενδοβολής (το άτομο κάνει αυτό που πιστεύει ότι η άλλοι θέλουν να κάνει), τις προβολής (το άτομο αποδίδει σκέψεις ή συναισθήματα σε κάποιον άλλον) και αναστροφής (το άτομο κάνει στον εαυτό του αυτό που θα ήθελε να κάνει στους άλλους).

Ανθρωπιστική οικογενειακή θεραπεία

Ο θεραπευτής θα πρέπει να δημιουργήσει μια ατμόσφαιρα εμπιστοσύνης και να προσπαθεί να πείσει τον πελάτη ότι μπορεί να εκφράσει με ασφάλεια τα συναισθήματά του. Στην δεύτερη φάση επιχειρείται η μεταμόρφωση της οικογένειας και στόχος είναι να ενισχυθεί η φροντίδα, η επικοινωνία και το αίσθημα αυτοεκτίμησης των

Παρέμβαση κοινωνικού δικτύου

Αυτή η τεχνική απαιτεί τη συμμετοχή όλων των μελών του συστήματος της ευρύτερης οικογένειας. Οι συνεδρίες πραγματοποιούνται στο σπίτι της πυρηνικής οικογένειας και πολλές φορές σε κάθε συνέδριο συμμετέχει και η διεπιστημονική ομάδα των επαγγελματιών θεραπευτών.

Δομική προσέγγιση

Πρόκειται για ένα σύνολο θεωριών και τεχνικών το οποίο προσεγγίζει το άτομο μέσα στο κοινωνικό πλαίσιο. Η θεραπεία αυτή έχει ως στόχο την αλλαγή της οργάνωσης της οικογένειας. Οι θέσεις που έχουν τα μέλη στην οικογενειακή μονάδα αλλάζουν ανάλογα με τις μεταμορφώσεις που υφίσταται η δομή της οικογένειας. Μ' αυτό τον τρόπο αλλάζει η εμπειρία κάθε ατόμου. Οι οικογενειακοί θεραπευτές πιστεύουν ότι η παθολογία μπορεί να εκτοπιστεί στο άτομο, στο κοινωνικό του πλαίσιο ή στην αντίδραση ανάμεσα στο άτομο και στο περιβάλλον του.

Στρατηγική προσέγγιση

Ένα από τα βασικά χαρακτηριστικά της είναι η ευθύνη του θεραπευτή να σχεδιάσει μια στρατηγική που θα επιλύσει τα προβλήματα της οικογένειας. Ο θεραπευτής θέτει σαφείς και συγκεκριμένους στόχους και σχεδιάζει τα στάδια της θεραπείας.

Η Πρεκατέ Β. κάνει αναφορά σε μερικά στοιχεία που θα βοηθήσουν του γονείς στην προφύλαξη των παιδιών τους από τέτοια περιστατικά.

Πρώτο βήμα είναι να αναπτύξουμε μια ανοιχτή σχέση εμπιστοσύνης με τα παιδιά μας, να ακούμε τους φόρους και τις ανησυχίες τους και να μην φοβούνται να μας μιλήσουν για οποιοδήποτε θέμα. Δεύτερο βήμα δείξτε τους ότι έχουν το δικαίωμα να λένε όχι και βοηθήστε τα να καταλάβουν ποια συμπεριφορά είναι ανεπίτρεπτη και ότι πρέπει πάντα να μας αναφέρουν αν κάποιος τους φέρθηκε με τρόπο που τα ανησυχεί, ακόμη και αν τους ήταν αδύνατο να πουν «όχι» εκείνη τη στιγμή. Στη συνέχεια να θέσετε και να σεβαστείτε τα όρια στην οικογένεια. Έπειτα, βεβαιώστε τα παιδιά ότι όλα τα μέλη της οικογένειας, ακόμα και τα μικρότερα έχουν δικαίωμα στον ιδιωτικό χώρο όταν ντύνονται, πλένονται, κοιμούνται ή έχουν άλλες προσωπικές δραστηριότητες. Και τέλος πάρτε λογικά μέτρα για την επιλογή

του ατόμου που θα φροντίσει τα παιδιά σας. Προσέξτε με ποιον αφήνετε τα παιδιά σας και μην αφήνετε με άτομα που δεν εμπιστεύεστε απόλυτα. Πάρτε συστάσεις από άλλους γονείς για το συγκεκριμένο άτομο ή για τον παιδικό σταθμό, την ομάδα παιχνιδιού ή άλλη ομάδα δραστηριοτήτων στα οποία συμμετέχει το παιδί σας. (Πρεκατέ Β., Γιωτάκος Ο., 2006, σ. 174-175)

5.4. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΜΕ ΤΟ ΔΡΑΣΤΗ ΠΑΙΔΙΚΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ

Ο Κοινωνικός Λειτουργός ως θεραπευτής μέσα από το διαδικασία συνεργασίας του με τον δράστη σεξουαλικής κακοποίησης δε θα πρέπει να παραβλέψει το βοηθητικό έργο και ρόλο του για οποιονδήποτε αντιμετωπίζει ψυχικές διαταραχές σεξουαλικής φύσεως. Αναλυτικά ο επαγγελματίας Κοινωνικός Λειτουργός:

- Ο επαγγελματίας Κοινωνικός Λειτουργός όταν ασχολείται με φαινόμενα σεξουαλικής κακοποίησης αναζητά όλους τους αιτιολογικούς παράγοντες που μπορεί να οδηγήσουν κάποιον να διαπράξει ένα σεξουαλικό αδίκημα. Για μια πιο ολοκληρωμένη και έγκυρη εικόνα γι' αυτά τα φαινόμενα, μπορεί να τον βοηθήσει η λήψη κοινωνικού ιστορικού. Με αυτήν ο Κοινωνικός Λειτουργός μπορεί να καταλάβει ποιο είναι το περιβάλλον στο οποίο ο ζει δράστης και ποιες οι συνθήκες σ' αυτό, ποιες είναι οι ασχολίες του, η φύση του επαγγέλματός του και το περιβάλλον σ' αυτή, ποιοι είναι οι συγγενείς και τα λοιπά κοντινά πρόσωπα που τον περιβάλλουν αν αυτά υπάρχουν. Ένα τέτοιο κοινωνικό ιστορικό όμως για να συμπληρωθεί σωστά χρειάζεται και μια ψυχιατρική εκτίμηση. Συγκεκριμένα ο ψυχίατρος πρέπει να αναγνωρίσει τα συμπτώματα και τους βιολογικούς παράγοντες που οδηγούν κάποιον στο να διαπράξει ένα τέτοιο έγκλημα.
- Οφείλει να αντιμετωπίζει τον δράστη ως ανθρώπινο όν με ανάγκες οποιασδήποτε φύσεως καθ' όλη τη διάρκεια της θεραπευτικής διαδικασίας. Η αντικειμενικότητα και η εχεμύθεια από την πλευρά του Κοινωνικού Λειτουργού θα τον βοηθήσουν να αξιολογήσει σωστά και να εκτιμήσει την κατάσταση του θύτη.
- Οι δράστες της σεξουαλικής κακοποίησης ως επί το πλείστον είναι ενήλικα άτομα, τα οποία έχουν υποστεί κακοποίηση κάθε είδους κατά την παιδική τους ηλικία. Η ανασκόπηση από την πλευρά του ειδικού στις αναμνήσεις και τα

συναίσθημα που εκδηλώνει ο θύτης για αυτά τα περιστατικά θα πρέπει να γίνει με τρόπο πολύ διακριτικό και προσεκτικό έτσι ώστε ο δράστης να μην αισθανθεί αμήχανα ή άβολα να μιλήσει γι' αυτά γιατί αυτό θα είχε ως αποτέλεσμα να δυσκολέψει τον Κοινωνικό Λειτουργό και βγάλει τα σωστά συμπεράσματα.

- Τις περισσότερες φορές ο ενήλικος θύτης που έχει διαπράξει σεξουαλικό αδίκημα δυσκολεύεται να αναγνωρίσει τις καταστροφικές συνέπειες των πράξεών του. Αυτό με τη σειρά του δυσκολεύει το έργο του Κοινωνικού Λειτουργού, ο οποίος οφείλει να τον οδηγήσει στην αναγνώριση αυτή και να αντιληφθεί τη βιαιότητα για τα όσα έχει διαπράξει. Έτσι βοηθά τον δράστη να αποκτήσει συνείδηση, αυτογνωσία και να περιορίσει την διαταραχή στις σκέψεις που τον οδηγούν σε τέτοιου είδους πράξεις.

- Η συνεργασία της διεπιστημονικής ομάδας αναλαμβάνει την διερεύνηση όλων εκείνων των παραγόντων που σκιαγραφούν μια τέτοια προσωπικότητα καθώς και την αναζήτηση τρόπων που θα βοηθήσουν τον σεξουαλικό δράστη να ξεπεράσει ή έστω να μειώσει την συχνότητα τέτοιων καταστροφικών σκέψεων. Σημαντικά μέλη σε μια τέτοια διεπιστημονική ομάδα είναι ο Κοινωνικός Λειτουργός, ο Ψυχολόγος και Ψυχίατρος, οι οποίοι αρχικά καταλήγουν σε μια ουσιαστική και έγκυρη διάγνωση για τον θύτη στη συνέχεια είναι σε θέση να τον παραπέμψουν στις κατάλληλες υπηρεσίες για να βοηθηθεί.

- Οι δεξιότητες και οι τεχνικές που χρησιμοποιεί ένας Κοινωνικός Λειτουργός για να αντιμετωπίσει έναν σεξουαλικό δράστη είναι ένα από τα πιο βασικά σημεία στην συνέντευξη μαζί του. Θα πρέπει να είναι αντικειμενικός, χωρίς προκαταλήψεις και δισταγμό γι' αυτήν την συνεργασία και έτσι θα καταφέρει να μη ξεφεύγει απ' τον σκοπό και τους επιμέρους στόχους που έχει. Μ' αυτόν τον τρόπο θα βοηθήσει τον δράστη να αποκτήσει αντίληψη για τη σοβαρότητα των πράξεών του αλλά και ο ίδιος να πάρει την ικανοποίηση ότι λειτούργησε σωστά και κατάφερε να ολοκληρώσει με επιτυχία το κοινωνικό του έργο.

5.5. ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΣΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ ΤΟΥ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Σύμφωνα με τον Σταθόπουλο Πέτρο (σελ. 270-272, 1999) στο βιβλίο του με τίτλο «Κοινωνική Πρόνοια», κάνει αναφορά σε μια γενική θεώρηση στην Κοινωνική Εργασία στο χώρο του σχολείου. Συγκεκριμένα αναφέρει ότι:

- Ο Κοινωνικός Λειτουργός χρησιμοποιεί τις ίδιες μεθόδους και τεχνικές κοινωνικής εργασίας με άτομα, οικογένειες και ομάδες στο σχολείο όπως και σε άλλα πλαίσια. Στο σχολείο, η εργασία του εστιάζεται στο μαθητή, την οικογένεια, καθώς και στους γονείς και εκπαιδευτικούς του ίδιου του μαθητή. Ο Κοινωνικός Λειτουργός ενημερώνεται συνήθως απ' τον εκπαιδευτικό του παιδιού για τυχόν προβλήματα μάθησης, προσαρμογής ή αντικοινωνικής συμπεριφοράς στο σχολικό περιβάλλον και καλείται να διερευνήσει τις αιτίες και να βοηθήσει ώστε να αντιμετωπιστούν αποτελεσματικά οι όποιες δυσκολίες του μαθητή και να αρθούν τα εμπόδια για την ψυχοκοινωνική ανάπτυξη και την σχολική πρόοδό του.
- Ένας βασικός ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού είναι η συνεργασία με το δάσκαλο και το διευθυντή του σχολείου ώστε να πληροφορηθεί επακριβώς πώς αντιλαμβάνονται οι εκπαιδευτικοί το πρόβλημα ενός μαθητή, πώς οι ίδιοι προτίθεται να συνεργαστούν μαζί του έτσι ώστε να ερευνήσουν αν το παιδί έχει κακοποιηθεί σεξουαλικά και βοηθήσουν τον μαθητή να αντιμετωπίσει τις προκείμενες δυσκολίες του.
- Πολλές φορές τα προβλήματα σεξουαλικά κακοποιημένων παιδιών στο σχολείο είναι τόσο σοβαρά και πολύπλοκα ώστε η κοινωνική υπηρεσία του σχολείου δεν μπορεί να τα αντιμετωπίσει, τότε γίνεται παραπομπή στις εξειδικευμένες κοινωνικές υπηρεσίες της κοινότητας οι οποίες είναι αρμόδιες για περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης: Ο Κοινωνικός Λειτουργός αναλαμβάνει τον συντονισμό των ενεργειών των συμπλεκόμενων υπηρεσιών και γίνεται ο συνδετικός κρίκος μεταξύ υπηρεσιών αυτών, της οικογένειας και του σχολείου.
- Σκοπός του Κοινωνικού Λειτουργού είναι αρχικά να βοηθήσει τον σεξουαλικά κακοποιημένο μαθητή να αξιοποιήσει τις ικανότητές του, να αποκτήσει ενδιαφέρον για τη μάθηση και να καλύψει τυχόν ακάλυπτες συναισθηματικές ανάγκες για κοινωνική αναγνώριση και αυτοεκτίμηση, τις οποίες το περιβάλλον της οικογένειας ή σχολείου δεν έχει ικανοποιήσει. Ο Κοινωνικός Λειτουργός έχει την ευθύνη να δημιουργήσει το κατάλληλο έδαφος ώστε το παιδί να προσπαθήσει

να μιλήσει γι' αυτό που του συνέβη, να καταφέρει να το ξεπεράσει σταδιακά στον μεγαλύτερο δυνατό βαθμό και τέλος να καταφέρει να επιτύχει στο σχολείο.

- Παράλληλα με την εργασία με άτομα και οικογένειες ο Κοινωνικός Λειτουργός χρησιμοποιεί εργασία με ομάδες. Αυτές οι ομάδες μπορεί να αποτελούνται από μαθητές οι οποίοι είτε έχουν κακοποιηθεί σεξουαλικά είτε όχι και χρειάζονται ένα πλαίσιο – μια συντροφιά. Η συμμετοχή σε μια ομάδα μπορεί να βοηθήσει το μαθητή να μάθει πώς να χειρίζεται τα αρνητικά του συναισθήματα όπως το θυμό, την επιθετικότητα απόρροια της κακοποίησης που υπέστη και να προσπαθήσει να αποκτήσει θετική εικόνα για τον εαυτό του και να αναγνωρίσει τις ανάγκες του.
- Ο Κοινωνικός Λειτουργός μπορεί να δημιουργήσει ομάδες στις οποίες συμμετέχουν οι εκπαιδευτικοί. Σκοπός του είναι η ενημέρωση και ευαισθητοποίηση των εκπαιδευτικών σχετικά με το ρόλο, τις δυνατότητές του και τη συμβολή σε περιστατικά σεξουαλικής κακοποίησης τόσο του ίδιου όσο και του δικτύου των κοινωνικών υπηρεσιών της κοινότητας στην πρόληψη και αντιμετώπιση συναισθηματικών και κοινωνικών προβλημάτων των μαθητών.
- Τέλος ο Κοινωνικός Λειτουργός μπορεί να οργανώσει ομάδες για γονείς, οι οποίοι έχουν την ευκαιρία να μοιραστούν, μέσα σε ένα υποστηρικτικό περιβάλλον τις δυσκολίες, τις απογοητεύσεις, τους φόβους, τα αισθήματα ανασφάλειας, τις προβληματικές συμπεριφορές, που μπορεί να έχουν για τη διαπαιδαγώγηση των παιδιών τους. Επίσης μέσα σε αυτό μπορούν να αποκτήσουν δεξιότητες επικοινωνίας και προσέγγισης με τα παιδιά τους το οποίο κρίνεται απαραίτητο ώστε να καταφέρουν τα τελευταία να μοιραστούν με τους γονείς τους την άσχημη εμπειρία την οποία είχαν την ατυχία να ζήσουν σε μία τόσο κρίσιμη και ευαίσθητη ηλικία.

5.6. ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟΥ ΛΕΙΤΟΥΡΓΟΥ ΣΕ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗΣ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Στην Ελλάδα από τα βασικότερα προβλήματα που συνήθως αναφέρονται σε περιπτώσεις κακοποίησης είναι η ελλιπής επαγγελματική κατάρτιση του Κοινωνικού Λειτουργού, η έλλειψη συστήματος Κοινωνικών Υπηρεσιών προστασίας του σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού, η έλλειψη ειδικευμένου προσωπικού σε πρωτογενείς και δευτερογενείς υπηρεσίες και τέλος η έλλειψη συστήματος αναφοράς περιπτώσεων κακοποίησης (σεξουαλικής και σωματικής) παραμέλησης. Η έλλειψη πρωτογενών, δευτερογενών και τριτογενών υπηρεσιών δίνει την ευκαιρία για τη συνέχιση της κακοποίησης των ανηλίκων, αφού δεν παίρνονται μέτρα για την πρόληψη, τη θεραπεία και την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση αυτού του προβλήματος και δεν έχουν αυτήν την δυνατότητα οι σημερινές παραδοσιακές υπηρεσίες Κοινωνικής Πρόνοιας. Η έλλειψη λειτουργίας αναδόχων οικογενειών, παιδικών σταθμών κ.τ.λ., δημιουργεί μια στασιμότητα, ένα φραγμό στην αντιμετώπιση του προβλήματος από τις αρμόδιες υπηρεσίες και από τους Κοινωνικούς Λειτουργούς και άλλους επαγγελματίες που είναι ευαισθηματοποιημένοι και που οφείλουν να είναι για το θέμα αυτό (Μουζακίτης – Σουλκίτζογλου, Εκλογή, σ.81-82, 1987).

5.7. ΔΡΑΣΗ ΤΗΣ ΔΙΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΗΣ ΟΜΑΔΑΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ

Για μια τεκμηριωμένη προσέγγιση φαινομένων σεξουαλικής κακοποίησης κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη διεπιστημονικής ομάδας, η οποία μέσα από μία συντονισμένη συλλογική προσπάθεια, καλείται να συνεργαστεί συστηματικά για να παρέχει την αναγκαία βοήθεια σε τέτοια περιστατικά. Μια ολοκληρωμένη διεπιστημονική ομάδα που ασχολείται και συνεργάζεται για την αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών αποτελείται από τους:

1.Κοινωνικό Λειτουργό

- Ο Κοινωνικός Λειτουργός παρευρίσκεται στις συναντήσεις που καθορίζονται από την Διεπιστημονική ομάδα, όπου γίνεται η διαγνωστική αξιολόγηση του περιστατικού και όλοι μαζί διατυπώνουν προτάσεις θεραπείας.

- Πραγματοποιεί την πρώτη συνέντευξη με τους γονείς όπου διερευνάται το αίτημα και γίνεται λήψη ιστορικού. Αν το αίτημα αφορά τους ίδιους τους ενήλικες διερευνάται ώστε να γίνει η ανάλογη παραπομπή.
- Συμμετέχει στη θεραπευτική αντιμετώπιση περιπτώσεων, η οποία μπορεί να περιλαμβάνει συμβουλευτική γονέων, υποστηρικτική ψυχοθεραπεία σε παιδιά και εφήβους, πραγματοποίηση εξωτερικών προγραμμάτων εκπαίδευσης, στην κοινωνική συναλλαγή και τις δραστηριότητες καθημερινής ζωής.
- Συμμετέχει ως συνθεραπευτής σε συνεδρίες με τους παιδοψυχιάτρους και συνεργάζεται με τους θεραπευτές όλων των ειδικοτήτων για την πορεία των περιστατικών.
- Συνεργάζεται με τα σχολεία, την Εισαγγελία Ανηλίκων, το Δήμο και άλλους φορείς της Κοινότητας.
- Συντάσσει εκθέσεις, γνωματεύσεις κ.λπ.
- Συμμετέχει σε ομιλίες, ημερίδες κ.λπ. που απευθύνονται σε γονείς και εκπαιδευτικούς μέσα από τα πλαίσια της Αγωγής Κοινότητας.
- Συμμετέχει στην συγγραφή άρθρων στον Τύπο.
- Αναλαμβάνει την εποπτεία και ευαισθητοποίηση των άλλων θεραπειών.
- Συμμετέχει σε συνάντηση με οργανωτικά – διοικητικά θέματα.
- Συμμετέχει στην εκπόνηση και υλοποίηση ερευνητικών προγραμμάτων. (www.kpechios.gr).

2.Παιδαγωγό (προσχολικής αγωγής, πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης, δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης)

- Ο Παιδαγωγός συμμετέχει στις συναντήσεις της Διεπιστημονικής Ομάδας, όπου γίνεται η διαγνωστική αξιολόγηση των περιπτώσεων και η διαμόρφωση – διατύπωση της θεραπευτικής πρότασης.
- Αναλαμβάνει τη θεραπευτική αντιμετώπιση περιπτώσεων ανάλογα με την περίπτωση, η θεραπεία μπορεί να περιλαμβάνει ψυχοπαιδαγωγικό πρόγραμμα σε παιδιά και εφήβους όπως οργάνωση και πραγματοποίηση εξειδικευμένων προγραμμάτων αποκατάστασης παιδιών προσχολικής ηλικίας.
- Συνεργάζεται με τα σχολεία και τους άλλους φορείς της κοινότητας .
- Συμμετέχει σε ομιλίες, ημερίδες κ.λπ. που απευθύνονται σε γονείς και εκπαιδευτικούς μέσα στα πλαίσια της Αγωγής Κοινότητας.
- Συμμετέχει στη συγγραφή άρθρων στον Τύπο.

- Συμμετέχει σε συναντήσεις με οργανωτικά – διοικητικά θέματα (www.kpechios.gr).

3.Ψυχολόγο

Ο Ψυχολόγος ως ένα από τα πιο σημαντικά μέλη μιας διεπιστημονικής ομάδας, θα πρέπει να είναι σε θέση να αντιληφθεί στην ψυχική κατάσταση στην οποία βρίσκεται το παιδί και να χρησιμοποιήσει τις κατάλληλες τεχνικές για να εντοπίσει την διαταραχή που προκλήθηκε.

Μία από τις δεξιότητες που χρησιμοποιεί ο ψυχολόγος είναι διάφορα ψυχομετρικά τεστ. Το τεστ για να μπορέσει να χρησιμοποιηθεί στη διάγνωση πρέπει να εκπληρώνει τρεις προϋποθέσεις:

1. Να έχει αντικειμενικότητα
2. Να έχει εγκυρότητα
3. Να έχει σταθερότητα και αξιοπιστία

Στη συνέχεια ο ψυχολόγος σύμφωνα με την διάγνωση μέσω της συνεργασίας με το παιδί και τα αποτελέσματα των τεστ συζητάει και αποφασίζει μαζί με τα υπόλοιπα μέλη της Διεπιστημονικής Ομάδας την κατάσταση και τους προβληματισμούς του. (Στόλιγκας, Α. Εκλογή, σ.21 – 23, 1975).

4.Παιδοψυχίατρο

Ο Παιδοψυχίατρος κατέχει σημαντική θέση ως μέλος μιας Διεπιστημονικής Ομάδας καθώς και αυτός που διαγιγνώσκει άμεσα και όχι από τα συμπτώματα της παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης και είναι ικανός να παραπέμψει το παιδί και την οικογένεια σε άλλες υπηρεσίες για υποστήριξη και συστηματική θεραπεία.

Η συνεργασία του με την διεπιστημονική ομάδα είναι ουσιαστική καθώς, ως σημαντικό μέλος της, αποφασίζει και βοηθάει την ομάδα να πάρει καλύτερες αποφάσεις για την ολοκληρωμένη αντιμετώπιση τέτοιων περιστατικών. Επίσης είναι σε θέση να εξετάσει τα προβλήματα που μπορεί να προκύψουν από την συνεργασία του κάθε μέλους με το παιδί και να βοηθήσει να αντιμετωπιστούν.

5.Θεραπευτή

Η συμμετοχή του εργοθεραπευτή σύμφωνα με την κατάρτισή του, θεωρείται αναγκαία σε περιπτώσεις που το παιδί παρουσιάζει:

- Διαταραχή της ανάπτυξης
- Φυσικές διαταραχές στην πρόσληψη τροφής
- Διαταραχές στερεοτυπικών κινήσεων
- Διαταραχές της βρεφικής και παιδικής ηλικίας με σημαντικές εκδηλώσεις (ενούρηση, εγκόρπιση, τραυλισμός, διαταραχές ύπνου, κ.τ.λ.,) (Καταρτζή Ε., Εκλογή, σ.5, 1987)

6.Γραμματεία

- Υποδέχεται τους γονείς και τους ενήλικες και συμπληρώνει το έντυπο της αρχικής διαγνωστικής συνέντευξης
- Ενημερώνει τους γονείς ή τους ενήλικες για τα οικονομικά θέματα και είναι υπεύθυνη για όλες τις οικονομικές συναλλαγές μαζί τους.
- Συνεργάζεται με τον λογιστή και τον ταμία του Διοικητικού Συμβουλίου για οικονομικά θέματα.
- Διεκπεραιώνει τις γραφειοκρατικές εργασίες (δακτυλογράφηση, αρχειοθέτηση, τήρηση αρχείων για κάθε εισερχόμενο ή εξερχόμενο έγγραφο κ.α.).
- Κρατά τα στατιστικά από την κίνηση των περιστατικών.
- Κρατά τα πρακτικά της διεπιστημονικής ομάδας.
- Χορηγεί τα ερωτηματολόγια του Achenbach στους γονείς και τους εφήβους.
- Συμμετέχει στη Γενική Συνέλευση και Διεπιστημονική Ομάδα.(www.kpechios.gr)

Ως μέλη απαραίτητα σε συνεδρίες διεπιστημονικής ομάδας θεωρούνται, επίσης, ο Συντονιστής της ομάδας και ο Δικηγόρος.

5.8. Η ΘΕΡΑΠΕΥΤΙΚΗ ΑΝΤΙΜΕΤΩΠΙΣΗ ΤΟΥ ΤΡΑΥΜΑΤΟΣ

ΕΝΟΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

Σύμφωνα με την Αθηνά Σωτηροπούλου εστιάζει την προσοχή στη θεραπεία του τραύματος από σεξουαλική κακοποίηση που υπέστησαν οι ενήλικες κατά την παιδική τους ηλικία, καθώς και στα τρία βασικά στάδια που μπορούμε να πούμε ότι συνιστούν τη θεραπεία, τα οποία είναι:

- 1) Δημιουργία αισθήματος ασφάλειας στο πλαίσιο της σχέσης θεραπευτή-θεραπευόμενου, ώστε ο δεύτερος να μπορέσει να μιλήσει ανοιχτά για το τραύμα.
- 2) Ενθύμηση και θλίψη κατά την αποκάλυψη του τραύματος.
- 3) Επανένταξη στους καθημερινούς ρυθμούς ζωής.

Στο τέλος της εργασίας γίνεται μια σύντομη αναφορά σε μια σειρά κριτηρίων που υποδεικνύουν την επούλωση του τραύματος. Δεν είναι απαραίτητο να τηρείται αυστηρά αυτή η σειρά ενεργειών, παρά μόνο σε σπάνιες περιπτώσεις. Συνήθως επανεξετάζουμε διάφορα θέματα μεταξύ των σταδίων αυτών, αλλά μπορούμε να παρατηρήσουμε μια γενικότερη πρόοδο από το ένα στάδιο στο άλλο.

Δημιουργία αισθήματος ασφάλειας

Ένα από τα χαρακτηριστικά του τραύματος σεξουαλικής κακοποίησης είναι ότι, επειδή το θέμα παραμένει ταμπού στην κοινωνία μας και αποκρύπτεται από το άτομο, συνήθως δεν γίνεται φανερό. Στις περισσότερες περιπτώσεις, άνθρωποι που έχουν κακοποιηθεί σε παιδική ηλικία απευθύνονται στους ειδικούς για διάφορα άλλα ζητήματα, όπως είναι τα σεξουαλικά προβλήματα, προβλήματα στις σχέσεις τους με το άλλο φύλλο, διατροφικές διαταραχές, κατάχρηση ουσιών, φορίες, αυτοκαταστροφικές τάσεις και άλλες καταστροφικές συμπεριφορές.

Κατά συνέπεια, είναι σημαντικό για το θεραπευτή να διαθέτει άρτια εκπαίδευση και να έχει επιγνώση των προβλημάτων σεξουαλικής κακοποίησης, ώστε να μπορεί, στο πλαίσιο της θεραπευτικής του εξερεύνησης, να στηρίξει το θεραπευόμενο/ή στη δική του/ της εξερεύνηση. Ο θεραπευτής δεν πρέπει να νιώθει έκπληξη ή να κυριεύεται από αίσθημα πανικού με όσα του αποκαλύπτει ο θεραπευόμενος, ούτε να συμβιβαστεί με πιθανή άρνηση του θεραπευόμενου στο θέμα. Πρέπει να έχει κατανοήσει πλήρως το θέμα της σεξουαλικής κακοποίησης, ώστε να μπορεί αρχικά να το αναγνωρίσει ως πρόβλημα, και εν συνεχεία να ενημερώσει, να εκπαιδεύσει και

να στηρίζει το θεραπευόμενο. Για να μπορεί να αναλάβει ανθρώπους που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση, ο θεραπευτής πρέπει, επίσης μέσα από την προσωπική τους εξερεύνηση να έχει επίγνωση και προσωπική κατανόηση των προβλημάτων που ο ίδιος αντιμετώπισε σε παιδική ηλικία, καθώς και των σχέσεων που είχε τότε, ώστε κατά τη διάρκεια της θεραπείας να αναγνωρίζει ζητήματα μεταβίβασης και αντιμεταβίβασης, όπως η εκδήλωση ερωτικής μεταβίβασης κατά την επαφή του με το θεραπευόμενο.

Οι θεραπευόμενοι μπορεί να είναι ευπρόσβλητοι στην προοπτική κινδύνου και δυστυχίας να έχουν αυξημένες πιθανότητες να εκλάβουν ένα συμβάν ως απειλητικό και να αντιδράσουν αναλόγως, ακόμη και αν κάτι τέτοιο δεν ισχύει. Το βασικό μέλημα του θεραπευτή κατά τη δημιουργία αισθήματος ασφάλειας μεταξύ του ίδιου και του θεραπευόμενου είναι να αποκαταστήσει τη δύναμη και τον έλεγχο του τελευταίου. Εάν δεν εξασφαλιστεί επαρκώς το αίσθημα ασφάλειας του θεραπευόμενου είναι δύσκολο να υπάρξει καλό αποτέλεσμα στη θεραπεία. Όσοι βίωσαν σεξουαλική κακοποίηση σε παιδική ηλικία συνήθως νιώθουν ότι δεν έχουν έλεγχο, τόσο σωματικό όσο και συναισθηματικό, και μπορεί να αισθάνονται αρκετά ανασφαλείς σε σχέση με τους άλλους ανθρώπους. Από θεραπευτικής άποψης, θα βοηθούσε σημαντικά το θεραπευόμενο να ενασχοληθεί με αυτές τις περιοχές, ξεκινώντας από τον έλεγχο του σώματός του και τον έλεγχο του περιβάλλοντος.(Casey, E., 2002)

Είναι σημαντικό ο θεραπευτής να έχει επίγνωση των αλλαγών που συμβαίνουν στη σχέση του με το θεραπευόμενο και να αντιμετωπίζει με την απαιτούμενη ευαισθησία τα διάφορα προβλήματα δύναμης και ελέγχου που θα παρουσιάσει ο τελευταίος. Πρέπει να σεβόμαστε τις ανάγκες του θεραπευόμενου να τον ακούμε και να αποδεχόμαστε και να πιστεύουμε ότι μας λέει. Ο θεραπευτής οφείλει να βοηθήσει το θεραπευόμενο να ξεκαθαρίσει τι είναι και τι δεν είναι κακοποίηση, και να εξετάσει όλους τους μύθους που υπάρχουν γι' αυτήν. Ενδεικτικά αναφέρουμε τα εξής παραδείγματα:

- 1) Το ζήτημα της σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων έχει πάρει ανεξέλεγκτες διαστάσεις. Το φαινόμενο της σεξουαλικής κακοποίησης δεν είναι τόσο έντονο σήμερα, αλλά ούτε και υπήρξε τόσο έντονο στο παρελθόν.
- 2) Είναι αποδεκτό ένας ενήλικας να συνάπτει ερωτικές σχέσεις με ένα παιδί, αρκεί να μην έχουν μεταξύ τους συγγένεια. Αυτό συμβαίνει εδώ και αιώνες

3) Παιδική σεξουαλική κακοποίηση χωρίς διείσδυση δεν είναι σεξουαλική κακοποίηση.

4) Οι ενήλικες οφείλουν να εκπαιδεύσουν τα παιδιά τους στο θέμα του σεξ, ώστε να γίνουν καλοί εραστές.

Ο θεραπευόμενος πρέπει να καταλάβει ότι είναι ο μόνος ειδικός όσον αφορά τα δικά του βιώματα, αλλά και νιώθει ασφαλής στη σχέση του με το θεραπευτή. Είναι ευθύνη του θεραπευτή να χειριστεί οτιδήποτε μπορεί να εμποδίσει το θεραπευόμενο να νιώσει ασφαλής σε αυτή τη σχέση. Ο θεραπευόμενος χρειάζεται τη βοήθεια και την υποστήριξη του θεραπευτή, τόσο στο πρώτο όσο και στα επόμενα στάδια, για να μάθει να αναγνωρίζει και να ξεπερνά διάφορα παραπλανητικά συμπτώματα ή περιπτώσεις ψυχικού διχασμού, τα οποία ίσως προκύψουν.

Ο θεραπευτής πρέπει, επίσης, να επισημαίνει στο θεραπευόμενο τις διάφορες ικανότητές του και να τον βοηθά να τις χρησιμοποιεί με υγιή τρόπο. Είναι, επίσης, σκόπιμο να έχει υπόψη του ότι ο θεραπευόμενος χρησιμοποιεί ήδη ορισμένες στρατηγικές για να μη χάνει τον έλεγχο, οι οποίες ίσως αποτελούν και την αιτία για την οποία ο θεραπευόμενος έρχεται για θεραπεία (π.χ. η νευρική συμπεριφορά του).

Όπως προαναφέρθηκε, ο θεραπευόμενος σπανίως απευθύνεται στους ειδικούς παρουσιάζοντας εξαρχής ως πρόβλημά του τη σεξουαλική κακοποίηση. Τα θέματα σεξουαλικής κακοποίησης απαιτούν χρόνο και εμπιστοσύνη για να προσεγγιστούν. Κάθε θεραπευτής που αγγίζει το εν λόγω θέμα σε πρώιμο στάδια διακινδυνεύει να επαναφέρει στο προσκήνιο αυτή την απρεπή συμπεριφορά, αφού η σεξουαλική κακοποίηση συνδέεται άμεσα με τη δύναμη και τον έλεγχο, και σε θεραπευτική συνεδρία, αναπόφευκτα, τη δύναμη την έχει ο θεραπευτής. Για να κερδίσει την εμπιστοσύνη του θεραπευόμενου, ο θεραπευτής χρειάζεται να γνωρίζει και να αντιμετωπίζει με ευαισθησία τις πολιτισμικές και εθνοτικές του καταβολές: γένος/σεξουαλικότητα/φυλή.(Jonson, 2004 American Academy of Pediatrics, 1999, Giardino & Finkel, 2005)

Αποκάλυψη κακοποίησης

Στο δεύτερο στάδιο έχουμε την αποκάλυψη της κακοποίησης, είτε μέσω αναμνήσεων του θεραπευόμενου, είτε με μεταφορικούς τρόπους, όπως είναι τα όνειρα ή η έκφραση μέσω της τέχνης. Εφόσον γίνει η αποκάλυψη, ο θεραπευτής αναλαμβάνει τους εξής ρόλους:

1) Να πιστέψει το θεραπευόμενο και όχι να τον κατηγορήσει.

- 2) Να τονίσει στο θεραπευόμενο ότι η ευθύνη της κακοποίησης βαρύνει εκείνον που τη διέπραξε.
- 3) Να του δείξει πως έκανε ότι μπορούσε για να επιβιώσει υπό εκείνες τις περιστάσεις.
- 4) Να του επισημάνει ότι επειδή βρισκόταν σε παιδική ηλικία δεν είχε τον έλεγχο της κατάστασης.
- 5) Να τον βοηθήσει να συνειδητοποιήσει ότι, εφόσον κατάφερε να επιβιώσει μετά την κακοποίηση, μπορεί πια να σταματήσει να υποφέρει από την κακομεταχείριση.
- 6) Να τον βεβαιώσει ότι μπορεί να θεραπευτεί ώστε να ξεπεράσει το αίσθημα ντροπής.

Επίσης, εφόσον γίνει η αποκάλυψη της κακοποίησης, οι θεραπευτές πρέπει:

- 1) Να αναγνωρίσουν την κακοποίηση ως την πρωταρχική αιτία των δυσκολιών που αντιμετωπίζει ο θεραπευόμενος.
- 2) Να αναγνωρίσουν και να δεχτούν τη σπουδαιότητα της κακοποίησης.
- 3) Να συσχετίσουν συγκεκριμένες δυσκολίες του θεραπευόμενου κατά την ενήλικη ζωή του με ικανότητες που ανέπτυξε για να αντιμετωπίσει την κακοποίησης.
- 4) Να μη μειώσουν τη σοβαρότητα της κακοποίησης ακόμη και αν συνέβαινε περιστασιακά/ακόμη και αν συνέβαινε μόνο μία φορά.
- 5) Να βοηθήσουν το θεραπευόμενο να δώσει τόση προσοχή στην κακοποίηση όση χρειάζεται για να θεραπευτεί. Σ' αυτό το κρίσιμο στάδιο οι θεραπευόμενοι πρέπει να έχουν απόλυτη επίγνωση των αντιδράσεων και απαντήσεών τους σε θέματα κακοποίησης.

Είναι πολύ σημαντικό να αναγνωρίσουμε την εμπειρία του θεραπευόμενου, αν νιώσει χειρότερα μετά την αποκάλυψη, αλλά και να τον βοηθήσουμε να καταλάβει ότι πρόκειται για μια παροδική αντίδραση και ότι μετά την αποκάλυψη θα αρχίσει να νιώθει καλύτερα. Άλλος ένας ρόλος του θεραπευτή είναι να βοηθήσει το θεραπευόμενο να εξωτερικεύσει κατά τη διάρκεια της θεραπείας τα έντονα συναισθήματα θυμού και θλίψης που υπάρχουν σ' αυτές τις περιπτώσεις. Είναι σημαντικό να ενθαρρύνουμε το θεραπευόμενο να εξωτερικεύσει αυτά τα συναισθήματα με όποιους τρόπους κρίνει περισσότερο χρήσιμους (να γράψει ένα γράμμα ουρλιάζοντας, να χρησιμοποιήσει τη φωνή του, να χτυπάει μαξιλάρια, να χρησιμοποιήσει το σώμα του κ.λπ).

Ενθαρρύνουμε το θεραπευόμενο να μιλήσει έμμεσα ή άμεσα (με επιστολές ή με τη φαντασία) σε εκείνον που διέπραξε την κακοποίηση, μόνο εφόσον νιώθει έτοιμος και ασφαλής, τόσο σε σχέση με τον εαυτό του όσο και με το περιβάλλον του. Ο θεραπευτής πρέπει, επίσης, να δεχτεί το γεγονός ότι ο θεραπευόμενος έχει το δικαίωμα να τρέφει θετικά συναισθήματα για εκείνον που τον κακοποίησε.

Είναι σημαντικό ο θεραπευτής να διαβεβαιώσει το θεραπευόμενο ότι δεν του άξιζε να βιώσει αυτά που του συνέβησαν. Θα πρέπει, επίσης, να τον ενθαρρύνει δίνοντας έμφαση και αναγνωρίζοντας την πρόοδό του όσο μικρή ή μεγάλη κι αν είναι. Γι' αυτό είναι χρήσιμο να υπάρχει από την αρχή της θεραπείας ένα ημερολόγιο για το θεραπευόμενο, στο οποίο ο θεραπευτής και ο θεραπευόμενος θα βλέπουν την πρόοδο που έχει σημειωθεί. Ο θεραπευτής πρέπει να πείσει το θεραπευόμενο πως οι μηχανισμοί που δημιούργησε για να χειριστεί το πρόβλημά του, όσο καταστροφικοί και αν ήταν, θεωρούνται «δεξιότητες επιβίωσης» που προσαρμόζονται στις εκάστοτε περιστάσεις.

Το έργο του θεραπευτή είναι να αφηγηθεί ο θεραπευόμενος τα τραύμα του παρελθόντος και το περιστατικό με κάθε λεπτομέρεια, ώστε να ενσωματωθεί, τελικά, στην τωρινή ζωή του. Η μέθοδος και η πράξη της αφήγησης δεν μοιάζουν με την αφήγηση συνηθισμένων γεγονότων, αλλά μπορεί να γίνονται με σύμβολα και αλληγορίες, με βογγητά και ανασήκωμα των ώμων ή με κλάματα και οργή. Χρειάζεται χρόνος και ενέργεια για να αγγίξουμε τα συναισθήματα του κακοποιημένου παιδιού και να γίνουμε γονείς του μικρού παιδιού που κρύβει μέσα του ο θεραπευόμενος.

Η θεραπεία σ' αυτό το στάδιο ταλαντεύεται από την μία την ανάγκη για ασφάλεια και από την άλλη την ανάγκη για αντιμετώπιση του παρελθόντος. Το ενδεχόμενο αντιμετώπισης του φρικτού παρελθόντος εξαρτάται μόνο από εκείνον που το έζησε. Ο θεραπευτής πρέπει να παραμείνει μάρτυρας και σύμμαχος, βοηθώντας το θεραπευόμενο να αντιμετωπίσει τον τρόπο του παρελθόντος.

Είναι απαραίτητο και ταυτόχρονα δύσκολο να περάσουμε στην εκδήλωση της θλίψης. Η διαδικασία αυτή μπορεί να είναι χρονοβόρα και δύσκολη για το θεραπευόμενο, έπειτα από πολλές επαναλήψεις όμως έρχεται η στιγμή που η ανάκληση του περιστατικού δεν προκαλεί τόσο έντονα συναισθήματα. Το περιστατικό γίνεται μια ανάμνηση σαν όλες τις άλλες και αρχίζει να σβήνει βαθμιαία. Παρ' όλα αυτά, η αναδόμηση του τραύματος δεν ολοκληρώνεται σχεδόν ποτέ. Νέες διαμάχες και προκλήσεις σε κάθε επόμενο στάδιο του κύκλου ζωής αναπόφευκτο

αναβιώνουν το τραύμα και φέρνουν στο φως νέες όψεις του έργου που καλούμαστε να επιτελέσουμε ως θεραπευτές. Το πιο σημαντικό έργο σε αυτό το δεύτερο στάδιο, ωστόσο, ολοκληρώνεται όταν ο θεραπευόμενος διεκδικεί ξανά παρελθόν του και αντιμετωπίζει τη ζωή με ελπίδα και αισιοδοξία. (Anderson, R., 2001)

Επανασύνδεση

Σε αυτό το στάδιο βοηθάμε το θεραπευόμενο να βρει νόημα στο παρόν και στη δημιουργία του μέλλοντος, να διεκδικήσει ξανά τον κόσμο του. Ο παράγοντας «επιλογή» παίζει καίριο ρόλο σε αυτό το σημείο, εφόσον τα άτομα που υπέστησαν σεξουαλικά κακοποίηση αρχίζουν να αντικαθιστούν τη νευρωτική συμπεριφορά τους με μια πιο υγιή σχέση με το περιβάλλον τους. Η θεραπεία δεν καλείται να αντικαταστήσει τη μια συμπεριφορά με την άλλη, αλλά ο θεραπευόμενος έχει πια στη διάθεσή του ένα φάσμα αντιδράσεων και αποκρίσεων, που βασίζονται στη συνειδητή σκέψη και στα συναισθήματά του, και όχι στο φόβο του.

Τα σημαντικότερα στοιχεία αυτής της επανασύνδεσης είναι:

- Φροντίδα του εαυτού και του σώματος σε αντιδιαστολή με σεξουαλικού τύπου αντιδράσεις.
- Αποκατάσταση αυτοσεβασμού
- Έλεγχος
- Αποκατάσταση σχέσης γονέα-παιδιού με το παιδί που κρύβει μέσα του ο θεραπευόμενος
- Αντιμέτωπιση σχημάτων του θεραπευόμενου και αντικατάστασή τους.
- Αποκάλυψη του εαυτού και συγχώρεσή του ως μέσο απαγκίστρωσης από την εμπειρία της κακοποίησης
- Ανάκτηση εμπιστοσύνης

Η ικανότητα των θυμάτων σεξουαλικής κακοποίησης να εμπιστευτούν και να εξαρτηθούν από άλλους ανθρώπους, αλλά και να βασιστούν στην αντίληψη και την κρίση τους, μπορεί να αναχαιτιστεί. Μπορεί να φαίνονται απρόθυμοι να βασιστούν σε άλλους ανθρώπους και να αποφεύγουν να δημιουργούν στενή σχέση μαζί τους, με αποτέλεσμα να κλείνονται στη μοναξιά τους. Εξαιτίας της αμφιβολίας τους για την εγκυρότητα της κρίσης τους, συχνά εκδηλώνουν υπερβολική προσοχή ή σύγχυση στη λήψη αποφάσεων. Ο ρόλος των ειδικών είναι να τους βοηθήσουν να εμπιστευτούν

τον εαυτό τους και τους άλλους και να τους δώσουν τη δυνατότητα να λαμβάνουν τις δικές του αποφάσεις.

Εάν ο θεραπευόμενος φοβάται την κακομεταχείριση, την εκμετάλλευση, την προδοσία ή την εγκατάλειψη εκ μέρους του θεραπευτή, ή αν φοβάται ότι μπορεί να εξαρτηθεί από ένα θεραπευτή που ίσως δεν είναι άξιος εμπιστοσύνης, αλλά και αν ο θεραπευτής εντείνει την ευαισθησία του προχωρώντας στην αποκάλυψη πολύ νωρίς, μπορεί να ανακύψουν θέματα εμπιστοσύνης.(Taylor, M., Holland, G. & Quayle, E., 2001)

Έλεγχος

Τα θύματα παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης δεν έχουν τη δύναμη να αντιδράσουν και αυτό τους αφήνει την έντονη εντύπωση ότι είναι ανυπεράσπιστα και ότι ένας τρόπος αντίδρασης είναι να εγκαταλείψουν κάθε προσπάθεια να ελέγξουν γεγονότα και να γίνουν απαθείς, υποχωρητικοί και ασταθείς άνθρωποι. Για να αντισταθμίσουν αυτή την αίσθηση του αβοήθητου, καθώς και την έλλειψη ελέγχου, αυτά τα άτομα συνήθως επιχειρούν να ασκήσουν υπερβολικό έλεγχο στον εαυτό τους και τους άλλους ανθρώπους. Μπορεί να αποφεύγουν την αναγνώριση και την έκφραση των συναισθημάτων, των αναγκών, των ενδιαφερόντων, των επιθυμιών, των προτιμήσεων και των απόψεών τους και να μην επιθυμούν στήριξη και βοήθεια. Ο θεραπευτής πρέπει να βοηθήσει το θεραπευόμενο να αναγνωρίσει την επίπτωση που είχε στη σκέψη και τη συμπεριφορά του η έλλειψη δύναμης και ελέγχου όταν υπέστη την κακοποίηση.

Ο θεραπευόμενος ίσως νιώσει και πάλι ανυπεράσπistos εάν φοβάται ότι ο θεραπευτής μπορεί να κυριαρχήσει πάνω του ή να προσπαθήσει να τον ελέγξει με άλλο τρόπο παρά τη θέλησή του, εάν αισθάνεται αβοήθητος σε σχέση με το θεραπευτή, ή εξαρτημένος από αυτόν. Η εκδήλωση ενδιαφέροντος εκ μέρους του θεραπευτή μπορεί να ερμηνευθεί από το θεραπευόμενο ως απειλή του ελέγχου που ασκεί ο ίδιος στη ζωή του. Ως θεραπευτές μπορούμε να αλλάξουμε αυτά τα μοντέλα ελέγχου προωθώντας, ενθαρρύνοντας και δείχνοντας σεβασμό για τις αποφάσεις και επιλογές του θεραπευόμενου σε όλα τα στάδια της θεραπείας, και αποφεύγοντας συμπεριφορές που μπορεί να κάνουν το θεραπευόμενο να νιώσει ότι ο θεραπευτής εισβάλλει στη ζωή του παθεί να τον κατευθύνει ή να τον ελέγξει. Καθ' όλη τη διάρκεια της θεραπείας, είναι σημαντικό να προσπαθούμε να βοηθήσουμε το θεραπευόμενο να ανακτήσει τη χαμένη του δύναμη, ώστε να εξουδετερώσουμε τα

μοντέλα που αναπτύσσει επειδή δεν είχε δύναμη όταν υπέστη την κακοποίηση. (Koocher et al., 1995)

Αποκατάσταση αυτοεκτίμησης

Υπάρχουν διάφορα προβλήματα που μπορεί να σχετίζονται με την έλλειψη αυτοεκτίμησης, όμως είναι οι διαταραχές διάθεσης, η κατάθλιψη, η ενοχή και ο φόβος. Τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης μπορεί να υιοθετήσουν αυτοκαταστροφική συμπεριφορά, ίσως ως έκφραση του μίσους που νιώθουν για τον ίδιο τους τον εαυτό. Στην προσπάθειά τους να αποκτήσουν αυτοεκτίμηση, μπορεί να καταβάλουν υπεράνθρωπες προσπάθειες να πετύχουν διάφορους στόχους εις βάρος της ευχαρίστησης, της υγείας και των διαπροσωπικών τους σχέσεων.

Μεταξύ των άλλων παραγόντων που μπορεί να αναβιώσουν μοντέλα αυτοεκτίμησης κατά τη διάρκεια της θεραπείας, είναι και οι εξής: ο φόβος του θεραπευόμενου, μήπως είναι αντιπαθής στο θεραπευτή, μήπως τον απορρίψει, γελοιοποιηθεί ή κατηγορηθεί από το θεραπευτή, αμφιβολίες για το πραγματικό ενδιαφέρον του θεραπευτή προς έναν τόσο ανάξιο άνθρωπο σαν τον ίδιο, ή ο φόβος του ότι ο θεραπευτής μπορεί να επηρεαστεί ή να πάθει κακό από την κακία, τη μοχθηρία και την καταστροφικότητα του θεραπευόμενου. Οι θεραπευτές μπορούν να αλλάξουν αυτά τα μοντέλα αυτοεκτίμησης αποφεύγοντας δηλώσεις ή εκφράσεις τις οποίες μπορεί ο θεραπευόμενος να ερμηνεύσει ως αποδοκιμαστικές, και δείχνοντας με το συνεχές τους ενδιαφέρον ότι το θεραπευόμενος είναι άξιος προσοχής. (Taylor, M., Holland, G. & Quayle, E. (2001)

Σύνδεσμοι: αποκατάσταση σχέσεων

Τα θύματα σεξουαλικής κακοποίησης μπορεί να μην εκδηλώνονται ή να μη συνδέονται συναισθηματικά με άλλους ανθρώπους, ενώ παράλληλα έχουν την αίσθηση ότι είναι μόνοι και αποξενωμένοι. Η ανικανότητά τους να χτίσουν και να διατηρήσουν στενές διαπροσωπικές σχέσεις μπορεί να δημιουργεί ένα βαθύ εσωτερικό κενό, να τους κάνει να χάνουν το νόημα της ζωής, να νιώθουν ότι όλα είναι ασήμαντα και να απελπίζονται.

Εάν στο πλαίσιο της σχέσης του με το θεραπευτή ο θεραπευόμενος διαισθανθεί την απειλή της προδοσίας ή της ή της εγκατάλειψης, μπορεί κατά τη διάρκεια της

θεραπείας να ενεργοποιηθούν αρνητικά μοντέλα συμπεριφοράς που να επηρεάσουν τη σχέση του με τους άλλους ανθρώπους . ο θεραπευτής μπορεί να περιορίσει αυτή την αίσθηση απειλής, αν τηρεί προσεκτικά ότι έχει συμφωνηθεί με το θεραπευόμενο σχετικά με τη θεραπεία, όπως στην ακριβή ώρα των συναντήσεών τους, τη συχνότητα των συνεδριών, αλλά και τη διάρκεια της θεραπείας. Εάν προκύψουν λόγοι που καθιστούν απαραίτητη κάποια αλλαγή, πρέπει ο θεραπευτής να ενημερώσει πρώτα το θεραπευόμενο, ώστε να είναι σίγουρος ότι δεν θα εκλάβει κάτι τέτοιο ως προδοσία ή εγκατάλειψη. Υπάρχει, επίσης, περίπτωση να ενεργοποιηθεί κάποιο αρνητικό μοντέλο αναφορικά με τις διαπροσωπικές σχέσεις του θεραπευόμενου, μπορεί να πάρει θέση και έτσι να δείξει στο θεραπευόμενο τα προτερήματα που προσφέρουν οι ειλικρινείς διαπροσωπικές σχέσεις.

Ο θεραπευτής πρέπει να είναι προσεκτικός ώστε να διακρίνει ενδείξεις διαφόρων αρνητικών μοντέλων που μπορεί να ενεργοποιηθούν στο πλαίσιο της θεραπείας. Αν τέτοια μοντέλα δεν αναγνωριστούν και δεν αντιμετωπιστούν, θα στέκονται συνεχώς εμπόδιο στη θεραπεία και δεν θα δίνεται η ευκαιρία στον θεραπευτή να κατανοήσει και να βοηθήσει το θεραπευόμενο. Μέσα από αυτά τα μοντέλα που ενεργοποιούνται κατά τη διάρκεια της θεραπείας, ο θεραπευτής μπορεί να αντλήσει πληροφορίες για τον τρόπο με τον οποίο ο θεραπευόμενος ερμηνεύει περιστατικά, καθώς και τις πεποιθήσεις του. Οι πληροφορίες αυτές μπορούν να εξεταστούν, να υποβληθούν σε δοκιμή και να αναμορφωθούν, ίσως στο πλαίσιο της θεραπείας. Επίσης, η σχέση θεραπευτή – θεραπευόμενου συμβάλλει στην εξουδετέρωση αρνητικών μοντέλων και στην ενδυνάμωση πιο χρήσιμων εναλλακτικών λύσεων. Είναι σαφές ότι οι θεραπευτές πρέπει να φροντίζουν να μη συμπεριφέρονται με τρόπο που μπορεί να ενδυναμώσει αρνητικά μοντέλα, αλλά να χτίσουμε με το θεραπευόμενο μια σχέση που να εξουδετερώσει αυτά τα μοντέλα.

Καταλήγοντας, τα κριτήρια για την ορθή αντιμετώπιση του τραύματος παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης είναι τα εξής:

1. Να περιοριστούν τα σωματικά συμπτώματα της κακοποίησης
2. Ο πελάτης να μπορεί να ανέχεται τα συναισθήματα που συνδέονται με την κακοποίηση.
3. ο πελάτης να έχει τον έλεγχο των αναμνήσεών του και να επιλέγει να τις θέσει στο περιθώριο, εφόσον το επιθυμεί.
4. Να αποκατασταθεί η αυτοεκτίμηση του θεραπευόμενου
5. Να αποκατασταθούν οι σημαντικές για το θεραπευόμενο σχέσεις.

6.Ο θεραπευόμενος να υιοθετήσει και να αποδεχτεί ένα νέο σύστημα εννοιών και πεποιθήσεων, στο οποίο να εντάσσεται και το ιστορικό της κακοποίησης. (Mitchell, K.J., Finkelhor, D. & Wolak., J. (2001)

Στατιστικά

Υπολογίζεται ότι σε ποσοστό 75%-85% οι δράστες σεξουαλικής παραβίασης παιδιών είναι άτομα γνώριμα στο παιδί από το στενό συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον. Το National Research Center of Child Sexual Abuse ανέφερε 375.000 περιπτώσεις παιδικής σεξουαλικής κακοποίησης στη διάρκεια του 1992 στις ΗΠΑ, ενώ υπολογίστηκε ότι περίπου ένα εκατομμύριο παιδιά κακοποιούνται ετησίως σε αυτή τη χώρα. Επίσης, η ανάλυση 200 περιστατικών από το Michigan's Project on Child Abuse and Neglect κατέδειξε ότι 36% των δραστών σεξουαλικής παραβίασης παιδιών ήταν οι βιολογικοί πατέρες, 17% θετοί γονείς, και 9% σύντροφοι της μητέρας (Γιωτάκος, 2004).

Όσον αφορά την Ελλάδα, σύμφωνα με τα στοιχεία μιας πρόσφατης μελέτης (Finkelhor, 1997) στην οποία συμμετείχαν 14 ευρωπαϊκές χώρες, το 33% των σεξουαλικών κακοποιήσεων κοριτσιών και το 23% των σεξουαλικών κακοποιήσεων αγοριών συμβαίνουν μέσα στο οικογενειακό περιβάλλον. Από την ίδια μελέτη διαπιστώνουμε ότι οι συνθήκες και τα ποσοστά συχνότητας του φαινομένου στη χώρα μας δεν διαφέρουν αισθητά από άλλες ευρωπαϊκές χώρες (Παπανικολάου, 1998):

- Ένα στα 8 κορίτσια και 1 στα 10 αγόρια μπορεί να είναι θύμα κάποιας μορφής σεξουαλικής κακοποίησης πριν την ηλικία των 18 ετών.
- Ένα στα 25 κορίτσια και 1 στα 33 αγόρια έχει αναφέρει σε κάποιον ότι υπέστη βιασμό ή αιμομιξία.
- Ένας στους 4 δράστες είναι μέλος της οικογένειας.
- Ένας στους 2 δράστες είναι γνωστός ή φίλος της οικογένειας
- Οκτώ στις 10 φορές το παιδί μπορεί να είναι θύμα επαναλαμβανόμενης σεξουαλικής κακοποίησης (Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού, 1992).

Χρήση ειδικών μεθοδολογικών εργαλείων

A. Η συνέντευξη

Η διεθνής πρακτική έχει αποδείξει ότι η χρήση ειδικών μεθοδολογικών εργαλείων μπορεί να βοηθήσει σημαντικά το παιδί – θύμα, ελαχιστοποιώντας τον κίνδυνο αναξιόπιστων καταθέσεων. Το βασικότερο εργαλείο είναι η συνέντευξη. Αν και υπάρχουν διαφορετικά είδη συνεντεύξεων ανάλογα με την ακολουθούμενη μέθοδο, καταλληλότερη για τους ανήλικους θεωρείται «η γνωστική συνέντευξη» (Cognitive interview - CI). Οι Fisher και Geiselman (1992), λαμβάνοντας υπόψη ότι η διαδικασία ανάκλησης κάθε μνημονικού ίχνους είναι ιδιαίτερα πολύπλοκη και πολυσύνθετη (Geiselman et. al., 1984), υποστήριξαν ότι η γνωστική συνέντευξη βελτιώνει σημαντικά τις ικανότητες ανάκλησης και αυξάνει την ποσότητα πληροφοριών. Η εν λόγω τεχνική στηρίζεται στην προσπάθεια «ανοικοδόμησης» του γενικού πλαισίου στο οποίο έλαβε χώρα το συμβάν. Κατόπιν, επιδιώκεται η ανάσυρση των επιμέρους στοιχείων. Έχοντας πια στο μυαλό του τόσο το γενικό πλαίσιο όσο και τα ειδικότερα σημεία του, το παιδί καλείται να αφηγηθεί όσα έχουν συμβεί, ακόμα και με διαφορετική σειρά. Τέλος, του ζητείται να εξιστορήσει το γεγονός από τη οπτική ενός τρίτου προσώπου. Παρά τα πλεονεκτήματα αυτής της μεθόδου, επισημάνθηκαν πολλές δυσκολίες στην εκμάθησή της. Επίσης, υπογραμμίστηκε ο κίνδυνος να προκληθεί σύγχυση στο παιδί στην προσπάθειά του να προσεγγίσει το συμβάν με την οπτική άλλου, αλλά και να ενισχυθούν η φαντασία και η εικασία (Faller, 2003).

Ο Yuile και οι συνεργάτες του (1993) περιέγραψαν την τεχνική της «σταδιακής συνέντευξης» (Step-Wise Interview). Υποστήριξαν πως πρόκειται για ένα μεθοδολογικό εργαλείο που ακολουθεί τρία βασικά βήματα – στάδια: α) ελεύθερη αφήγηση, κατά τη διάρκεια της οποίας ο ανήλικος χωρίς να διακόπτεται αναφέρει όσα συνέβησαν, β) γενικές ερωτήσεις (αποκλείονται οι παραπλανητικές και καθοδηγητικές), και τέλος (μόνο εάν κρίνεται αναγκαίο) γ) εξειδικευμένες ερωτήσεις που αποσκοπούν στην αποσαφήνιση όσων έχουν ήδη λεχθεί.

Συχνά προτείνεται και η τεχνική της λεπτομερούς αφήγησης (Narrative Elaboration Technique – NET). Σύμφωνα με την εκτίμηση των ειδικών, αφήνοντας τα παιδιά να αφηγηθούν απλώς τι τους συνέβη, αυξάνονται οι πιθανότητες απόκτησης πολυάριθμων πληροφοριών που με μια αυστηρά δομημένη συνέντευξη είναι πιθανό να διέφευγαν (Poole & Lindsay, 1995).

B. Η ζωγραφική, τα παιχνίδια και οι κούκλες με ανατομικές λεπτομέρειες

Σε πολλές χώρες, όταν κρίνεται απαραίτητο από τους ειδικούς της ψυχικής υγείας, χρησιμοποιούνται κατά τη διάρκεια της συνέντευξης ως βοηθητικά μέσα ανάκλησης η ζωγραφική, συγκεκριμένα παιχνίδια (π.χ. κουκλόσπιτο) και οι κούκλες με ανατομικές λεπτομέρειες. Ειδικότερα, έχει αποδειχτεί ότι η ζωγραφική συμβάλλει τόσο στην κατάλληλη προετοιμασία πριν το δικαστήριο (Jones, 1992) όσο και στην ικανοποιητική ανάκληση πολυάριθμων λεπτομερειών περιορίζοντας την πιθανότητα του λάθους (Burges & Hurtman, 1993), επιφέρει τα καλύτερα δυνατά αποτελέσματα στα παιδιά ηλικίας 5-6 ετών (Butler, Cross & Hayane, 1995). Όμοια, η χρήση παιχνιδιών μπορεί να μειώσει την πιθανότητα λάθους σε ανήλικα θύματα μεταξύ 3 και 4 ετών (DeLoache, 1990 – Salmon 1995).

Σχετικά με τις κούκλες με ανατομικές λεπτομέρειες – των οποίων η χρήση είναι ιδιαίτερα διαδεδομένη την τελευταία δεκαετία – έχουν διατυπωθεί αντικρουόμενες απόψεις. Κατά μία άποψη πρόκειται για ένα μέσο που βοηθά σημαντικά στην εκμαίευση πληροφοριών, στη μείωση του άγχους και στη δημιουργία ενός φιλικού προς τα παιδιά κλίματος (Freeman & Estrada – Mullaney, 1987). Σύμφωνα με τους Evenson και Boat (1997), η εν λόγω τεχνική αποδεικνύεται περισσότερο χρήσιμη και κυρίως αξιόπιστη για παιδιά μεγαλύτερα από 5 ετών, επειδή τους παρέχει τη δυνατότητα να συγκεκριμενοποιήσουν ιδιαίτερες πτυχές του συμβάντος. Αντίθετα, η χρήση τους δεν ενδείκνυται για παιδιά-θύματα μικρότερης ηλικίας, επειδή έχει βρεθεί πως μπορεί να τα οδηγήσει σε λανθασμένους ισχυρισμούς σεξουαλικής κακοποίησης (Bruck et al., 1995). Υπενθυμίζεται, άλλωστε, ότι οι ηλικίες αυτές είναι ιδιαίτερα ευάλωτες στην υποβολή, τις καθοδηγητικές και τις παραπλανητικές ερωτήσεις. Οι ειδικοί τονίζουν ότι δεν μπορούν να χρησιμοποιηθούν ως αποκλειστικό διαγνωστικό εργαλείο, αλλά ως ένα εξαιρετικό βοηθητικό επικοινωνιακό μέσο (American Professional Society on the Abuse of Children, 1995). Υποστηρίζουν, επίσης, ότι πρέπει να εφαρμόζεται μόνο όταν ο ανήλικος έχει αποκαλύψει τις λεπτομέρειες της κακοποίησης (Yullie et al., 1993). Τέλος, στη διεθνή βιβλιογραφία επισημαίνεται ότι δεν έχουν σχεδιαστεί βάσει συγκεκριμένων και αυστηρών προδιαγραφών και ότι δεν υπάρχει ένα ειδικό πρωτόκολλο που να προβλέπει τον ιδιαίτερο τρόπο χρησιμοποίησής τους από τους εξεταστές (Koocher et al., 1995).

Γ. Το κλειστό κύκλωμα τηλεόρασης και η βιντεοσκοπημένη συνέντευξη

Όπως ήδη αναφέρθηκε, η αντιμετώπιση του δράστη στο δικαστήριο δημιουργεί στο θύμα υπέρμετρο άγχος, επηρεάζοντας σημαντικά τη μαρτυρία του (Flin, 1990). Πολυάριθμες έρευνες επιβεβαίωσαν ότι η παρουσία του δράστη ασκεί αρνητική επίδραση στον ανήλικο μάρτυρα (Dent, 1977 Hill & Hill, 1987 Perry et al., 1992). Γι' αυτό υπάρχει η δυνατότητα κατάθεσης μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης, η χρήση βιντεοσκοπημένης συνέντευξης ή προστατευτικού διαχωριστικού που εμποδίζει την οπτική επαφή. Τα προαναφερθέντα μέτρα, τα οποία έχουν ως στόχο τη μείωση του άγχους της κατά μέτωπο αντιπαράθεσης με το θύτη, δέχτηκαν σοβαρές επικρίσεις. Υποστηρίχτηκε ότι αφ' ενός προσβάλλουν το δικαίωμα του κατηγορούμενου στην κατ' αντιπαράσταση εξέτασή του, αφετέρου οδηγούν σε περισσότερες καταδικαστικές αποφάσεις επειδή επηρεάζουν θετικά τους δικαστές (Orcutt et al., 2001). Έρευνες, ωστόσο, απέδειξαν ότι η κρίση των δικαστών μένει ανεπηρέαστη από τη χρήση ή μη των συγκεκριμένων μέτρων (Lindsay et al., 1995). Σε δύο σχετικές μελέτες, στην πλειονότητά τους οι νομικοί υποστήριξαν ότι η απομάκρυνση του παιδιού-θύματος από την αίθουσα δεν προσβάλλει τα δικαιώματα του κατηγορουμένου (Cashmore, 1992 Davies & Noon, 1991). Επίσης, οι ερευνητές επιβεβαίωσαν ότι δεν υπάρχει αιτιώδης σχέση μεταξύ της έκδοσης καταδικαστικών αποφάσεων και της κατάθεσης μέσω κλειστού κυκλώματος τηλεόρασης (Murrey, 1995 Davies & Noon, 1991). Η διεθνής βιβλιογραφία στο σύνολό της συγκλίνει ότι η χρήση των εν λόγω μέσων αυξάνει την αυτοπεποίθηση των παιδιών, μειώνει τις πιθανότητες ξεσπάσματος σε λυγμούς και προστατεύει από το ψυχικό τραύμα που ενδέχεται να υποστούν από την παρουσία του θύτη. Τονίζεται, ωστόσο, ότι η αποτελεσματικότητα του κάθε ειδικού μεθοδολογικού εργαλείου που αναλύθηκε πιο πάνω, καθώς και των εναλλακτικών δυνατοτήτων εξέτασης των ανηλίκων, εξαρτάται σημαντικά από την εκπαίδευση, τις γνώσεις και τις ιδιαίτερες ικανότητες των χειριστών του. (Davies & Noon, 1991 Cashmore, 1992)

Η αποκάλυψη της κακοποίησης

Αποτελέσματα ερευνών αποδεικνύουν τις ολέθριες επιπτώσεις της χρήσης βίας κατά την παιδική ηλικία, κυρίως όταν λαμβάνει χώρα μέσα στην οικογένεια. Περισσότερα από τα μισά παιδιά-θύματα υποφέρουν κατά τη διάρκεια της υπόλοιπης ζωής τους από έντονες συναισθηματικές διαταραχές και διαταραχές της

συμπεριφοράς (Graham – Berman, 2001). Μεταξύ των άλλων αναφέρονται κατάθλιψη (Silvern et al., 1995) σύνδρομο μετατραυματικού στρες (PTSD), προβλήματα των γνωστικών λειτουργιών (Rossman, 1998) και ελλιπής ανάπτυξη των κοινωνικών δεξιοτήτων (Edelson, 1999a). Όταν μάλιστα πρόκειται για σεξουαλική κακοποίηση, οι συνέπειες είναι δραματικές (Baynard, Williams & Siegel, 2001).

Εξειδικευμένοι παιδοψυχίατροι κρούοντας τον κώδωνα του κινδύνου τονίζουν ότι ο βαθμός του ψυχικού τραύματος εξαρτάται περισσότερο από τον τρόπο με τον οποίο θα αντιμετωπιστεί το παιδί – θύμα από την οικογένειά του και το Σύστημα Ποινικής Δικαιοσύνης μετά την αποκάλυψη του γεγονότος, παρά από το γεγονός καθαυτό (Brennan, 1995).

Αντίθετα με την επικρατούσα άποψη, στην πλειονότητά τους τα παιδιά δηλώνουν ότι η αποκάλυψη όχι μόνο δεν δημιουργεί αίσθημα ανακούφισης, αλλά οδηγεί σε μια ιδιαίτερη ψυχική επιβάρυνση με πολλαπλές υποχρεώσεις. Η δημόσια γνωστοποίηση του γεγονότος είναι για το σεξουαλικά κακοποιημένο παιδί, ιδιαίτερα επώδυνη, ιδιαίτερα αν ο δράστης είναι μέλος της οικογένειας (Beitchman et al., 1992 D' Angelo, 2002). Σε αυτή την περίπτωση στην πλειονότητά τους τα θύματα αφενός καθυστερούν σημαντικά στην αποκάλυψη, αφετέρου ταλανίζονται από ενοχές καθώς συχνά κατηγορούνται από τους γονείς ότι εξαιτίας τους θα υποστούν σοβαρή τιμωρία, όπως φυλάκιση (Weiss & Berg, 1982). Γι' αυτό, στην περίπτωση που ο δράστης είναι ο γονέας, το μεγαλύτερο ποσοστό των παιδιών – θυμάτων αρνείται να ενημερωθεί η αστυνομία (Sas et al., 1993).

Σύμφωνα με αποτελέσματα σχετικές έρευνας, το 63% των παιδιών δεν γνωρίζει ότι θα κινηθεί ο ποινικός μηχανισμός, ενώ το 50% των κοριτσιών θυμάτων αιμομιξίας, μετανιώνει για την αποκάλυψη όταν καλείται η αστυνομία (Sas et al., 1993). Σε αρκετές περιπτώσεις η μη υποστηρικτική μητέρα ασκεί πίεση για απόσυρση των κατηγοριών, τονίζοντας στο θύμα τις ευθύνες του και ενισχύοντας την πεποίθησή του πως δεν θα το πιστέψουν (Brennan, 1995). Χαρακτηριστικά σημειώνεται ότι μόνο ένα στα δύο παιδιά γίνεται πιστευτό από τον ένα τουλάχιστον γονέα και ένα στα τέσσερα παιδιά δέχεται πιέσεις να αποσύρει τις κατηγορίες (Sas et al., 1993). Συναισθήματα μοναξιάς, σύγχυσης, αμηχανίας, ντροπής, θυμού και επιθετικότητας κατακλύζουν στην πλειονότητά τους τα ανήλικα θύματα όσον αποφασίσουν να μοιραστούν τα «δεινά» της παραβίασης που υπέστησαν (Brennan, 1995).

Η κατάθεση στο δικαστήριο

Η δικαστηριακή αίθουσα

Σύμφωνα με επίσημα στατιστικά στοιχεία μόνο το 20% των καταγγελιών για σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκων φτάνει στις δικαστηριακές αίθουσες (Gray, 1993, Tjaden & Thoennes, 1992). Σημειώνεται ότι στις τρεις από τις τέσσερις υποθέσεις ο δράστης είναι γνωστός του ανηλίκου (Gray, 1993).

Μετά τη δεκαετία του 1990, σε διεθνές επίπεδο ο αριθμός των παιδιών – θυμάτων που καλούνται ως μάρτυρες στην ακροαματική διαδικασία αυξάνει διαρκώς (Ceci & Bruyn 1993, Lamb, 1994, McCauley & Parker, 2001). Τονίζεται, ωστόσο, ότι ο μηχανισμός του Συστήματος Ποινικής Δικαιοσύνης δεν λαμβάνει υπόψη τις ιδιαίτερες ανάγκες των ανηλίκων, καθώς φαίνεται να είναι προσαρμοσμένος μόνο στις απαιτήσεις του ενήλικου πληθυσμού (Withcomb, 1992).

Ελληνική νομοθεσία

Μολονότι η ελληνική νομοθεσία και η επιβολή ποινών και κυρώσεων αποτελούν γνωστικό αντικείμενο κυρίως των νομικών, ο ιατροδικαστής πρέπει να γνωρίζει τις νομοθετικές προβλέψεις που σχετίζονται με την άσκηση του επαγγέλματός του. Οι προβλέψεις για τη σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκου, περιλαμβάνονται στο κεφάλαιο ΙΘ' του Ποινικού Κώδικα (ΠΚ), το οποίο αφορά εγκλήματα κατά της γενετήσια ελευθερία και εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής.

Τα άτομα μεγαλύτερα από 15 ετών θεωρούνται ικανά να δώσουν τη συγκατάθεσή τους για σεξουαλική πράξη και επομένως η σεξουαλική κακοποίησή τους εμπίπτει στο άρθρο 336 ΠΚ περί βιασμού. Τα άτομα ηλικίας μικρότερης από 15 ετών δεν θεωρούνται ικανά προς συγκατάθεση, και έτσι οι σεξουαλικές σχέσεις οποιασδήποτε μορφής θεωρούνται ποινικά κολάσιμες και χαρακτηρίζονται ως σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκου ανεξαρτήτως εφαρμογής βίας.

Η βαρύτητα των ποινικών κυρώσεων σχετικά με τη σεξουαλική κακοποίηση ανηλίκου κυμαίνεται ανάλογα με την ηλικία του θύματος, την ηλικία του δράστη, τη σχέση του δράστη με το θύμα και το είδος της ασελγούς πράξης. Σύμφωνα με το άρθρο 339 ΠΚ, ασελγής πράξη με ανήλικο τιμωρείται με κάθειρξη τουλάχιστον 10 ετών, εάν ο ανήλικος είναι μικρότερος των 10 ετών, κάθειρξη μέχρι 10 έτη, αν ο ανήλικος είναι 10-13 ετών, και με φυλάκιση αν είναι 13-15 ετών. Αν ο δράστης είναι μικρότερος από 17 ετών, το δικαστήριο μπορεί να του επιβάλει μόνο αναμορφωτικά ή

θεραπευτικά μέτρα..Επίσης, αν μεταξύ δράστη και θύματος τελέστηκε γάμος, δεν ασκείται ποινική δίωξη, και αν τυχόν είχε ασκηθεί δεν συνεχίζεται, αλλά κηρύσσεται απαράδεκτη. Η ποινική δίωξη ασκείται ή συνεχίζεται μετά την ακύρωση του γάμου.

Αν ο δράστης είναι συγγενής εξ αίματος του ανήλικου και έχει προβεί σε συνουσία, τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι 10 ετών, ανεξάρτητα από την ηλικία του θύματος (άρθρο 345 ΠΚ, αιμομιξία). Αν έχει προβεί σε άλλη ασελγή πράξη τιμωρείται με φυλάκιση ενός έτους (άρθρο 346 ΠΚ ασέλγεια μεταξύ συγγενών). Αν ο δράστης είναι συγγενής εξ αγχιστείας, θετός γονέας, κηδεμόνας, δάσκαλος, παιδαγωγός ή οποιοδήποτε άλλο άτομο στο οποίο έχει παραδοθεί ο ανήλικος προς φύλαξη ή ανατροφή (έστω και προσωρινή), η ποινή είναι φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους (άρθρο 342 ΠΚ, κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια). Η πάρα φύση ασέλγεια μεταξύ ενήλικου άνδρα και ανήλικου αγοριού τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών (άρθρο 347 ΠΚ, πάρα φύση ασέλγεια μεταξύ αρρένων). Είναι προφανές ότι τα άρθρα 342, 345, 346 και 347 αφορούν ασελγείς πράξεις με ανήλικους μεγαλύτερους από 13 ετών, αφού για ανήλικους μικρότερους από 13 ετών, η βαρύτητα των ποινών καθορίζεται από το προαναφερόμενο άρθρο 339 ΠΚ.

Η πορνογραφία ανηλίκων τιμωρείται, για οποιονδήποτε συμμετέχει στην παρασκευή, διακίνηση, μεταφορά ή αγορά πορνογραφικού υλικού, με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και χρηματική ποινή. Αν κάποια από τις πράξεις της πρώτης παραγράφου αφορά πορνογραφικό υλικό που συνδέεται με την εκμετάλλευση της ανάγκης, της πνευματικής αδυναμίας, της κωφότητας ή της απειρίας ανήλικου, ή με την άσκηση σωματικής βίας κατ' αυτού, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών και χρηματική ποινή, και αν η πράξη είχε ως αποτέλεσμα τη βαριά σωματική βλάβη του παθόντος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών και χρηματική ποινή. Εξυπακούεται ότι, και για την πορνογραφία ανηλίκων, αν το άτομο είναι μικρότερο από 13 ετών, ισχύουν οι προβλέψεις το άρθρου 339 ΠΚ (Cooper, A., Scherer, C., Boies, S., GORDON, B. (1999)

Λήψη ιστορικού

Η λήψη του ιστορικού από το παιδί πρέπει να γίνει από ιατροδικαστή με ειδικές δεξιότητες σε αυτή τη διαδικασία, με τέτοιο τρόπο όμως ώστε τα γεγονότα να καταγράφονται σωστά (όπως περιγράφονται) και χωρίς τη χρήση κατευθυντήριων ερωτήσεων. Η αξία της ορθής λήψης ιστορικού από ένα παιδί είναι ανεκτίμητη,

επειδή μπορεί να προσφέρει πολύτιμα στοιχεία για τη διερεύνηση ενός περιστατικού σεξουαλικής κακοποίησης.

Η λήψη πληροφοριών σχετικών με τη σεξουαλική κακοποίηση είναι ένα εξαιρετικά λεπτό θέμα. Όταν δεν υπάρχουν αντικειμενικά ευρήματα, τα προβλήματα είναι σαφώς μεγαλύτερα. Για την επιτυχημένη ολοκλήρωση της διαγνωστικής διαδικασίας χρειάζονται εξειδικευμένες γνώσεις μεθοδολογίας και λεξιλογίου ανάλογα με την ηλικία του παιδιού.

Ιδιαίτερη σημασία παρουσιάζει η μελέτη του ιατρικού ιστορικού. Η συγκέντρωση ιατρικών αρχείων από διάφορα νοσοκομεία, τα οποία κατά καιρούς επισκέφθηκε το παιδί, καθώς και από ιδιώτες γιατρούς που μπορεί να το είχαν εξετάσει, είναι πιθανό να αποδειχθεί πολύ χρήσιμη. Στο πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η αναζήτηση, συνδυαζόμενη με την εκ νέου εξέταση, παλαιών ακτινογραφιών και άλλων απεικονιστικών εξετάσεων.

Κατά τη διάρκεια της εξέτασης πρέπει να γίνει λεπτομερής καταγραφή της συμπεριφορά του παιδιού, και να του ζητηθεί να περιγράψει γεγονότα τα οποία σχετίζονται με την ανατομική περιοχή που εξετάζεται κάθε φορά. Σε καμιά περίπτωση όμως δεν να «προτείνονται» στο παιδί συγκεκριμένες απαντήσεις, αλλά να του δίνεται η ευκαιρία να εκφραστεί ελεύθερα, δίχως κανένα φόβο (Johnson, 2004, American Academy of Pediatrics, 1999, Giardino & Finkel, 2005).

Εκτίμηση της ανάπτυξης και της γενικής κατάστασης του παιδιού

Αρχικά, πρέπει να γίνει εκτίμηση της σωματικής ανάπτυξης του παιδιού, λαμβάνοντας το ύψος και το βάρος του και διερευνώντας την πιθανή ύπαρξη ανατομικών ή συγγενών ανωμαλιών, καθώς και δυσκολίας στη βάδιση ή στο κάθισμα. Επίσης, εξετάζεται η πιθανή παρουσία ασθενειών ή παθολογικών βλαβών. Ιδιαίτερο ενδιαφέρον έχουν παθολογικές καταστάσεις οι οποίες περιλαμβάνονται στη διαφοροδιάγνωση της σεξουαλικής κακοποίησης. Πραγματοποιείται ενδελεχής έλεγχος της ένδυσης του παιδιού, καθώς και της κατάστασης υγιεινής του (Giardino & Finkel, 2005).

Σημαντική είναι η καταγραφή της συμπεριφοράς του παιδιού: αν δείχνει χαρούμενο, ντροπαλό ή τρομοκρατημένο. Επίσης, εκτιμώνται η συναισθηματική και η ψυχοδιανοητική του ανάπτυξη. Τα παιδιά που έχουν υποστεί σεξουαλική κακοποίηση ενδέχεται να παρουσιάζουν διαταραχές, στον ψυχισμό και τη συμπεριφορά τους, όπως συναισθηματική αστάθεια, υπερκινητικότητα,

επιθετικότητα, αδυναμία συγκέντρωσης. Μερικά από αυτά τα παιδιά υιοθετούν ανάρμοστες για την ηλικία τους σεξουαλικές συμπεριφορές και θέτουν μη αναμενόμενες ερωτήσεις σεξουαλικού περιεχομένου. Σημεία παλινδρόμησης (όπως ενούρηση, εγκόπριση, βρεφική ομιλία), διαταραχές του ύπνου με εφιάλτες, γενικευμένες σωματικές ενοχλήσεις, φοβίες για χώρους ή ανθρώπους, άγχος, μειωμένη αυτοεκτίμηση, αισθήματα ενοχής, μειωμένες σχολικές επιδόσεις και αυτοκτονικός ιδεασμός αποτελούν αρκετά συχνά ευρήματα (Drach, Wientzen & Ricci, 2002).

Εάν κριθεί σκόπιμο, ζητείται η συνδρομή παιδίατρο, ψυχιάτρου ή παιδοψυχιάτρου. Αν πρόκειται για κορίτσια στην εφηβεία, μπορεί να κληθεί γυναικολόγος. Στις περιπτώσεις που κρίνεται απαραίτητη η παρουσία περισσότερων γιατρών, είναι προτιμότερο να παρευρίσκονται όλοι σε μια εξέταση, ώστε να αποφεύγεται η υποβολή του παιδιού, σε επανειλημμένες και προφανώς δυσάρεστες διαδικασίες (Giardino & Finkel, 2005).

Το νομικό «οπλοστάσιο»

Η Διεθνής Σύμβαση για τα Δικαιώματα του Παιδιού (ΔΣΔΠ) υιοθετήθηκε από τη Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών με την απόφασή της 44/25 στις 20/11/1989, υπογράφηκε στις 26/1/1990 και ισχύει διεθνώς από τις 2/9/1990. Η ελληνική κυβέρνηση υπέγραψε τη σύμβαση στις 26/1/1990, την επικύρωσε με τον ν. 2101 της 2/12/1992 «Κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού» και ισχύει στη χώρα μας ως δεσμευτικό νομικό κείμενο από την πλευρά του διεθνούς δικαίου από τις 10/6/1993. σύμφωνα με το άρθρο 39 της Διεθνούς Σύμβασης για τα Δικαιώματα του Παιδιού:»Τα συμβαλλόμενα μέρη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα για να διευκολύνουν τη σωματική και ψυχολογική ανάρρωση και την κοινωνική επανένταξη κάθε παιδιού θύματος: οποιασδήποτε μορφής παραμέληση, εκμετάλλευση ή κακοποίηση, βασανισμός ή κάθε άλλης μορφής σκληρή, απάνθρωπη ή εξευτελιστική μεταχείριση ή τιμωρία ή ένοπλη σύρραξη. Η ανάρρωση αυτή και η επανένταξη γίνονται μέσα σε περιβάλλον που ευνοεί την υγεία, τον αυτοσεβασμό και την αξιοπρέπεια του παιδιού». Παιδί θεωρείται κάθε άνθρωπος αν μικρότερο από 18

ετών (άρθρο 1, ΔΣΔΠ). Επιπρόσθετα, το άρθρο 3 παρ. 1 καθιερώνει ότι σε όλες τις αποφάσεις που αφορούν τα παιδιά πρέπει να λαμβάνεται πρωτίστως υπόψη το συμφέρον του παιδιού καθορίζεται ως η κατευθυντήρια και η θεμελιώδης αρχή όλων των αποφάσεων της νομοθετικής, εκτελεστικής και δικαστικής εξουσίας που αφορούν παιδιά (Πιτσελά, 2003).

Επίσης οι *Κατευθυντήριες Γραμμές για Δράση* όσον αφορά τα Παιδιά στο Σύστημα

της Ποινικής Δικαιοσύνης (απόφαση 1996/13 της 23^{ης} Ιουλίου 1996 του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου) και η Διακήρυξη των Βασικών Αρχών Δικαιοσύνης για τα Ανήλικα Θύματα του Εγκλήματος και της Κατάχρησης Εξουσίας (απόφαση 40/34 της 29^{ης} Νοεμβρίου του 1985 της Γενικής Συνέλευσης Ηνωμένων Εθνών) ορίζουν μια σειρά από μέτρα προστασίας των παιδιών που καταθέτουν ως μάρτυρες στο δικαστήριο, τα οποία μεταξύ των άλλων προβλέπουν ότι:

- Τα κράτη πρέπει να αναλάβουν να εξασφαλίσουν ότι τα παιδιά που καθίστανται μάρτυρες και θύματα απολαμβάνουν κατάλληλη πρόσβαση στη δικαιοσύνη και δίκαιη μεταχείριση, αποκατάσταση, αποζημίωση και κοινωνική αρωγή. Πρέπει, επίσης, να βελτιώνουν την κατάστασή τους ως μαρτύρων εγκλήματος, ώστε να εξασφαλίζουν ότι τα δικαιώματά τους προστατεύονται πλήρως.
- Τα παιδιά θύματα πρέπει να αντιμετωπίζονται με συμπάθεια και με σεβασμό στην αξιοπρέπειά τους. Επίσης, πρέπει να έχουν δικαιώματα πρόσβασης στους μηχανισμούς δικαιοσύνης και άμεσης αποκατάστασης, αφού πρώτα ενημερωθούν για τα δικαιώματά τους, και πρόσβαση σε βοήθεια που να ανταποκρίνεται στις ανάγκες τους, όπως υπεράσπιση, προστασία, οικονομική υποστήριξη, συμβουλευτική, ιατρικές νοσηλευτικές και κοινωνικές υπηρεσίες, κοινωνική επανένταξη και υπηρεσίες φυσικής και ψυχολογικής ανάρρωσης.
- Τα παιδιά πρέπει να ενημερώνονται για το ρόλο και το πεδίο δράσης τους, τον προγραμματισμό και την πρόοδο των διαδικασιών, καθώς και το χαρακτήρα των υποθέσεών τους. Επιπρόσθετα, πρέπει να προετοιμάζονται έτσι ώστε να εξοικειωθούν με τη διαδικασία της ποινικής δικαιοσύνης προτού καταθέσουν. Κατάλληλη βοήθεια πρέπει να εξασφαλίζεται στα παιδιά καθ' όλη τη διάρκεια της νομικής διαδικασίας.
- Η αστυνομία, οι δημόσιοι κατήγοροι και οι δικαστές πρέπει να εφαρμόζουν πρακτικές περισσότερο φιλικές προς το παιδί, κυρίως στις συνεντεύξεις των παιδιών μαρτύρων. Κατά τη διάρκεια της διαδικασίας πρέπει, επίσης, να αποφεύγεται όσο το

δυνατόν περισσότερο η άμεση επαφή μεταξύ του ανήλικου θύματος και του δράστη. Γι' αυτό τα Κράτη πρέπει να μελετήσουν τροπολογίες του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, τους ώστε να επιτρέπεται μεταξύ των άλλων η βιντεοσκόπηση της μαρτυρίας του παιδιού και η παρουσίαση της βιντεοσκόπηση μαρτυρίας στο δικαστήριο ως επίσημου αποδεικτικού μέσου.

- Πρέπει να λαμβάνονται μέτρα για να ελαχιστοποιηθούν οι καθυστερήσεις στην ποινική διαδικασία, προστατεύοντας την ιδιωτική ζωή των παιδιών θυμάτων και μαρτύρων και – όταν κρίνεται αναγκαίο- διαβεβαιώνοντας την ασφάλειά τους από τον εκφοβισμό και την αντεκδίκηση.

Τέλος στην ελληνική έννομη τάξη, ο νομοθέτης λαμβάνοντας υπόψη την ανηλικότητα απαλλάσσει από την υποχρέωση της όρκισης, τόσο στην ανάκριση όσο και στην κύρια διαδικασία, όσους δεν συμπλήρωσαν το 17^ο έτος της ηλικίας τους (άρθρο 219, Κ.Π.Δ.).

5.9 ΦΟΡΕΙΣ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗΣ ΣΕΞΟΥΑΛΙΚΑ ΚΑΚΟΠΟΙΗΜΕΝΩΝ ΠΑΙΔΙΩΝ

Η κοινωνία δεν έχει μείνει αμέτοχη στο φαινόμενο της ηλεκτρονικής παραβατικότητας, δημιουργώντας σε παγκόσμιο επίπεδο οργανώσεις αντιμετώπισης τέτοιων μορφών εγκληματικότητας.

Περισσότερες πληροφορίες ή βοήθεια δίνουν οι εξής οργανώσεις:

- Κέντρο Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας
- Χαμόγελο του παιδιού
- Τμήμα Ηλεκτρονικού Εγκλήματος
- Συνήγορος του Πολίτη, Κύκλος για τα Δικαιώματα του Παιδιού
- Δίκτυο Προστασίας των Δικαιωμάτων του Παιδιού
- Υπηρεσία Επιμελητών Ανηλίκων, Υπουργείο Δικαιοσύνης
- Κλίμακα, Κέντρο Ημέρας «Ομόνοια»
- Γραμμή SOS της Γενικής Γραμματείας Ισότητας
- Γραμμή «Σύνδεσμος για παιδιά και εφήβους»

- Ιατροδικαστική Υπηρεσία Αθηνών
- Ιατροδικαστική Υπηρεσία Πειραιά
- Δίκτυο Γυναικών Ευρώπης
- Ινστιτούτο Υγείας του Παιδιού
- Ελληνική Εταιρεία Μελέτης και Πρόληψης της Σεξουαλικής Κακοποίησης
- Δήμος Αθηναίων, Διεύθυνση Κοινωνικής Μέριμνας
- Κέντρο Έρευνας Γυναικείων Θεμάτων
- Κέντρο Έρευνας και Υποστήριξης Θυμάτων κακοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού
- Κέντρο Υποστήριξης Γυναικών
- Κέντρο Προάσπισης Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων
- Κέντρο Έρευνας και Πρόληψης Παιδικών Ατυχημάτων
- Κέντρο Συμπαράστασης Παιδιών και Οικογένειας
- Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας
- Συντονιστικό Συμβούλιο Παραμελημένων Κακοποιημένων Ατόμων Ν. Μαγνησίας (Γιωτάκος Ο., Πρεκατέ Β., 2005)

www.stopitnow.org “stop it now”

www.nspcc.org “national society for the preventions of cruelty to children”

www.oneinfour.org “one in four uk”

www.ecpat.net “end child prostitution, child pornography and trafficking of children for sexual purposes”

www.hamogels.gr “το χαμόγελο του παιδιού»

www.childrenlineinternational.gr “διεθνές δίκτυο τηλεφωνικών γραμμών υποστήριξης παιδιών»

www.safeweb.org “safeweb”

www.adae.gr “αρχή διασφάλισης απορρήτου της επικοινωνίας

www.safeline.gr “safeline”

www.saferinternet.gr “safer inter net”

www.dart.gov.gr “digital awareness and response to treats“

www.inhope.org “inhope”

www.fkbo.co.uk “for kids by kids on line”

www.thinkyounow.co.uk “think you know”

www.chatdanger.com “chat danger”

www.ofsi.org “παρατηρητήριο για την ασφαλή χρήση του διαδικτύου»

www.ministryofjustice.gr “Υπουργείο Δικαιοσύνης»

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΕΚΤΟ

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ- ΣΥΖΗΤΗΣΕΙΣ

Διερευνώντας το φαινόμενο της πορνογραφίας το οποίο ήταν και ο σκοπός της εργασίας μας συμπεραίνουμε ότι χρειάστηκε να περάσουν πολλά χρόνια απ' την πρώτη εμφάνιση της πορνογραφίας για να γίνουν γνωστά τα πρώτα κρούσματα παιδικής πορνογραφίας μέσω του διαδικτύου. Βασικός παράγοντας που συντέλεσε στην ταχύτητα, διάδοση και εξάπλωση του φαινομένου ήταν η ραγδαία εξοικείωση των ανθρώπων με τα νέα τεχνολογικά μέσα και συγκεκριμένα με τη χρήση του Η/Υ και του διαδικτύου.

Οι επιμέρους στόχοι της εργασίας μας οι οποίοι απαντώνται παρακάτω ήταν να ερευνήσουμε:

- Ποιος είναι ο ορισμός, οι μορφές και τα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού εγκλήματος.
- Ποιες είναι οι σεξουαλικές παρεκκλίσεις που οδηγούν στο ηλεκτρονικό έγκλημα.
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της παιδικής πορνογραφίας και ποιες είναι οι μορφές της παιδικής κακοποίησης
- Ποιος είναι ο ρόλος του Κοινωνικού Λειτουργού, ποιος ο τρόπος αντιμετώπισης του τραύματος ενός σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού.

Σύμφωνα με τη βιβλιογραφική ανασκόπηση του πρώτου στόχου μας συμπεραίνουμε ότι η ταχύτατη εξέλιξη της τεχνολογίας είχε ως αποτέλεσμα την εμφάνιση της πληροφορικής τεχνολογίας. Η ανωνυμία και η ταχύτητα στον κυβερνοχώρο κατέστησε δυνατή τη διάπραξη ενός νέου φάσματος εγκλημάτων ενεργειών που αν και απαιτούν εξειδικευμένη κατάρτιση ολοένα και αυξάνονται. Οι μορφές του ηλεκτρονικού εγκλήματος ποικίλουν ανάλογα με τον τρόπο διάπραξής τους. Προκειμένου να προφυλαχθούμε από τους κινδύνους που ελλοχεύουν στο διαδίκτυο είναι σημαντικό να γνωρίζουμε τα χαρακτηριστικά του ηλεκτρονικού εγκλήματος. Οι ψηφιακά εγκληματίες σπάνια είναι απλά χρήστες. Κατά πλειοψηφία τα εμπλεκόμενα άτομα τα οποία έχουν σκοπό τη διάπραξη ενός ηλεκτρονικού εγκλήματος έχουν άριστες γνώσεις στη πλοήγηση στον κυβερνοχώρο. Επίσης, τα ίχνη που αφήνουν είναι ψηφιακά γεγονός το οποίο καθιστά πολύ δύσκολο τον εντοπισμό τους και την ποινικοποίηση της πράξης τους.

Ερευνώντας τον δεύτερο στόχο μας συμπεράναμε ότι οι σεξουαλικές παρεκκλίσεις που οδηγούν στο ηλεκτρονικό έγκλημα διαφοροποιούνται ανάλογα με τη μορφή της ανεπιθύμητης συμπεριφοράς που θα έχει ο δράστης. Συγκεκριμένα είναι η παραφιλία, η παρενόχληση (σωματική, λεκτική, οπτική – ψυχολογική-συναισθηματική, σεξουαλική) και παρενόχληση στο διαδίκτυο. Η τελευταία μορφή αποτελεί και μάστιγα στην εποχή μας καθώς το μεγαλύτερο ποσοστό των ανθρώπων διαθέτει Η/Υ στο σπίτι και η πρόσβαση όλων των μελών κάθε οικογένειας ανεξάρτητα της ηλικίας του γίνεται με μεγάλη ευκολία και πολλές φορές ανεξέλεγκτα. Γι' αυτό το λόγο τα θύματα σεξουαλικής παρενόχλησης είναι τις περισσότερες φορές ανήλικοι. Έτσι κρίνεται αναγκαία η άμεση πληροφόρηση των παιδιών σχετικά με τους κινδύνους που διαφυλάσσει το διαδίκτυο και με τους αρμόδιους φορείς με τους οποίους είναι σημαντικό να υπάρχει ένα κλίμα εμπιστοσύνης. Έπειτα από μελέτη ερευνών που έχουν ασχοληθεί με άτομα με σεξουαλική παραπτωματοσότητα μπορούμε να προβούμε σε μια γενικευμένη περιγραφή του προφίλ του δράστη. Είναι κυρίως ανυποψίαστα πρόσωπα υψηλού σεβασμού κοντά στο κοινωνικό περιβάλλον του θύματος, τα οποία έχουν την ιδιαίτερη ικανότητα να διατηρούν άριστες σχέσεις με τα παιδιά και γέφυρα επικοινωνίας με αυτά και τους γονείς τους. Σύμφωνα με το προφίλ του σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού, τα παιδιά – θύματα της παιδικής πορνογραφίας προέρχονται κυρίως από υποανάπτυκτες χώρες. Καταλυτικό ρόλο παίζει το προβληματικό οικογενειακό τους περιβάλλον και η ευάλωτη ψυχολογική του κατάσταση.

Με βάση τη βιβλιογραφική ανασκόπηση του τρίτου στόχου μας καταλήξαμε στο συμπέρασμα ότι η παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο είναι μία από τις πιο διαδεδομένες μορφές ηλεκτρονικού εγκλήματος ανά τον κόσμο. Διαπράττεται σε κλάσματα δευτερολέπτων ενώ ο τρόπος τέλεσης του εγκλήματος καθώς και ο εντοπισμός του δράστη είναι δύσκολο να προσδιορισθούν. Είναι μία άκρως κερδοφόρα βιομηχανία και αποτελεί μία από τις πιο ανησυχητικές μορφές παιδικής εκμετάλλευσης Δεδομένης της φύσης του διαδικτύου συμπεραίνουμε ότι μπορεί να δράσει σαν ένας καταλυτικός ή και διευκολυντικός μηχανισμός για νέους τρόπους παρεκκλίνουσας συμπεριφοράς. Το διαδίκτυο αποτελεί το βασικότερο μέσο διακίνησης παιδικού πορνογραφικού υλικού. Οι παιδόφιλοι μπορούν εύκολα να έρθουν σε επαφή με ανήλικα θύματα και να τα προσεγγίσουν εφόσον έχουν τη δυνατότητα να διατηρήσουν την ανωνυμία τους ή να δώσουν ψεύτικη ταυτότητα. Ερευνώντας τις μορφές κακοποίησης (παραμέληση του παιδιού, σωματική κακοποίηση, συναισθηματική κακοποίηση, σεξουαλική κακοποίηση, εκμετάλλευση) συμπεραίνουμε ότι μαζί με το φαινόμενο της παιδικής εκμετάλλευσης

αποτελούν από τα μείζονα ζητήματα της σεξουαλικής κακοποίησης ανηλίκων στην σύγχρονη Ελληνική πραγματικότητα.

Τέλος, εξετάζοντας τον τέταρτο και τελευταίο στόχο μας που αφορά το ρόλο του Κοινωνικού Λειτουργού είναι σημαντικό να αναφέρουμε ότι έχει έργο καθοδηγητικό και θεραπευτικό απέναντι στα παιδιά που έχουν βιώσει σεξουαλική κακοποίηση και στις οικογένειές τους. . Επιπλέον εξετάζει όλα εκείνα τα στοιχεία που συμβάλλουν ώστε να πραγματοποιηθεί μια τέτοια κακοποίηση και συμβάλλει είτε στην αποφυγή τους, είτε στην θεραπεία των καταστροφικών συμπτωμάτων. Το έργο του θεραπευτή – Κοινωνικού Λειτουργού είναι να αφηγηθεί ο θεραπευόμενος το τραύμα του παρελθόντος ώστε να ενσωματωθεί, τελικά, στη τωρινή ζωή του. Μέσα από τη θεραπευτική διαδικασία του τραύματος ενός σεξουαλικά κακοποιημένου παιδιού το περιστατικό της κακοποίησης αρχίζει να γίνεται μία ανάμνηση και να σβήνει βαθμιαία. Παρ' όλα αυτά, η αναδόμηση του τραύματος δεν ολοκληρώνεται σχεδόν ποτέ. Προκειμένου να επιτευχθεί μία ολιστική αντιμετώπιση κρίνεται αναγκαία η ύπαρξη της διεπιστημονικής ομάδας. Η ομάδα αυτή εκτός από τον Κοινωνικό Λειτουργό καλύπτεται και από άλλες ειδικότητες όπως Παιδαγωγό, Ψυχολόγο, Παιδοψυχίατρο, Θεραπευτή και τέλος της Γραμματείας.

Βιβλιογραφία

Λεξικά

Ελληνικά

- Τεγόπουλος – Φυτράκης (1997), «Μείζων Ελληνικό Λεξικό», Αθήνα, εκδόσεις Αρμονία.

Βιβλία

Ξενόγλωσσα

- Isabel Tang, (1999), “Pornography: the secret history of civilization”, Μετάφραση Κατερίνα Καραγιάννη. Αθήνα, 2001
- Wortley R. και Smallbone S.,(Μάϊος 2006). “Child Pornography on the Internet”, Problem Oriented Guides for Police, Problem – Specific Guides Series, Guide No 41, σελ. 23 επ.
- Taylor, M., G. L. Quayle, E. (2001) ,“Child Pornography an internet crime
- Anderson, R., (2001), Security Engineering: A guide to building dependable distributed systems. New York: John Wiley and Sons, Inc.
- Casey, E., (2002), Handbook of Computer Crime Investigation, Forensic Tools and Technology, Academic Press
- Kissa, J., (2005), “Computer Network Security.” New York: Springer
- Rosenberg A., Gray Nancy., (1998), “Sexual Abuse of Children”, The New Child Team Protection, Garland Publishing.
- Cooper, A., Scherer, C., Boies, S., Gordon, B., (1999), “Sexuality on the internet: From Sexual Exploration to Pathological Expression”.
- Mitchell, K.J., Finkelhor, D.& Wolak, J., (2001), “Risk factors and impact of onile sexual solicitation of youth.”, JAMA
- Taylor, M., Holland, G. & Quayle, E., (2001), “A typology of child pornography. The police journal.”

Ελληνικά

- Ζάννη Α., (2005), “Media και έγκλημα: Το διαδικτυακό έγκλημα.”, Αθήνα, εκδόσεις Αντ. Ν. Σάκκουλα.
- Κιούπης Δ., “Ποινικό δίκαιο και Internet”, σειρά Ποινικά, Νο 57
- Ίδρυμα Μαραγκοπούλου για τα δικαιώματα του ανθρώπου,(2007), Σειρά ομάδας νέων (ΜΔΑ), “Παιδική πορνογραφία στο διαδίκτυο”, Νομική Βιβλιοθήκη
- Γιωτάκος Ο. , Πρεκατέ Β. (2006). “Σεξουαλική κακοποίηση – Μυστικό; Όχι Πια!”, Αθήνα, εκδόσεις Ελληνικά Γράμματα.
- Μάνος Ν., (1997), “Βασικά στοιχεία Κλινικής Ψυχιατρικής”, Θεσσαλονίκη, εκδόσεις University Studio Press.
- Παρασκευόπουλος Ι.Ν. (1985), “Εξελικτική Ψυχολογία”, Αθήνα
- Γιωτάκος Ο., Πρεκατέ Β., (2005), “Οδηγός Εκπαιδευτικών & Γονέων για την Ανίχνευση της Παιδικής Κακοποίησης”, Αθήνα, Εκδόσεις Βήτα.
- Γιωτάκος Ο., (2004). “Σεξουαλική Επιθετικότητα και Παραφιλίες”, Αθήνα, Εκδόσεις Βήτα.
- Κατσορίδου Παπαδοπούλου Χ., (2002). “Κοινωνική Εργασία με Ομάδες – Μια μορφή προσέγγισης για συνεργασία & δράση”, Αθήνα, Εκδόσεις Έλλην.
- Σταθόπουλος Α., Πέτρος. (1999). “Κοινωνική Πρόνοια μια γενική θεώρηση”, Αθήνα, Εκδόσεις Έλλην.

Άρθρα

Ξενόγλωσσα

- Burns C., Morley J., and Bradshaw R., (June 2008), “The emotional Impact on and coping strategies employed by police teams investigating internet child exploitation”, *Trammatology*, Number 2.
- Finkelhor D. and Ormrod R., (December 2004), “Child Pornography: Patterns from NIBRS”, *Juvenile Justice Bulletin*
- Collum, October 2001, “Pornography. Behind every picture there is pain”, *AFA journal edition*.

Ελληνικά

- Παπαδήμα Δ., “Σεξουαλική Παρενόχληση στο Ελληνικό Ποινικό Δίκαιο» (N. 3488/2006)”, Intellectum, τεύχος 3, 2007-08
- Αγάθωνος – Γεωργοπούλου Ε. (1997), «Κοινωνική Εργασία με Οικογένειες που Κακοποιούν και Παραμελούν τα παιδιά τους» Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού

Επιστημονικά περιοδικά

- Επίσημη Εφημερίδα των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, 5 Οκτωβρίου 2002, “Οδηγία 2002/73/ΕΚ”
- Εφημερίς της Κυβερνήσεως, 24.12.2007, νόμος υπ’ αριθμόν 3625, Φεκ. Α290.
- Επίσημο περιοδικό Ελληνικής Αστυνομίας, Οκτώβριος 2003, Υπουργείο Δημόσιας Τάξης, τεύχος 233.

Πηγές

- www.hamogelo.gr
- www.go-online.gr
- www.saferinternet.gr
- www.lawnet.gr
- www.ekato.org.gr
- www.obrela.gr
- www.tsigris.gr
- www.medlook.net
- www.alopsis.gr
- www.kepaine.gr
- www.childmentalhealth.gr
- www.unicef.gr
- www.synigoros.gr
- www.kpechios.gr
- www.europal.com

ΤΗΛΕΦΩΝΑ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

«Χαμόγελο του παιδιού»	210-3306140
«Συνήγορος του πολίτη»	210-7289600
«Τμήμα ηλεκτρονικού εγκλήματος»	210-6476463
«Ινστιτούτο Υγείας του παιδιού»	213-2037300
«Κέντρο συμπαράστασης παιδιών και Οικογένειας»	210-5239402
«Κέντρο έρευνας και πρόληψης παιδικών ατυχημάτων»	210-7462206
«Υπηρεσία επιμελητών Ανηλίκων»	210-8701329